

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ŘÍZENÍ PŘED ÚSTAVNÍM SOUDEM ČR

Monika Němcová

Plzeň, 2013

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra ústavního a evropského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ŘÍZENÍ PŘED ÚSTAVNÍM SOUDEM ČR

Monika Němcová

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: JUDr. Tomáš Pezl

katedra ústavního a evropského práva,

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vytvořila zcela samostatně s využitím literatury a zdrojů informací vyjmenovaných v níže uvedeném seznamu.

V Plzni dne 25. března 2013

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce panu JUDr. Tomáši Pezlovi, a to za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a připomínky, kterými přispěl k jejímu vypracování.

Zároveň bych chtěla poděkovat mojí rodině za podporu nejen při psaní této práce, ale po celou dobu mého studia.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. ÚSTAVNÍ SOUD ČR	3
2.1. Obecná charakteristika	3
2.2. Kompetence Ústavního soudu.....	4
2.3. Soudci Ústavního soudu.....	7
2.4. Organizace Ústavního soudu.....	10
2.4.1. Orgány Ústavního soudu.....	10
3. ŘÍZENÍ PŘED ÚSTAVNÍM SOUDEM ČR	16
3.1. Obecná charakteristika řízení před Ústavním soudem.....	16
3.2. Obecná ustanovení	17
3.2.1. Zahájení řízení.....	17
3.2.2. Účastníci řízení před Ústavním soudem	18
3.2.3. Příprava jednání	20
3.2.4. Jednání Ústavního soudu	22
3.3. Druhy řízení Ústavního soudu (zvláštní ustanovení o řízení před Ústavním soudem)	25
3.3.1. Řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů.....	26
3.3.2. Řízení o ústavních stížnostech	31
3.3.3. Řízení o souladu mezinárodních smluv podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy	42
3.3.4. Řízení týkající se vzniku nebo zániku mandátu poslance nebo senátora	48
3.3.5. Řízení týkající se prezidenta republiky	52
3.3.6. Řízení o opatření nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu	57
3.3.7. Řízení ve sporech o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy	59
4. FORMY ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR A JEJICH ZÁVAZNOST	62
4.1. Formy rozhodnutí Ústavního soudu.....	62
4.1.1. Nález	62
4.1.2. Usnesení	64
4.2. Vykonatelnost a závaznost forem rozhodnutí Ústavního soudu	65
4.2.1. Vykonatelnost rozhodnutí Ústavního soudu	65
4.2.2. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu	67
5. ZÁVĚR.....	83
RESUMÉ.....	87
Seznam použité literatury	89

1. ÚVOD

Téma **Řízení před Ústavním soudem ČR** jsem si pro svoji diplomovou práci vybrala z oboru ústavního práva. Vedlo mi k tomu několik důvodů. Prvním z nich je skutečnost, že v poslední dekádě je problematika řízení před ústavním soudem velmi aktuální, řada lidí se na Ústavní soud obrací poté, co neuspějí u obecných soudů. Dalším důvodem mého výběru byla má dlouholetá náklonnost k Ústavnímu soudu ČR. K tomuto soudnímu orgánu zvláštního typu, jež drží ochrannou ruku nad ústavností právního řádu v naší zemi, jsem si již v prvních rocích mého studia na Právnické fakultě vytvořila určitý vztah, a to na základě absolvování předmětu Ústavního práva, ve kterém jsem se poprvé blíže dozvěděla, jak důležitým soudním orgánem Ústavní soud pro občanskou veřejnost je. Právě on je garantem ochrany našich ústavně zaručených práv a svobod, které jsou porušovány především zásahy orgánů veřejné moci. Při mém výběru hrál větší podíl i nyní absolvovaný předmět Ústavního soudnictví, který ve mě opět probudil touhu dozvědět se ještě více zajímavostí o Ústavním soudu, také blíže se seznámit s jeho činností, jednotlivými druhy řízení či a v neposlední řadě i s výsledkem jeho činnosti.

Cílem této práce je vymezit problematiku řízení před Ústavním soudem ČR z hlediska obecných ustanovení. Také nastínit způsoby jeho rozhodnutí a jejich vykonatelnost a závaznost. Zejména pak analyzovat jednotlivé druhy řízení před Ústavním soudem a z něho vyplývající specifika řízení před ním. Předem bych ráda uvedla, že moje práce je kompilátem k dané problematice. S velké části tedy spíše popisuje to, co je všeobecně již dané a o čem nelze příliš polemizovat s teoriemi. Vzhledem k současné novelizaci občanského soudního řádu, provedené zákonem č. 404/2013 Sb., který též znovelizoval i zákon o Ústavním soudu je nezbytné v mé práci komparovat nynější úpravu zákona o Ústavním soudu s tou předešlou. Novela sebou přinesla nemálo „technických“ změn v řízení před Ústavním soudem, na které se pokusím v práci poukázat.

Stěžejní metodou mé diplomové práce je metoda deskriptivní, která je doprovázena metodou analytickou, tedy metodou rozboru, použitou při interpretaci právních norem a judikatury Ústavního soudu. Tyto metody jsou dále doplňovány metodou komparace.

Diplomovou práci jsem rozdělila do pěti kapitol, včetně úvodu a závěru. Tematické kapitoly jsou tedy tři a jsou dále rozčleňovány do jednotlivých podkapitol.

V první části práce v první řadě stručně charakterizují postavení Ústavního soudu, tak aby čtenář, co nejlépe pochopil smysl jeho činnosti v naší zemi. Dále se budu věnovat jeho kompetencím, které taxativně stanovuje Ústava ČR a zákon. Nevynechám ani vymezení postavení soudce Ústavního soudu a v neposlední řadě uvedu i jeho orgány.

Druhá kapitola se nazývá shodně s tématem mé práce. V této části se zaměřím tedy nejprve na analýzu řízení před Ústavním soudem z hlediska obecného ustanovení, kde se budu postupně věnovat zahájení řízení, návrhu na zahájení řízení, účastníkům a také průběhu jednání. Poté přejdu na analýzu řízení před Ústavním soudem z hlediska zvláštních ustanovení, kde rozeberu jednotlivé druhy řízení Ústavního soudu. Jelikož řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů a řízení o ústavních stížnostech byly, jsou a myslím, že i stále budou frekventovanější před Ústavním soudem než ostatní typy řízení, kladu na jejich rozbor o něco větší důraz než zbývajících typech řízení. V této části práce se také pokusím o nástin změn u jednotlivých ustanovení, na kterých se novela Ústavního zákona podepsala. Nelze v této části nepřipomenout také novelu ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, která byla provedená ústavním zákonem č. 71/2012 Sb. Tato novela ústavního zákona přinesla zásadní změnu, zavedla přímou volbu prezidenta České republiky veškerým lidem a je tedy více než jasné, že se změnili i některé procesní podmínky pro zahájení řízení v řízeních týkající se prezidenta republiky.

Do poslední části mé diplomové práce jsem se v průběhu seznamování s danou problematikou rozhodla uvést formy rozhodnutí Ústavního soudu a jejich závaznost. Nejprve se tedy zaměřím stručně na vymezení forem rozhodnutí Ústavního soudu, tj. nálezu a usnesení a poté rozeberu jejich vykonatelnost a závaznost. Přičemž problematice závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu věnuji větší důraz a to z toho důvodu, že je tato problematika neustálým předmětem řady diskuzí. Pokusím o nástin odlišných názorů na závaznost výroků a odůvodnění jednotlivých autorů zabývajících se závazností rozhodnutí.

2. ÚSTAVNÍ SOUD ČR

2.1. Obecná charakteristika

Ústavní soud je nezávislý státní orgán, který se zabývá kontrolou ústavnosti a jeho hlavním posláním je chránit ústavně zaručená základní práva a svobody. Je zřízen Ústavou České republiky, tedy ústavním zákonem č. 1/1993 Sb. Ústava jej zakotvuje ve své hlavě čtvrté i postavení a kompetence Ústavního soudu se nacházejí ve stejném předpise. Pro podrobnější úpravu byl přijat dne 16. 6. 1993 nový zákon č. 182/1993 Sb. o ústavním soudu, který má pět částí, v nichž přímo upravuje organizaci Ústavního soudu České republiky, řízení před Ústavním soudem, záležitosti soudců kárného charakteru i jejich platové poměry.¹

Článek 83 Ústavy ČR stanoví, že „*Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti*“. Ústavní soud je orgán soudního typu, tudíž by tato skutečnost mohla znamenat, že je součástí soustavy obecných soudů. Ústavodárce však zdůraznil, že tomu tak není. Soustavu soudů tvoří podle čl. 91 Ústavy Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy.² Ústavní soud je tedy formálně oddělen od systému ostatních soudů. Není obecným soudem dalšího stupně a není ani obecným soudům instančně nadřazen.³ Do rozhodovací činnosti obecných soudů je Ústavní soud oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li jejich rozhodnutí či postupy, jež těmto rozhodnutím předcházely, porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody, vyplývající z Listiny základních práv a svobod.⁴ Obecně řečeno Ústavní soud dbá na to, aby v jurisdikci obecných soudů nedocházelo k porušování ústavně zaručených základních práv a svobod. Ústavní soud ve svých nálezech zcela respektuje ústavní postavení obecných soudů a jejich nezávislost.⁵ Jeho rozhodovací činnost je vykonávána metodami soudnictví, tj. formálně stanoveným procesním postupem, kde je pro jeho rozhodování jediným měřítkem ochrana přirozených práv člověka a práv občana, ústavní zákony a mezinárodní smlouvy podle čl. 10

¹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 534 -535.

² Srov. ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

³ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1930/12 ze dne 30. 1. 2013.

⁴ Usnesení Ústavního soudu IV. ÚS 248/12 ze dne 28. 1. 2012.

⁵ ŠEVČÍK, Vlastimil. *Právo a ústavnost v České republice*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 357 p. ISBN 80-864-3214-9, str. 144.

Ústavy.⁶ Úkolem Ústavního soudu tedy není zabývat se eventuálním porušením běžných práv fyzických nebo právnických osob chráněných např. občanským zákoníkem, trestním zákonem, občanským soudním řádem a dalšími předpisy.⁷ Rozhodnutí Ústavního soudu v otázkách jeho věcné působnosti jsou konečná a nelze se proti nim odvolat.

Ústavní soud zaujímá postavení jediného státního orgánu soudního typu zabývajícím se kontrolou ústavnosti a jako jediný orgán svého druhu v ČR je aplikací modelu koncentrovaného a specializovaného ústavního soudnictví.⁸

Ústavní soud je kolegiálním, demokraticky uspořádaným orgánem, který se skládá z 15 soudců jmenovaných na dobu 10 let prezidentem České republiky se souhlasem Senátu ČR (čl. 84 Ústavy ČR). Jako orgán soudního typu dodržuje při interpretaci a aplikaci práva čl. 81 (výkon soudní moci nezávislymi soudy jménem republiky) a čl. 82 (nezávislost, nestrannost a neslučitelnost výkonu funkce soudce a jeho zásadní nepřeložitelnost) Ústavy. Všichni soudci ústavního soudu jsou si tedy rovni. Jejich povinností je rozhodovat nezávisle a nestranně a jejich vázanost spočívá v ústavních zákonech, mezinárodních smlouvách podle čl. 10 Ústavy a článku 88 odst. 2 Ústavy.⁹

Sídlem Ústavního soudu je město Brno.¹⁰

2.2. Kompetence Ústavního soudu

Působnost a pravomoc Ústavního soudu ČR je stanovena Ústavou ČR a zákonem. Věcná působnost Ústavního soudu je upravena Ústavou jako taxativně vyjmenovaný, uzavřený okruh právních věcí, v nichž ústavní soud rozhoduje. Zákon poté navazuje na Ústavu a upravuje především pravomoci Ústavního soudu ve vnitřních vztazích tohoto orgánu a procesní oprávnění v souvislosti s řízením podle jednotlivých věcných působností. Ze stránky vnitřních a procesních

⁶ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str.204.

⁷ POSPÍŠIL, Boleslav a Pavel VRCHA. *Judikatura Ústavního soudu České republiky týkající se Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod*. Praha: Linde, 1998, 238 p. ISBN 80-720-1092-1, str. 27.

⁸ Druhým základním typem je pak všeobecné difúzní ústavní soudnictví. Doc. Sládeček uvádí, že v ČR vedle koncentrovaného a specializovaného ústavního soudnictví existují i prvky všeobecného difúzního ústavního soudnictví, tento závěr vyvozuje z čl. 95 odst. 1 Ústavy ve spojení s čl. 10, který vybavuje obecné soudy oprávněním upřednostňovat při rozhodování mezinárodní smlouvy před zákonem, tedy de facto posuzovat soulad zákona s mezinárodní smlouvou. Dále SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 49.

⁹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 49.

¹⁰ Ústava výslovně nestanovuje sídlo ÚS, činí tak §26 zákon č. 182/1992 Sb. o Ústavním soudu.

působností se Ústavní soud řídí pouze Ústavou ČR a zákonem o Ústavním soudu, pokud hovoříme výhradně o kompetenčních otázkách. Do jeho vnitřních vztahů, s výjimkou možností Senátu vyslovit souhlas s trestním stíháním soudce Ústavního soudu, nemůže nikdo zasahovat.¹¹

Náplní práce Ústavního soudu je především následná kontrola ústavnosti. Ta bývá dělena na abstraktní kontrolu norem (tj. přezkum právních norem na základě podnětu taxativně stanovených subjektů bez souvislosti s rozhodováním konkrétního případu) a konkrétní kontrolu norem, někdy také nazývanou jako incidentní kontrola ústavnosti norem (tj. přezkum právních norem, které mají být v určitém konkrétním případě aplikovány). Nelze opomenout

i preventivní kontrolu ústavnosti, která je v zásadě součástí zákonodárského procesu a lze o ní hovořit pouze tehdy, je-li ústavnost normy přezkoumávána před tím, než norma vstoupí v platnost (např. v případě mezinárodních smluv vyplývajících z čl. 87 odst. 2 Ústavy ČR).¹²

Taxativní výčet pravomocí Ústavního soudu nám poskytuje článek 87 odst. 1 Ústavy České republiky. Na základě tohoto článku Ústavní soud rozhoduje:

- 1. o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem*
- 2. o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem, o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu*
- 3. o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod*
- 4. o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora*

¹¹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 541. Také: FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 204.

¹² MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 5. dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, 250 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4181-511, str. 101. Také.: WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9., str. 54 -59.

5. *v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25*
6. *o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2*
7. *o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66*
8. *o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak*
9. *o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony*
10. *spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu.*¹³

Dále podle ustanovení čl. 87 odst. 2 Ústavy ČR Ústavní soud rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.

Ústavní soud rozhoduje též o návrhu obecného soudu na vyslovení protiústavnosti již neplatného zákona, který by jinak obecný soud musel použít na jím řešenou věc a to na základě čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky.¹⁴

Rozsah věcné působnosti Ústavního soudu může být běžným zákonem v neprospěch pozice Ústavního soudu zúžen, a to ve prospěch Nejvyššího správního soudu. Kdy podle §87 odst. 3 Ústavy běžný zákon stanoví, že Nejvyšší správní soud může rozhodnout o zrušení druhotných právních předpisů namísto Ústavního soudu, jsou-li tyto předpisy v rozporu se zákonem.

¹³ Srov. ustanovení čl. 87 odst. 1, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

¹⁴ Postavení a kompetence Ústavního soudu. *Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic*[online]. Praha: Ústavní soud České republiky, 2008 [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/clanek/2023>.

Stejně tak je Nejvyššímu správnímu soudu dána možnost rozhodnout spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, pokud již tato pravomoc nepřísluší „jinému“ orgánu, než je Ústavní soud.¹⁵

2.3. Soudci Ústavního soudu

Dle zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu ustanovení § 4 vykonává soudce Ústavního soudu veřejnou funkci. V souvislosti s čl. 21 odst. 4 LZPS mají občané k této funkci přístup, a to za rovných podmínek. Soudce dále plní funkci ústavního činitele, jeho funkce je jedinečná, díky vázanosti výhradně na jeden orgán se specifickým statusem je i nepřenositelná.¹⁶ V první řadě čl. 81, čl. 82 a čl. 86 odst. 1, 3 a článek 88 odst. 2 Ústavy vymezují postavení soudce Ústavního soudu, který poté doplňuje čl. 18 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Některé aspekty pozice jsou doplňovány v ustanovení § 4-7 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu. Co se týče čl. 81 a čl. 82 Ústavy, je jasné, že tato ustanovení platí i pro Ústavní soud a jeho soudce, protože jsou předřazena ustanovením o Ústavním soudu a o ostatních soudcích. Zákon tato ustanovení již neopakuje.¹⁷

Dále Ústava ve svém čl. 82 stanoví princip soudcovské nezávislosti a zároveň ochraňuje i nestrannost soudců. Soudce ústavního soudu nelze odvolat nebo přeložit k jinému soudu proti jeho vůli, to je společné pravidlo pro všechny soudce.

Prezident republiky jmenuje se souhlasem Senátu¹⁸ soudce ÚS do své funkce na dobu 10 let. Aby se soudce mohl své funkce skutečně ujmout, musí bez výhrad složit předepsaný slib, ve kterém jsou koncentrovaně vyjádřena jeho práva a povinnosti. Tento slib uvádí Ústava ČR ve svém čl. 85 odst. 2 a zní takto:

¹⁵ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 542 -543.

¹⁶ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 537.

¹⁷ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státní věda*. 2. podstatně rozš. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008, 797 s. Vysokoškolské právnícké učebnice. ISBN 978-807-2016-945., str. 632.

¹⁸ Podle ustanovení § 6 zákona o Ústavním soudu si prezident republiky vyžádá od Senátu souhlas ke jmenování soudce. Není-li souhlas dán do 60 dnů poté, kdy si jej prezident republiky vyžádal, jen proto, že Senát v uvedené lhůtě o této věci nehlasoval, platí, že k jmenování soudce Senát souhlas dal. Srov. ustanovení § 6 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

*"Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně."*¹⁹

Předpoklady pro jmenování a výkon soudcovské funkce u Ústavního soudu jsou:

- a) bezúhonnost,
- b) volitelnost do Senátu (čl. 19 odst. 2 Ústavy), tedy státní občanství ČR, právo volit a dosažení 40 let věku,
- c) vysokoškolské právnické vzdělání (tj. magisterské vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy v ČR, pouhé bakalářské vzdělání by nebylo dostačující²⁰)
- d) nejméně 10 let činnosti v právnickém povolání.²¹

Mandát soudce Ústavního soudu je neslučitelný s funkcí prezidenta republiky, člena Poslanecké sněmovny či Senátu a je také neslučitelný s jakoukoli funkcí ve veřejné správě.²² Dále zákon o Ústavním soudu stanoví ve svém ustanovení § 4 odst. 3, že výkon funkce soudce je neslučitelný s jinou placenou funkcí nebo jinou výdělečnou činností, s výjimkou správy vlastního majetku, činnosti vědecké, pedagogické, literární a umělecké, pokud taková činnost není na újmu funkce soudce, jejího významu a důstojnosti a neohrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost rozhodování Ústavního soudu. Povinností soudce je dle ustanovení § 5 zákona o Ústavním soudu zachovávat mlčenlivost ve věcech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem soudcovské funkce. Během výkonu své funkce soudce požívá imunity. Podle čl. 86 Ústavy soudce nelze trestně stíhat bez souhlasu Senátu, jestliže Senát odepře tento souhlas, je trestní stíhání navždy vyloučeno. Soudce je možné zadržet, pokud je dopaden při spáchání trestného činu nebo bezprostředně po spáchání. Poté je příslušný orgán povinen zadržení soudce neprodleně oznámit předsedovi Senátu. Ten je povinen do 24 hodin od zadržení dát souhlas k odevzdání zadrženého soudu. Pokud tak neučiní, musí být soudce ústavního soudu propuštěn na svobodu. Pro přestupek nemůže být

¹⁹ Srov. ustanovení čl. 85 odst. 2, ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších pedpisů.

²⁰ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X, str. 4.

²¹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 538-539.

²² Srov. ustanovení čl. 84, odst. 3, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

soudce stíhán, avšak na jiné správní delikty se tato imunita nevztahuje. Jedním z práv soudců Ústavního soudu je právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce a to i zániku funkce soudce Ústavního soudu.²³

I když soudce ÚS není ústavně odpovědný, je kárně odpovědný. Otázky týkající se kárné odpovědnosti ústavních soudců jsou upraveny v části čtvrté zákona o ústavním soudu a to v ustanoveních § 132 – 142. Ustanovení § 132 stanovuje, že soudce je kárně odpovědný za kárné provinění, což je jednání, jímž snižuje vážnost a důstojnost své funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé a nestranné rozhodování ÚS, jakož i jinak zaviněně poruší povinnost soudce. Za kárné jednání je též považováno jednání, které vykazuje znaky přestupku podle zvláštních předpisů. Aby bylo zahájeno kárné řízení, musí o tom rozhodnout předseda Ústavního soudu. Soudci se po dobu kárného řízení pro kárné provinění pozastavuje soudcovská činnost, nemůže tedy činit žádné úkony související s výkonem jeho funkce. Plénum určí pětičlenný senát, který věc projedná a posléze vydá rozhodnutí, nebo řízení zastaví.²⁴

Z ustanovení § 144 zákona o Ústavním soudu vyplývá, že pokud se soudce dopustil takového jednání, že jeho další setrvání ve funkci by bylo v rozporu s posláním Ústavního soudu a s postavením soudců, plénum rozhodne, zda soudci jeho funkce zaniká. Předseda kárného senátu je též oprávněn podat návrh na takové usnesení. O návrhu na takové usnesení jedná plénum Ústavního soudu pouze za přítomnosti 12 soudců, přičemž je vyžadován souhlas nejméně 9 z nich.²⁵

Funkce soudce Ústavního soudu zaniká těmito způsoby:²⁶

- a) vzdáním se funkce soudce na základě osobního prohlášení do rukou prezidenta republiky
- b) uplynutím doby, na kterou byl soudce jmenován,
- c) ztrátou volitelnosti do Senátu,
- d) pravomocným odsouzením pro trestný čin úmyslně spáchaný

²³ Srov. ustanovení čl. 86, odst. 3 ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

²⁴ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 209-212. Také: KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 537-540, MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 5. dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, 250 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4181-511, str. 103.

²⁵ Srov. ustanovení §144, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁶ Srov. ustanovení § 7, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

- e) vyhlášením usnesení Ústavního soudu o zániku funkce podle § 144 zákona o ÚS.

I když to zákon o Ústavním soudu výslovně neuvádí, z § 7 odst. 3 písm. b) zákona lze dovodit, že k zániku funkce soudce dochází i jeho smrtí.²⁷

Soudce ústavního soudu může být vyloučen z projednávání a rozhodování určité věci, jsou – li zde určité pochybnosti o jeho nepodjatosti, se zřetelem na jeho poměr k projednávané věci, účastníkům, vedlejším účastníkům či jejich zástupcům, nebo pokud byl v téže věci činný při výkonu jiné funkce nebo povolání. Účastník má možnost vyslovit odmítnutí soudce z důvodu podjatosti. Takové prohlášení může učinit i sám soudce, pokud se cítí být ve věci podjatý, musí ho však zdůvodnit.²⁸

2.4. Organizace Ústavního soudu

Základem právní úpravy organizace Ústavního soudu je především úprava v člancích 83 - 89 Ústavy ČR. Kromě této úpravy je dalším stěžejním předpisem zvláštní zákon č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu, kde základem pro jeho zpracování byla právě Ústava ČR. Celá materie zákona o Ústavním soudu je rozčleněna do pěti částí. Organizaci, strukturu a postavení jeho funkcionářů je věnována především část první. V části druhé je obsažena úprava řízení před Ústavním soudem. Platové poměry soudců a asistentů jsou upraveny až v části třetí, ve čtvrté části nalezneme úpravu kárného řízení a poslední pátá část upravuje přechodná a závěrečná ustanovení. Jako další předpisy, které souvisejí s postavením a činností Ústavního soudu, můžeme považovat např. zákon o advokacii, zákon o znalcích a tlumočnících, občanský soudní řád, trestní řád atd.²⁹

2.4.1. Orgány Ústavního soudu

Mezi orgány ústavního soudu řadíme především předsedu Ústavního soudu, jeho místopředsedu, plénum Ústavního soudu, senáty Ústavního soudu a soudci zpravodajové. Dále můžeme uznat za orgány Ústavního soudu i předsedy senátů,

²⁷ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. podstatně rozš. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008, 797 s. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 978-807-2016-945, str. 634.

²⁸ Srov. ustanovení §§ 36, 37, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 206.

kárný senát a jeho předsedu, jelikož vykonávají určitá samostatná procesní oprávnění, které jim zákon stanovuje. Významné postavení zaujímá i asistent soudce. I když není považován za orgán Ústavního soudu, je možné mu toto označení přiřadit a to obzvláště, když je soudcem zpravodajem oprávněn činit podle zákona některé procesní úkony v řízení.

2.4.1.1. Předseda a místopředsedové ÚS

Ze soudců Ústavního soudu jmenuje prezident republiky předsedu a dva místopředsedy Ústavního soudu. Toto jmenování je samostatným rozhodnutím prezidenta republiky, ke své platnosti nevyžaduje souhlas Senátu ani spolupodpis předsedy vlády nebo vládou pověřeného člena.³⁰

Předseda

Předseda Ústavního soudu v první řadě reprezentuje a zastupuje Ústavní soud navenek, vykonává správu Ústavního soudu, svolává zasedání pléna Ústavního soudu, přičemž určuje pořad jednání a má oprávnění jednání řídit. Předseda Ústavního soudu je dále pověřen jmenováním předsedy senátů a plní některé další úkoly, které mu ukládá zákon (např. jmenování a odvolávání asistentů soudců, zbavení mlčenlivosti asistentů, zahajování kárného řízení a vystupování v něm atd.).³¹ V současné době předsedá Ústavnímu soudu JUDr. Pavel Rychetský.³²

Místopředsedové

Místopředsedové Ústavního soudu zastupují předsedu Ústavního soudu v jeho nepřítomnosti, a to pouze v rozsahu a pořadí stanoveném plénem.³³ Zastupování je zákonem upraveno dvojím způsobem na zastupování dočasné a trvalé. Dočasné zastupování nastává pouze v případě, že předseda Ústavního soudu není (např. z důvodu zahraniční cesty v sídle Ústavního soudu) přítomen vůbec, anebo z nějakých důvodů nemůže svoje úkoly plnit. Naproti tomu zastupování trvalé, na rozdíl od dočasného není závislé na nějaké právní

³⁰ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X, str. 6.

³¹ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X, str. 6.

³² Současní funkcionáři a soudci. *Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic* [online]. Praha: Ústavní soud České republiky, 2008 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/687>.

³³ PAVLÍČEK, Václav a KOLEKTIV. *Ústavní právo a státověda*. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha 1: Linde Praha, a. s., 2008. ISBN 978-80-7201-694-5, str. 625.

skutečnosti, ale jedná se spíše o uvážení předsedy Ústavního soudu. Ten má možnost se souhlasem pléna místopředsedy pověřit trvalým plněním některých svých úkolů. Pověřit lze ovšem jen některého z místopředsedů.³⁴

Postavení těchto funkcionářů je vymezeno v ustanovení § 3, zákona o Ústavním soudu.

Plénium

Plénium tvoří společně s jednotlivými senáty vnitřní rozhodovací strukturu Ústavního soudu. Úprava je obsažena v ustanovení § 11 - 14, zákona o Ústavním soudu. Pokud zákon nestanoví jinak, tak plénium tvoří všichni soudci a je usnášeníschopné pokud je přítomno alespoň deset soudců ze všech patnácti. V případě hlasování o zániku mandátu soudce Ústavního soudu v kárném řízení je potřeba, aby bylo přítomno alespoň 12 soudců. Způsob hlasování s výjimkou kárného řízení je veřejný a probíhá v kolech. Při rozhodování pléna se zpravidla vyžaduje většina z přítomných soudců, aby mohlo být rozhodnutí přijato. Ve zvláště závažných případech např. ústavnost zákonů, ústavní žaloba proti prezidentu republiky, změna právního názoru atd. se vyžaduje kvalifikovaná třípětinová většina všech soudců. Z ustanovení § 14 uvedeného zákona vyplývá soudci Ústavního soudu, který buď s rozhodnutím pléna, nebo s jeho odůvodněním nesouhlasí možnost, aby uvedl své odlišné stanovisko v protokolu o jednání a aby bylo připojeno k rozhodnutí s uvedením jeho jména. Při poradě před zahájením hlasování je každý soudce oprávněn podat návrh na rozhodnutí a každý soudce je povinen pro některý z předložených návrhů na rozhodnutí hlasovat. Ve věcech, které spadají do pravomoci Ústavního soudu, jsou každá rozhodnutí pléna konečným rozhodnutím Ústavního soudu. Plénium svolává a řídí předseda Ústavního soudu. Rozhodovací činnost pléna je taxativně vyjmenována v ustanovení § 11 odst. 2 s předností před rozhodovací činností senátu. Plénium tedy náleží rozhodování v nejzávažnějších případech a dá se přímo ze zákona vyvodit, že každá věc může být předmětem jednání pléna.³⁵

Ústavní soud rozhoduje v plénu v těchto věcech:

³⁴ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X, str. 14.

³⁵ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X, str. 36-46. Také KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 543-545. ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 263.

- a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava"),
- b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy,
- c) o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky uvedené v čl. 65 odst. 2 Ústavy podle čl. 87 odst. 1 písm. g) Ústavy,
- d) o návrhu prezidenta na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu uvedeného v čl. 66 Ústavy podle čl. 87 odst. 1 písm. h) Ústavy,
- e) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony podle čl. 87 odst. 1 písm. j) Ústav ,
- f) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii nevyhlásí podle čl. 87 odst. 1 písm. l) Ústavy,
- g) o tom, zda postup při provádění referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii je v souladu s ústavním zákonem o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a se zákonem vydaným k jeho provedení podle čl. 87 odst. 1 písm. m) Ústavy,
- h) v ostatních věcech podle čl. 87 odst. 1 Ústavy, pokud senát nerozhodl, protože žádný z návrhů na usnesení nezískal většinu hlasů (§ 21 odst. 1),
- i) o stanovisku k právnímu názoru senátu, které se odchyluje od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu (§ 23),
- j) o návrhu na obnovu řízení a v obnoveném řízení podle § 119 až 119b,
- k) o dalších věcech podle čl. 87 odst. 1 Ústavy, pokud si to vyhradí,³⁶
- l) o úpravě svých vnitřních poměrů,
- m) o ustavení senátů a o pravidlech rozdělení agendy mezi ně.³⁷

³⁶ Dle Jana Filipa je plénu dána možnost vyhradit si i věci, které jsou v rozhodovací kompetenci senátu, což by ovšem v případě plného využití bylo v rozporu s předpokládanou existencí senátu. Senátům je z výčtu kompetence v čl. 87 odst. 1 Ústavy ČR přenecháno jen rozhodování o komunálních stížnostech, ústavních stížnostech, volebních věcech, provádění rozhodnutí mezinárodního soudu a kompetenčních sporů. Dále: FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 208.

³⁷ Srov. ustanovení § 11 odst. 2, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Senáty

Plénium Ústavního soudu vytváří čtyři senáty Ústavního soudu složené ze tří soudců. Senáty rozhodují výhradně v plném počtu a to o ostatní věci čl. 87 odst. 1 nepatřící do působnosti pléna. Senát řídí předseda senátu, kterého jmenuje předseda Ústavního soudu na dobu jednoho roku. Senáty se zabývají ve své rozhodovací činnosti především ústavními stížnostmi podle čl. 87 odst. 1, písm. c) a d) Ústavy. Stálými členy senátu jsou běžní soudci Ústavního soudu, s výjimkou předsedy a obou místopředsedů Ústavního soudu, ti mohou být pouze tzv. členy zatupujícími. Senát je usnášeníschopný za přítomnosti všech svých členů a usnází se většinou hlasů. Nedosáhne-li senát většiny hlasů, je povinen postoupit věc k rozhodnutí plénu. Pokud senát dospěje k odchylnému právnímu názoru, než je právní názor Ústavního soudu vyslovený v nálezu, vyžádá si stanovisko pléna. V dalším řízení je senát tímto stanoviskem vázán.³⁸

Soudce zpravodaj

Jako soudce zpravodaje pověřují orgány Ústavního soudu, tj. plénium a senáty, k přípravě návrhu rozhodnutí jednoho ze svých členů. Je jím označován v souladu s rozvrhem práce soudce, jemuž byl přidělen návrh, který došel Ústavnímu soudu. Hlavním úkolem soudce zpravodaje je připravit věc k projednání věci samé v plénu nebo senátu. Úkony soudce zpravodaje nalezneme v ustanovení § 42 zákona o Ústavním soudu. Za tím účelem činí zejména některé procesní úkony např. provedení výslechu svědka, zajištění shromáždění listinných důkazů či doručení návrhu ostatním účastníkům řízení apod. Význam postavení soudce zpravodaje můžeme taktéž spatřovat v jeho důležité kompetenci, kdy může sám odmítnout návrh došlý Ústavnímu soudu usnesením, a to pouze v případech stanovených v § 43, zákona o Ústavním soudu. Odvolání proti tomuto usnesení není přípustné.³⁹

³⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 545. Také: ³⁸Srov.: PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. podstatně rozš. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008, 797 s. Vysokoškolské právnícké učebnice. ISBN 978-807-2016-945, str. 626., FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 208.

³⁹ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 209. Srov. ustanovení §§ 42,43, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Asistent soudce

Asistenti soudců jsou jmenováni předsedou Ústavního soudu na návrh soudce, o jehož asistenta se jedná. Do této funkce může být jmenován pouze bezúhonný občan s vysokoškolským právnickým vzděláním. Alespoň jeden asistent soudce je vždy jmenován každému soudci, s přibývajícimi případy k Ústavnímu soudu se postupně zvyšuje i počet asistentů. Asistent je vázán povinností mlčenlivosti o věcech, o kterých se dověděl v souvislosti s výkonem své funkce. Dle ustanovení § 41, zákona o Ústavním soudu může asistent z pověření jeho soudce vykonávat některé procesní úkony navenek Ústavního soudu. Funkce asistenta zaniká vzdáním se své funkce na základě oznámení o vzdání se funkce předsedovi Ústavnímu soudu. Jeho funkce může zaniknout m. j. i odvoláním, na základě pravomocného odsuzujícího rozsudku pro trestný čin nebo zánikem funkce soudce, jehož asistentem byl jmenován.⁴⁰

⁴⁰ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X., str. 32-36.

3. ŘÍZENÍ PŘED ÚSTAVNÍM SOUDEM ČR

3.1. Obecná charakteristika řízení před Ústavním soudem

Část druhá zákona č. 182/1993 o Ústavním soudu ve své hlavě první upravuje obecná ustanovení o pravidlech řízení před Ústavním soudem, jedná se o ustanovení §§ 27 - 63, na něž navazují obdobná ustanovení zákona č. 99/1993 Sb., občanského soudního řádu, na které přímo odkazuje ustanovení § 63 tohoto zákona o Ústavním soudu. Toto ustanovení stanoví, že pro řízení před Ústavním soudem se přiměřeně použijí ustanovení občanského soudního řádu a předpisy vydané k jeho provedení, pokud tento zákon nestanoví jinak. Dále pak hlava druhá v ustanovení §§ 64 – 125 upravuje zvláštnosti řízení při rozhodování o jednotlivých věcech, přičemž použití ustanovení trestního řádu, tento zákon též nevylučuje, ovšem jen v řízení proti prezidentu republiky, což vyplývá z ustanovení §108, tohoto zákona.

K 1. 1. 2013 nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu, provedená zákonem č. 404/2012 Sb., kterou se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jako je např. zákon o Ústavním soudu v některých svých ustanovení. Podle Tomáše Langáška, soudce Nejvyššího správního soudu v Brně, tato doprovodná novela zákona o Ústavním soudu s sebou přináší dílčí technické změny řízení před Ústavním soudem, které výrazně ovlivňují práci Ústavního soudu.⁴¹ V této kapitole se zaměřím jak na obecná ustanovení řízení před Ústavním soudem, tak i na jednotlivé druhy řízení před Ústavním soudem. Také se pokusím poukázat právě na technické změny, které proběhly na základě novely zákona o Ústavním soudu v některých jeho ustanovení a provést stručnější komparaci s předešlou úpravou.

Samotné řízení před Ústavním soudem zákon o Ústavním soudu diferencuje v tom smyslu, že neexistuje jeden jediný všeobecný proces. Na místo toho, zde existuje deset zvláštních typů řízení k jednotlivým nebo k více kompetencím Ústavního soudu. Postup řízení před ÚS se nezávisle odděluje od řízení před jinými soudy. Ústavní soud si je oprávněn vyžádat pomoc při opatřování podkladů pro svá rozhodnutí od soudů, orgánů veřejné správy a jiných státních orgánů, na základě zásady součinnosti. Účelem řízení před Ústavním soudem je zjištění

⁴¹ Tomáš Langášek: Opravdu jen technická novela zákona o Ústavním soudu?. JINÉ PRÁVO [online]. 2012 [cit. 2013-01-07]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/10/tomas-langasek-opravdu-jen-technicka.html>.

objektivní pravdy, nerozhoduje se zde o vině a trestu, ale většinou se zde konstatuje, zda byla ústavní norma porušena či nebyla a jaká právní norma nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci jí porušilo. Takové rozhodnutí je třeba poté zrušit. Řízení před Ústavním soudem je jednoinstančním, jeho rozhodnutí jsou tedy konečná a nepřezkoumatelná, nelze se tedy proti rozhodnutí odvolat, a to i kdyby věcně nebo procesně Ústavní soud pochybil. Platí zde princip *res iudicata* – zásada věci pravomocně rozsouzené. Na základě čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR jsou vykonatelná rozhodnutí závazná pro všechny orgány a osoby.⁴²

3.2. Obecná ustanovení

3.2.1. Zahájení řízení

Řízení před Ústavním soudem je z pravidla zahájeno dnem doručení návrhu Ústavnímu soudu, jedná tedy pouze na základě iniciativy. Aktivní legitimaci k podání návrhu na zahájení řízení mají subjekty stojící mimo Ústavní soud s výjimkou možnosti stanovené v ustanovení § 78 odst. 2., zákona o Ústavním soudu, kdy jednání může být iniciováno senátem Ústavního soudu. Subjekty jsou vypočítány v rámci regulace jednotlivých řízení, obecná úprava řízení je nestanovuje.⁴³

3.2.1.1. Návrh na zahájení řízení

Návrh na zahájení řízení se podává Ústavnímu soudu buď písemně, telegraficky nebo osobně. Aby návrh byl přijat, musí obsahovat zákonem předepsané obecné náležitosti, a to i další náležitosti, které jsou stanoveny u jednotlivých druhů řízení. Návrh musí být podepsán a datován. Dále z něj musí být patrné:

- kdo jej činí,
- které věci se týká a co sleduje,
- čeho se navrhovatel domáhá.

Dle ustanovení § 34 zákona o Ústavním soudu má návrh dále obsahovat pravdivé vyličení rozhodujících skutečností a označení důkazů, jichž se

⁴² KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 672-674.

⁴³ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 70.

navrhovatel dovolává. Obsahem petitu⁴⁴ je např. návrh na zrušení zákona, Ústavní soud je jím vázán.⁴⁵

Pokud návrh na zahájení neobsahuje všechny podstatné náležitosti, Ústavní soud vyzývá k jejich odstranění, nejsou – li vady odstraněny, návrh je odmítnut soudcem zpravodajem.⁴⁶

Nepřípustnost návrhu na zahájení řízení vymezuje zákon o Ústavním soudu ve svém ustanovení § 35, jedná se zejména o překážky litispendence (již zahájeného řízení), či rei iudicata (věci rozhodnuté).⁴⁷ Aby mohla být uplatněna zásada věci rozhodnuté, vyžaduje se, aby přecházelo rozhodnutí ve věci samé, tedy nálezem.⁴⁸

Za problematické uvádí Jan Filip ve své knize ustanovení § 39 o pořadí projednávání návrhů. Z něj vyplývá, že se Ústavní soud při projednávání návrhů z důvodu naléhavosti věci nemusí řídit pořadím, ve kterém mu došly. Jistou výjimku zde tvoří ústavní žaloba na prezidenta republiky, kterou Ústavní soud je povinen projednat přednostně před ostatními návrhy a návrh prezidenta na zrušení usnesení sněmoven podle čl. 66 Ústavy ČR, kde je Ústavní soud musí zahájit ústní jednání nejpozději do pěti dnů ode dne, kdy mu byl doručen.⁴⁹

3.2.2. Účastníci řízení před Ústavním soudem

Způsobilost být účastníkem a vedlejším účastníkem vymezuje zákon o Ústavním soudu ve svém ustanovení § 28. Rozlišuje zde mezi účastníky řízení, kterými jsou navrhovatelé a ti, o nichž to stanoví tento zákon v rámci úpravy jednotlivých druhů řízení před Ústavním soudem, a vedlejšími účastníky řízení, kterým toto postavení tento zákon opět přiznává. Vedlejší účastník má stejná práva a povinnosti jako účastníci. Svého postavení se může vzdát a vznikne-li pochybnost o tom, je-li někdo vedlejším účastníkem, Ústavní soud o tom rozhodne formou usnesení. Zákon o Ústavním soudu dává účastníkům určité

⁴⁴ V petitu navrhovatel navrhuje, jak má Ústavní soud v dané věci rozhodnout. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Petit>

⁴⁵ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 70.

⁴⁶ PAVLÍČEK, Václav a KOLEKTIV. *Ústavní právo a státní věda*. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha 1: Linde Praha, a. s., 2008. ISBN 978-80-7201-694-5, str. 639.

⁴⁷ Srov. ustanovení § 35, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 690.

⁴⁹ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 216.

oprávnění např. vyjádřit se k návrhu na zahájení řízení, dávat podání, nahlížet do spisu, pořizovat z něj výpisy a opisy apod.⁵⁰

Jako účastníka resp. vedlejšího účastníka řízení lze považovat v závislosti na jednotlivé druhy řízení fyzické nebo právnické osoby (např. řízení o ústavních stížnostech) a orgány veřejné moci (např. návrh na zahájení řízení o abstraktní kontrole norem podaný skupinou poslanců či senátorů). Za státní orgán, pokud vystupuje v řízení před Ústavním soudem jako účastník, jedná osoba oprávněna jednat jeho jménem podle zvláštních předpisů.⁵¹ Dle ustanovení § 30 odst. 2, zákona o Ústavním soudu vystupuje za stát organizační složka státu příslušná podle zvláštního právního předpisu, je-li účastníkem řízení před Ústavním soudem. Jménem státu v řízení jedná vždy vedoucí organizační složky nebo jím pověřený zaměstnanec zmíněné organizační složky. JUDr. Martin Dostál ve své knize uvádí příklad, kdy v případě zásahu do vlastnického práva státu, může samotný stát též vystupovat jako účastník resp. vedlejší účastník řízení před Ústavním soudem. Za soud jedná předseda senátu či samosoudce.⁵²

Všichni účastníci i vedlejší účastníci řízení mají povinnost nechat se zastoupit v řízení před Ústavním soudem advokátem nebo notářem, či komerčním právníkem v rozsahu jejich oprávnění, daných příslušnými právními předpisy. Zastoupení je možné jen na základě zvláštní plné moci. V plné moci pro zastupování musí být výslovně uvedeno, že je udělena pro zastupování před Ústavním soudem.⁵³ Na základě kogentního ustanovení § 29, zákona o Ústavním soudu, se tedy účastník resp. vedlejší účastník může nechat zastoupit pouze jedním advokátem v téže věci. Vylučuje se tedy jakákoliv substituce, tj. zastoupení zástupce dalším zástupcem. Advokáti se dle JUDr. Procházky dopouštějí opakovaných vad v plných mocích, když k plné moci připojují

⁵⁰ WAGNEROVÁ, Eliška. Zákon o Ústavním soudu, s komentářem. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9 str. 434 -436. Také: DOSTÁL, Martin. Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462 -, str. 48-49., GERLOCH, Aleš. Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. Vyd. 3., aktual. a dopln. Praha: Prospektrum, spol.s.r.o., 1999, 519 s. ISBN 80-717-5077-8, str. 245.

⁵¹ KLÍMA, Karel. Ústavní právo. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5. str. 691-692.

⁵² DOSTÁL, Martin. Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462 -, str. 49.

⁵³ Srov. ustanovení §31 odst., zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

substituční doložku. Taková plná moc obsahující tuto doložku trpí vadami a následné odstraňování těchto vad vede k zbytečnému prodlužování řízení.⁵⁴

3.2.3. Příprava jednání

Návrh, který došel Ústavnímu soudu, je přidělen soudci zpravodaji určenému rozvrhem práce pro plénum či příslušný senát. Pokud soudce zpravodaj neshledá důvody k odmítnutí návrhu podle § 43 odst. 1 a 2, připraví věc k projednání věci samé v senátu Ústavního soudu nebo v plénu. Postavení soudce zpravodaje je výrazně posíleno tím, že návrh může usnesením odmítnout, a to za podmínek stanovených v § 43 odst. 1, zákona o Ústavním soudu. Soudce zpravodaj tedy návrh podle tohoto ustanovení odmítne jestliže:

- a) *navrhovatel neodstranil vady návrhu ve lhůtě mu k tomu určené, nebo*
- b) *je návrh podaný po lhůtě stanovené pro jeho podání tímto zákonem, nebo*
- c) *jde-li o návrh podaný někým zjevně neoprávněným, nebo*
- d) *jde-li o návrh, k jehož projednání není Ústavní soud příslušný, nebo*
- e) *je podaný návrh nepřijatelný, nestanoví-li tento zákon jinak.*⁵⁵

Soudce zpravodaj dříve mohl rozhodovat o odmítnutí návrhu na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu a v ostatních věcech o odmítnutí návrhu pro jeho zjevnou neopodstatněnost. Po nabytí účinnosti novely zákona o Ústavním soudu, provedené zákonem č. 77/1998 Sb. tato pravomoc soudce zpravodaje přešla na senáty. Podle ustanovení § 43 odst. 2 senát usnesením návrh odmítne:

- a) *jde-li o návrh zjevně neopodstatněný*⁵⁶, *nebo*

⁵⁴ PROCHÁZKA, Antonín. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1998, č. 9. ISSN 1210-6348, str. 6.

⁵⁵ Srov. ustanovení § 43 odst. 1, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁶ Ve svém usnesení sp. zn. I. ÚS 2671/12 Ústavní soud konstatoval: „Pokud jde o řízení před Ústavním soudem, pak tento soud připomíná, že zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, rozeznává v § 43 odst. 2 písm. a) jako zvláštní kategorii návrhy zjevně neopodstatněné. Zákon tímto ustanovením dává Ústavnímu soudu, v zájmu racionality a efektivity jeho řízení, pravomoc posoudit „přijatelnost“ návrhu před tím, než dospěje k závěru, že o návrhu rozhodne meritorně nálezem. V této fázi řízení je zpravidla možno rozhodnout bez dalšího, jen na základě obsahu napadených rozhodnutí orgánů veřejné moci a údajů obsažených v samotné ústavní stížnosti. Vedou-li informace zjištěné uvedeným způsobem Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná, může být bez dalšího odmítnuta. Ústavní soud jen pro pořádek upozorňuje, že jde v této fázi o specifickou a relativně samostatnou část řízení, která nedostává charakter řízení meritorního.“ Dále: Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2671/12 ze dne 29. 11. 2012.

*b) jestliže shledá u návrhu podaného podle § 64 odst. 1 až 4 nebo podle § 125d, § 71a odst. 1, § 97, 105 nebo § 119 odst. 1 důvody k odmítnutí podle odstavce 1 nebo podle písmena a).*⁵⁷

Takže soudce zpravodaj při projednání věci shledá důvody k odmítnutí návrhu uvedené v § 43 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, připraví věc k projednání senátu.

V ustanovení § 43 odst. 3, zákona o Ústavním soudu došlo na základě novely zákona o Ústavním soudu, provedenou zákonem č. 404/2012 Sb., která nabyla účinnosti k 1. lednu 2013 k určité změně. Doposud muselo být usnesení o odmítnutí návrhu písemně vyhotoveno, odůvodněno a muselo obsahovat poučení o nepřipustnosti odvolání. Nyní mají být odmítací usnesení odmítána stručně uvedením zákonného důvodu, pro který se návrh odmítá. Zbylé dvě podmínky zůstávají zachovány.

Tato změna vyvolává uvnitř Ústavního soudu dle Tomáše Langáška, soudce Nejvyššího soudu v Brně, mezi soudci diskuzi. Někteří soudci tuto změnu za nějak významnou a podstatnou nepovažují a označují jí za otevření dveří pro praktické uplatnění principu výběru, na druhé straně stojí soudci, kteří v tom vidí prostor pro diskriminaci a nepřijatelnou libovůli. V pozadí též vystupují soudci s názory, že na dosavadní praxi obsáhlejších odůvodnění nic podstatného nehodlají měnit. Sam T. Langášek se přiklání k názoru první skupiny. Tvrdí, že i dosavadní dikce § 43 odst. 3, zákona o Ústavním soudu umožňovala senátům nebo soudci zpravodaji při odmítání návrhu odůvodňovat usnesení nanejvýš stručně. Nové znění právní úpravy zákona o Ústavním soudu nestanovuje maximální rozsah odůvodnění, lze z toho vyvodit, že zmiňovaná stručnost je spíše jen volbou využitelnou tam, kde je to vhodné.⁵⁸

Pokud nedojde k odmítnutí návrhu, soudce zpravodaj činí samostatné procesní úkony k projednání věci samé. Jedná se např. o zajištění shromáždění listinných důkazů či provedení výslechu svědků. Soudce zpravodaj je dále povinen zajistit doručení návrhu ostatním účastníkům s výzvou, aby se k danému

⁵⁷ Srov. ustanovení § 43 odst. 2, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ Tomáš Langášek: Opravdu jen technická novela zákona o Ústavním soudu?. *JINÉ PRÁVO* [online]. 2012 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/10/tomas-langasek-opravdu-jen-technicka.html>.

návrhu vyjádřili ve stanovené lhůtě. K některým svým úkonům pověřuje soudce zpravodaj svého asistenta, jedná se spíše o úkony korespondenčního typu.⁵⁹

3.2.4. Jednání Ústavního soudu

Výše zmíněná novela sebou přinesla i zásadní změny v jednání Ústavního soudu. Doposud, podle ustanovení § 44, zákona o Ústavním soudu, se ústní jednání konalo ve věcech projednávaných podle článku 87 odst. 1 a 2. Zákon umožňoval Ústavnímu soudu, aby na základě své úvahy a se souhlasem účastníků od ústního jednání upustil, jestliže nebylo možné od ústního jednání očekávat další objasnění věci.

Nyní Ústavní soud na základě ustanovení § 44 zákona o Ústavním soudu, ve znění jeho novely provedené zákonem č. 404/2012 Sb., účinné od 1. 1. 2013 nařídí ústní jednání tehdy, lze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci, stanoví-li tak tento zákon, nebo je-li Ústavním soudem prováděno dokazování. Zatímco dříve bylo ústní jednání takřka pravidlem, dnes je tato povinnost na základě provedené novely odstraněna.

Dovolím si opět zmínit názor soudce Nejvyššího soudu T. Langáška na omezení ústního jednání nepatří mezi příznivé. Domnívá se, že „soud by měl být vidět, veřejně jednat, komunikovat s účastníky v soudní síni, poznávat za spisem reálné osoby a jejich příběhy apod.“⁶⁰ Já osobně s ním tento názor sdílím, rozhodnutí na základě písemných úkonů stěžovatelů mi nepřijdou jako dostačující, dle mého názoru by ústní jednání mělo být zahajováno vždy. Na druhou stranu lze pochopit zatížení Ústavního soudu ústavními stížnostmi, které díky této novince budou rychleji vyřízeny.

Z nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 27/12 vyplývá, že pokud se Ústavní soud s projednávanou věcí dostatečně seznámí z písemných úkonů stěžovatele a účastníků řízení a lze předpokládat, že ústní jednání by nepřineslo lepší a jasnější objasnění věci, není třeba ve věci konat ústní jednání. Ústavní soud se již tedy nemusí dotazovat účastníků, zda souhlasí s upuštěním od ústního jednání, a ve věci rozhodne bez konání ústního jednání.⁶¹

⁵⁹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 695.

⁶⁰ Tomáš Langášek: Opravdu jen technická novela zákona o Ústavním soudu?. *JINÉ PRÁVO* [online]. 2012 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/10/tomas-langasek-opravdu-jen-technicka.html>

⁶¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 27/12 ze dne 7. 1. 2013.

Pro jednání před Ústavním soudem platí nadále zásada veřejnosti. Veřejnost může být vyloučena v účasti na jednání před Ústavním soudem, jen vyžadují-li to zájmy státu nebo účastníků řízení anebo mravnost.

Ústní jednání řídí předseda Ústavního soudu, který nejprve udělí slovo soudci zpravodaji, aby sdělil obsah návrhu na zahájení řízení a výsledky dosavadního řízení před Ústavním soudem. Sdělení však nesmí obsahovat náznak toho, jak by mělo být ve věci rozhodnuto. Předvolání je na základě § 46 zákona o Ústavním soudu doručováno min. pět dní předem všem účastníkům, vedlejším účastníkům a jejich zástupcům, a to z důvodu přípravy na jednání. Účastníkům a jejich zástupcům se písemnosti (např. nález, usnesení, upozornění na vady návrhu a další vyrozumění) doručuje do vlastních rukou. Z důležitých důvodů může být jednání odročeno.⁶²

Náklady řízení upravuje ustanovení § 62, zákona o Ústavním soudu, ze kterého dle odst. 1 vyplývá, že řízení před Ústavním soudem nepodléhá poplatkům. Náklady řízení vzniklé účastníkovi resp. vedlejšímu účastníkovi si hradí zmiňovaní sami, nestanoví-li tento zákon jinak. V odstavci 4 uvedeného paragrafu může Ústavní soud v odůvodněných případech podle výsledků řízení usnesením uložit některému účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi tuto náhradu řízení. Náklady na tlumočení a náklady vzniklé při provádění důkazů před Ústavním soudem se hradí z rozpočtu Ústavního soudu.⁶³

Dospěje-li Ústavní soud názoru, že v konkrétní věci je třeba provést některé důkazy, nařídí **dokazování**. Ústavní soud provádí důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu věci, není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé Ústavnímu soudu. Rozhoduje, který z navrhovaných důkazů provede a má možnost provést i další důkazy, které nebyly navrženy. Dokazování činí při ústním jednání nebo pověřením jednotlivého soudce mimo toto jednání. Na požádání Ústavním soudem může určitý důkaz provést jiný soud.⁶⁴

Ústavní soud již několikrát ve svých rozhodnutích konstatoval, že není běžnou třetí instancí v systému soudnictví, ale že představuje soudní orgán ochrany ústavnosti.⁶⁵ Ústavní soud dále zdůrazňuje, že mu nepřisluší

⁶² DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 52.

⁶³ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 218.

⁶⁴ Tamtéž, str. 217.

⁶⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1930/12 ze dne 30. 1. 2013.

přezkoumávat zákonnost či správnost soudních rozhodnutí obecných soudů. Nepřísluší mu ani přehodnocovat správnost právních závěrů obecných soudů ze skutkových zjištění, jestliže nejsou v extrémním nesouladu se základním právem nebo svobodou účastníka řízení zakotvených v rovině ústavní. Přehodnocování důkazů provedených obecnými soudy nepatří mezi úkoly Ústavního soudu stejně tak jako nahrazovat hodnocení důkazů obecných soudů svým vlastním.⁶⁶

Všechny soudy, orgány veřejné správy a jiné státní orgány poskytují Ústavnímu soudu součinnost při opatřování podkladů pro jeho rozhodování. Pořádkovou pokutu lze uložit tomu, kdo hrubě ztěžuje postup řízení a to až do výše 100 000 Kč. Ústavní soud může na návrh zajistit důkaz, u kterého existuje nebezpečí, že později ho nebude možno provést. Za důkaz mohou sloužit všechny prostředky uvedené v § 49, zákona o Ústavním soudu. Jsou jimi výslech svědků, znalecký posudek, ohledání, listiny, výslech účastníku, vyjádření orgánů a právnických osob.

Ústavní soud rozhoduje kolegiálním způsobem, a to v plénu, senátech a soudcem zpravodajem, pokud je věc přijata a soudce zpravodaj či senát věc neodmítli. Před rozhodnutím se plénum či senát odeberou k neveřejné poradě, kde se o případu diskutuje, zjišťují se názory soudců na pracovní návrh rozhodnutí připravený soudcem zpravodajem. Soudcům, kteří s většinovým rozhodnutím, resp. s jeho odůvodněním nesouhlasí (tzv. dissenting opinion a concurring opinion⁶⁷) je umožněno, aby své odlišné stanovisko vyjádřili (separátní vótum).⁶⁸

⁶⁶ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3515/12 ze dne 6. 11. 2012.

⁶⁷ Tzv. odchýlné či odlišné stanovisko, resp. separátní vótum vzniklo ve Spojených státech amerických, jedná se o institut samostatného rozhodování ústavních soudů a existuje v zemích s moderním a rozvinutým soudnictvím (např. ČR, Španělsko) Zdeňka Nocarová ve své knize uvádí, že „soudci, kteří souhlasí s výrokem rozhodnutí většiny, ale nesouhlasí s jeho zdůvodněním, jež přijala většina, mohou své odlišné zdůvodnění k rozhodnutí připojit ve formě tzv. concurring opinion. Zatímco názor menšiny, resp. jednotlivého soudce, protikladný i co do výroku rozhodnutí názoru většiny, se nazývá dissenting opinion, tzv. dissent, je rovněž připojován k rozhodnutí a publikován vždy za concurring opinion.“ Dále: NOCAROVÁ, Zdeňka. *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu České republiky*. Praha: Doc. JUDr. Ing. Jan Večer, CSc., 2006. ISBN 80-86775-11-9, str. 16-17.

⁶⁸ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. podstatně rozš. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008, 797 s. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 978-807-2016-945, str. 640.

3.3. Druhy řízení Ústavního soudu (zvláštní ustanovení o řízení před Ústavním soudem)

Zákon o Ústavním soudu ve své hlavě druhé v ustanoveních §§ 64 - 125 upravuje jednotlivé druhy řízení před Ústavním soudem. Tento zákon⁶⁹ zná pouze 8 druhů řízení a jsou jimi následující druhy:

- Řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů
- Řízení o ústavních stížnostech
- Řízení o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora
- Řízení v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a neslučitelnosti výkonu funkce poslance nebo senátora podle čl. 25 Ústavy
- Řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky
- Řízení o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení obou komor Parlamentu podle čl. 66 Ústavy
- Řízení o opatření nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu
- Řízení ve sporech o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů samosprávy.

Právní úprava obsažená v zákoně o Ústavním soudu vychází z toho, že obecně platný je obsah hlavy první části druhé a zvláštnosti jednotlivých řízení pak nalezneme v druhé hlavě druhé části tohoto zákona. Spojením těchto dvou elementů získáme celek, který je přehlednější a snadněji aplikovatelný. Ve zvláštní části tohoto zákona se tudíž můžeme omezit pouze na zvláštnosti týkající se předmětu řízení návrhu, požadavků na účastníky řízení, podmínky nepřijatelnosti návrhu, postupu při projednávání návrhu, jeho odkladného účinku

⁶⁹ „Zatímco Ústava ČR ve svém čl. 87 odst. 1 pod písm. a) až k) rozlišuje mezi II typy kompetencí Ústavního soudu. Do jednoho druhu řízení bylo zahrnuto rozhodování o zrušení zákonů a jiných právních předpisů podle čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy a řízení o ústavních stížnostech upravuje rozhodování ustanovení čl. 87 odst. 1 písm. c), d) a j)“. Dále: DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 57.

a zastavení řízení, hrazení nákladů účastníku a konečně nálezu ve věci a jeho právních následků.⁷⁰

3.3.1. Řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů

Jak již bylo výše zmíněno, mezi kompetence Ústavního soudu patří následná kontrola ústavnosti zákonů a jiných právních předpisů.⁷¹ První místo v okruhu kompetencí Ústavního soudu zaujímá abstraktní kontrola norem. Ústavní soud tedy rozhoduje podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy ČR o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení pouze tehdy, jsou – li v rozporu s ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou podle článku 10 Ústavy.⁷² Ústavnímu soudu dále přísluší rozhodovat o zrušení jiných právních předpisů⁷³ nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou - li v rozporu s ústavním zákonem, zákonem nebo mezinárodní smlouvou podle čl. 10 Ústavy ČR. Ústava ve svém ustanovení čl. 95 dává oprávnění soudcům, aby posoudili soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo mezinárodní smlouvou, jimiž jsou vázány. Pokud by došly k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu. Z toho lze jednoduše dovodit, že pravomoc vykonávat konkrétní kontrolu ústavnosti norem přísluší i Ústavnímu soudu České republiky.

⁷⁰ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 218 -219.

⁷¹ Tzv. jiným právním předpisem je zejména:

- nařízení vlády (podle čl. 78 Ústavy ČR a podle §1 odst. 1 písm. d) zákona č. 309/1999 Sb. o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv),
- právní předpisy vydávané ministerstvy, jinými úředními správními úřady (podle čl. 79 odst. 3 Ústavy ČR),
- právní předpisy vydávané jinými správními úřady a právníckými osobami, pokud na základě zákona vydávají právní předpisy s celostátní působností (podle § 1 odst. 1 písm. e) a odst. 2 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv)
- obecně závazné vyhlášky a nařízení obce podle § 10 až 12 zákona o obcích (128/2000 Sb.),
- obecně závazné vyhlášky kraje podle § 6 až 10 zákona o krajích (129/2000 sb.), obecně závazné vyhlášky a nařízení hl. m. Prahy podle §§ 44 až 47 zákona o hl. m. Praze (131/2000 Sb.) Dále: WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 248.

⁷² Z toho vyplývá, že Ústavní soud k rozhodování o zrušení zákona, který je v rozporu s jiným zákonem, není oprávněn vzhledem k čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy. Dále: POSPÍŠIL, Boleslav a Pavel VRCHA. *Judikatura Ústavního soudu České republiky týkající se Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod*. Praha: Linde, 1998, 238 p. ISBN 80-720-1092-1, usn. Č. 8/sv. 2, str. 31.

⁷³ V nálezu Ústavního soudu je dána podmínka, kdy musí jít nejen o právní předpis podle názvu, ale o takový správní akt státní správy nebo samosprávy, ve kterém jsou obsažena závazná pravidla chování. Dále: POSPÍŠIL, Boleslav a Pavel VRCHA. *Judikatura Ústavního soudu České republiky týkající se Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod*. Praha: Linde, 1998, 238 p. ISBN 80-720-1092-1, N. č. 45/sv. 2, str. 32 -33.

3.3.1.1. Podání návrhu

Aktivně legitimováni k podání návrhu na zahájení řízení o zrušení zákona nebo jiného právního předpisu jsou subjekty uvedené v ustanovení § 64, zákona o Ústavním soudu. Výčet navrhovatelů je vypočten rozdílně. Pro podání návrhu na zrušení zákona a jeho jednotlivých ustanovení jsou oprávněny jiné subjekty než u podání návrhu na zrušení jiného právního předpisu. Zákon o Ústavním soudu neuvádí žádnou lhůtu k podání návrhu.⁷⁴

Navrhovatelé na zrušení zákona (zákonného opatření schváleného Poslaneckou sněmovnou podle čl. 33 odst. 5 Ústavy) nebo jeho jednotlivých ustanovení podle § 64 odst. 1, 3, 4 zákona o Ústavním soudu jsou:

- a) **prezident republiky** (vedle suspenzivního veta má prezident ještě další zbraň, kterou může napadnout již schválený zákon. Návrh na zrušení zákona podává prezident jen z důvodů spočívající v rozporu s ústavním pořádkem, kdežto u veta může uvést pro vrácení zákona jakýkoliv důvod. Jelikož se nejedná o rozhodnutí prezidenta podle § 63 odst. 3 Ústavy, není třeba k výkonu tohoto oprávnění spolupodpisu předsedy vlády.)
- b) skupina nejméně **41 poslanců** nebo skupina nejméně **17 senátorů** (podmínka aktivní legitimace těchto skupin je jen v okamžiku podání návrhu, netrvá tedy po celou dobu řízení, např. ztráta mandátu poslance nemá žádný vliv na průběh řízení. Zákon o Ústavním soudu vyžaduje podpisy všech uvedených poslanců a senátorů. Za skupinu poslanců a senátorů většinou jedná procesně způsobilá osoba, která je k tomu skupinou zmocněna. Povinnost právního zastoupení se na uvedené skupiny nevztahuje. Není zde ale vyloučeno, že se skupina poslanců a senátorů nemůže nechat zastoupit advokátem.)
- c) **senát Ústavního soudu** v souvislosti s rozhodováním o ústavní stížnosti,
- d) **vláda za podmínek uvedených v § 118,**
- e) **ten, kdo podal ústavní stížnost**, s níž spojil návrh na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu či jejich jednotlivých ustanovení dle § 74 tohoto zákona. (Uplatněním zákona uvedeného v návrhu na zrušení, nastala skutečnost, jež je přemětem ústavní stížnosti a stěžovatel tvrdí, že je zákon v rozporu s ústavním pořádkem ČR.)

⁷⁴ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 219. Také: SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 94.

- f) **ten, kdo podal návrh na obnovu řízení** a s nímž spojil návrh na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení dle § 119 odst. 4 tohoto zákona. (obdobně jako u ústavní stížnosti viz výše)
- g) **plénium Ústavního soudu**, jsou – li dány důvody podle § 78 odst. 2 zákona o Ústavním soudu.
- h) **obecný soud**, avšak pouze v souvislosti s jeho rozhodovací činností podle čl. 95 odst. 2 Ústavy, zmíněno již výše.⁷⁵

Navrhovatelé na zrušení jiného právního předpisu než zákona podle ustanovení § 64 odst. 2, zákona o Ústavním soudu jsou:

- a) **vláda**,
- b) skupina nejméně **25 poslanců** nebo skupina nejméně **10 senátorů**,
- c) **senát Ústavního soudu** v souvislosti s rozhodováním o ústavní stížnosti,
- d) **ten, kdo podal ústavní stížnost** za podmínek uvedených v § 74 tohoto zákona, nebo ten, kdo podal návrh na obnovu řízení za podmínek uvedených v § 119 odst. 4 tohoto zákona,
- e) **zastupitelstvo kraje**,
- f) **Veřejný ochránce práv**,
- g) **Ministerstvo vnitra**, jde-li o návrh na zrušení obecně závazné vyhlášky obce, kraje nebo hlavního města Prahy za podmínek stanovených v zákonech upravujících územní samosprávu,
- h) **věcně příslušné ministerstvo** nebo jiný ústřední správní úřad, jde-li o návrh na zrušení nařízení kraje nebo hlavního města Prahy za podmínek stanovených v zákonech upravujících územní samosprávu,
- i) **ředitel krajského úřadu**, jde-li o návrh na zrušení nařízení obce za podmínek stanovených v zákonu o obcích,
- j) **zastupitelstvo obce**, jde-li o návrh na zrušení právního předpisu kraje, do jehož územního obvodu obec náleží.⁷⁶

Návrh na zrušení zákona či jiného právního předpisu je nepřijatelný, jestliže pozbyl platnosti před doručením návrhu Ústavnímu soudu nebo směřuje – li návrh

⁷⁵ Srov. ustanovení § 64 odst. 1, odst. 3, odst. 4, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Také: WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 242-245.

⁷⁶ Srov. ustanovení § 64 odst. 2, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

na zrušení předpisu dosud nevyhlášeného ve Sbírce zákonů nebo jiným zákonem stanoveným způsobem (např. uveřejněním na úřední desce obce, jde – li o obecně závaznou vyhlášku⁷⁷). Jako další důvod pro nepřípustnost návrhu zákon o Ústavním soudu uvádí pozbytí platnosti ústavního zákona, zákona nebo mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy a to ještě před jeho doručení Ústavnímu soudu, s nimiž jsou podle návrhu přezkoumávané předpisy v rozporu.⁷⁸

Řízení o návrh na zrušení zákona či jiného právního předpisu je Ústavní soud povinen zastavit, pokud by k výše uvedeným důvodům nepřípustnosti došlo již v zahájeném řízení.⁷⁹

3.3.1.2. Účastníci řízení

Podle obecných ustanovení § 28 odst. 1 zákona o Ústavním soudu jsou, vyjma navrhovatele, účastníci řízení i ti, co právní předpis, jež má být zrušen, vydaly. Pokud má být tedy zrušena např. obecná vyhláška obce, účastníkem řízení bude orgán územní samosprávy (obec, kraj). Tomuto účastníkovi je soudcem zpravodajem zaslán neprodleně návrh na zahájení řízení, ke kterému je připojena žádost o vyjádření se k němu, a to do 30 dnů ode dne doručení návrhu na zahájení řízení.

Tento návrh soudce zpravodaj také neprodleně zašle Veřejnému ochránci práv, který má pak možnost Ústavnímu soudu do 10 dnů ode dne doručení návrhu sdělit, že vstupuje do řízení. V řízení poté vystupuje jako vedlejší účastník.⁸⁰ Doposud mohl veřejný ochránce práv vstoupit pouze do řízení podle 87 odst. 1 písm. b) Ústavy. Ovšem od nabytí účinnosti (1. 1. 2013) novely zákona o Ústavním soudu, provedenou na základě zákona č. 404/2012 Sb., může vstupovat i do řízení podle 87 odst. 1 písm. a) i b) Ústavy. Další změnou provedenou na základě uvedené novely je zavedení vedlejšího účastenství vlády. Vláda tak obdobně jako ombudsman může vstoupit do řízení podle 87 odst. 1 písm. a) jako vedlejší účastník. Soudce zpravodaj má pak podle § 69 odst. 2,

⁷⁷ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 221.

⁷⁸ Srov. ustanovení §66 odst. 1,2, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ Srov. ustanovení §67, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 61.

zákonu o Ústavním soudu stejnou povinnost jako u veřejného ochránce práv, Rozdílná je zde pouze pořádková lhůta pro oznámení vstupu do řízení, která činí u vlády 30 dnů od doručení návrhu na zahájení řízení.⁸¹

3.3.1.3. Projednání návrhu a rozhodnutí o něm

Pro tento typ řízení je stanovena zákonem o Ústavním soudu zásada oficiality, kdy podle ustanovení § 64 odst. 1 písm. c) odst. 2 písm. c) a § 64 odst. 4 a § 78 odst. 2 zákona o Ústavním soudu má senát a plénum možnost podat návrh na zahájení tohoto řízení, dojdou-li k závěru, že zákon nebo právní předpis či jejich jednotlivá ustanovení jsou v rozporu s ústavním zákonem, mezinárodní smlouvou popř. zákonem.⁸² Ostatní druhy řízení ovládá zásada dispoziční.

Pokud nebyl dán některý ze zákonných důvodů odmítnutí návrhu, je Ústavní soud povinen meritorně věc projednat a rozhodnout o ní i bez dalších návrhů. Postup projednávání návrhu Ústavním soudem je dán obecnými ustanoveními o řízení před Ústavním soudem (zejména pak provedení potřebných procesních úkonů soudcem zpravodajem např. rozeslání návrhu ostatním účastníkům). Podle ustanovení § 68 odst. 2, zákona o Ústavním soudu pak Ústavní soud v řízení o zrušení nejprve posuzuje tzv. formální ústavnost norem (zda byl právní předpis vydán a přijat v mezích Ústavou stanovené kompetence ústavně předepsaným způsobem) a až poté zkoumá materiální ústavnost (zda obsah napadeného zákona či právního předpisu je v souladu s ústavními zákony, resp. Zákony, pokud jde o jiný právní předpis).⁸³

Ústavní soud na základě projednávání věci rozhoduje meritorně nálezem. Shledá-li Ústavní soud, že zákon nebo jiný právní předpis a jejich jednotlivá ustanovení jsou v rozporu s ústavním zákonem, resp. zákonem, rozhodne o tom, že takový zákon nebo právní předpis nebo jejich jednotlivá ustanovení ruší ex nunc nálezem, a to ke dni v nálezu určeném. K tomuto dni zrušený předpis pozbývá své platnosti a účinnosti.⁸⁴ Pokud Ústavní soud nerozhodne jinak, nálezy Ústavního soudu jsou vykonatelné dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů, kde se vyhláší jejich výrok. Mimo výrok se vyhláší i část odůvodnění, ze které je

⁸¹ Srov. ustanovení §69, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

⁸² NOCAROVÁ, Zdeňka. *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu České republiky*. Praha: Doc. JUDr. Ing. Jan Večer, CSc., 2006. ISBN 80-86775-11-9, str. 9.

⁸³ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 101 - 103.

⁸⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. podstatně rozš. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008, 797 s. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 978-807-2016-945, str. 647.

znám právní názor Ústavního soudu a důvody, které ho vedly k jeho rozhodnutí.⁸⁵ Návrh, který nesplňuje důvody ke zrušení uvedené v ustanovení § 70 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, Ústavní soud zamítne.

Důsledky zrušení právního předpisu způsobují jeho „zmizení“ z právního řádu.⁸⁶ Pokud byly k rušenému zákonu vydány prováděcí předpisy, tak je Ústavním soudem v nálezů současně vysloveno, které prováděcí předpisy ztrácí současně se zákonem platnost. Předpis či jeho jednotlivá ustanovení se ruší i v případě, kdy byl na základě zrušeného právního předpisu vydán soudem v trestním řízení pravomocný rozsudek, dosud nevykonaný. Zrušení takového právního předpisu je důvodem pro obnovu řízení podle ustanovení zákona o trestním řízení soudním. Ostatní rozhodnutí tj. rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, správních apod., která nabyla právní moci a byla vydána na základě rušeného právního předpisu, zůstávají nedotčena, ovšem práva a povinnosti z nich vyplývajících vykonávat nelze.⁸⁷

3.3.2. Řízení o ústavních stížnostech

3.3.2.1. K pojetí ústavní stížnosti

Ústava ČR ve svém článku 87 odst. 1 písm. c) dává Ústavnímu soudu pravomoc rozhodovat o ústavních stížnostech orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu a v písm. d) uvedeného ustanovení, stejného zákona o ústavních stížnostech proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu⁸⁸ orgánů veřejné moci⁸⁹ do ústavně zaručených základních práv a svobod.

Z výše uvedených skutečností lze snadno vyvodit, že Ústava ČR zná dva typy ústavních stížností. Jako první typ ústavní stížnosti zařazujeme tzv. ústavní

⁸⁵ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 713-714.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 222.

⁸⁸ Ústavní soudu ve svém nálezů sp. zn. III. ÚS 62/95 judikoval: „*Pojem jiného zásahu orgánu veřejné moci nutno proto chápat tak, že zpravidla půjde o převážně jednorázový, protiprávní a zároveň protiústavní útok těchto orgánů vůči základním ústavně zaručeným právům (svobodám), který v době útoku představuje trvalé ohrožení po právu existujícího stavu, přičemž takový útok sám není výrazem (výsledkem) řádné rozhodovací pravomoci těchto orgánů a jako takový se vymyká obvyklému přezkumnému či jinému řízení.*“ Dále: Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 62/95 ze dne 30. 11. 1995.

⁸⁹ „Veřejnou mocí se rozumí taková moc, která autorativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech rozhoduje orgán veřejné moci, není v rovnoprávném postavení s tímto orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí od vůle subjektu.“ Dále: GERLOCH, A. *Řízení před Ústavním soudem*. Praha: Prospektrum, 1996, 127 p. ISBN 80-717-5033-6, str. 103.

stížnost obecnou, tj. stížnost fyzických a právnických osob proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených práv a svobod. Druhým typem ústavní stížnosti je tzv. komunální ústavní stížnost, tj. stížnost orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu.

Jako třetí typ ústavní stížnosti lze chápat i návrh politické strany, a to z důvodu, že zákon o Ústavním soudu pro tento typ stanovuje obdobný postup jako u obecné a komunální ústavní stížnosti. Politická strana nebo politické hnutí ve smyslu čl. 87 odst. 1 Ústavy ČR jsou oprávněny podat Ústavnímu soudu návrh k posouzení, zda rozhodnutí o jejím rozpuštění či jiné rozhodnutí týkající se její činnosti je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony. Odlíšnosti návrhu politické strany od zmíněných dvou typů stížností lze spatřovat pouze v ustanovení § 73 odst. 2 a § 79 odst. 1, zákona o Ústavním soudu (jedná se o lhůtu k podání návrhu a odkladný účinek).⁹⁰

Aby mohl Šimíček definovat ústavní stížnost ve své knize, musel nejdříve vymezit **základní pojmy ústavní stížnosti**, kterými jsou především aktivně a pasivně legitimované subjekty, důvody podání ústavní stížnosti, hlediska jejího posuzování Ústavním soudem a neposlední řadě důsledky rozhodnutí ve věci. Dalším pojmovým znakem ústavní stížnosti je její **subsidiarita**, tj. že ústavní stížnost lze podat Ústavnímu soudu až po vyčerpání všech procesních prostředků k ochraně práva, které nám právní řád ČR poskytuje. V praxi tak nedochází k zbytečnému přetížení Ústavního soudu ústavními stížnostmi trpící vadou nevyčerpáním všech prostředků k ochraně práv.⁹¹ Jako další znak jmenovaný autor vidí to, že ústavní stížnosti má směřovat proti zásahu orgánu veřejné moci. Z toho plyne, že proti subjektům soukromého práva je podání ústavní stížnosti vyloučeno. Ústavní stížnost představuje tedy specifický prostředek ochrany ústavně zaručených práv a svobod, který lze podat jen za určitých okolností, jimiž se Ústavní soud vždy nemusí zabývat. Spojení těchto pojmů nám vznikne definice ústavní stížnosti⁹², kterou jmenovaný autor uvádí ve své literatuře.

⁹⁰ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 716. Také: ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 82.

⁹¹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 76-79.

⁹² „Ústavní stížnost je definována jako specifický a subsidiární prostředek k ochraně ústavně zaručených práv a svobod, kde aktivně legitimovaným subjektem může být fyzická nebo právnická osoba, pokud tvrdí, že zásahem orgánů veřejné moci bylo porušeno její subjektivní veřejné základní právo nebo svoboda. Ústavní soud je při posuzování ústavní stížnosti vázán pouze

3.3.2.2. Podání ústavní stížnosti a účastníci

Oprávnění k podání ústavní stížnosti stanovuje ustanovení § 72 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost podle tohoto ustanovení podávají:

- a) fyzické a právnické osoby podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci, bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem
- b) zastupitelstvo obce nebo vyššího územního samosprávného celku podle čl. 87 odst. 1 písm. c) Ústavy, jestliže tvrdí, že nezákonným zásahem státu bylo porušeno zaručené právo územního samosprávného celku na samosprávu.

Dále je podle čl. 87 odst. 1 písm. j) Ústavy oprávněna ústavní stížnost/návrh podat i politická strana nebo hnutí pokud tvrdí, že rozhodnutí o jejím rozpuštění nebo jiné rozhodnutí týkající se její činnosti není ve shodě s ústavním nebo jinými zákony.

Pokud zákon o Ústavním soudu nestanoví jinak, platí pro stěžovatele, tj. pro toho, kdo ústavní stížnost podává obecná ustanovení o navrhovateli a pro ústavní stížnost obecná ustanovení o návrhu tohoto zákona.⁹³

Ustanovení § 74, zákona o Ústavním soudu stěžovatelům dává možnost podat **kumulativní návrh**, tj. spolu s ústavní stížností podat návrh na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu či jeho jednotlivých ustanovení. Stěžovatel tuto možnost má pouze v případě, kdy uplatněním napadaného zákona či právního předpisu nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti a podle tvrzení stěžovatele jsou v rozporu s ústavním zákonem, resp. se zákonem, jedná-li se o jiný právní předpis. Vztah návrhu na zrušení zákona či právního předpisu a ústavní stížnosti je povahy akcesorické, tj. návrh sdílí osud ústavní stížnosti, je-li tedy ústavní stížnost odmítnuta např. pro opožděné podání, odmítá se automaticky i návrh na zrušení. Nestátním subjektům jiná, než tato cesta jak

ústavními a nikoliv běžnými zákonnými předpisy.“ Dále ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 79.

⁹³Srov. ustanovení § 72 odst. 2, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

navrhovat zrušení zákona či právního předpisu, není umožněna. Vždy zde bude zapotřebí vztah ke konkrétnímu rozhodnutí nebo zásahu orgánu veřejné moci.

Účastníky řízení o ústavní stížnosti jsou obecně stěžovatel⁹⁴ a státní orgán nebo jiný orgán veřejné moci, proti jehož zásahu je ústavní stížnost namířena. Ostatní účastníci z předchozího řízení, z něhož vzešlo napadané rozhodnutí, mají v řízení před Ústavním soudem o ústavní stížnosti postavení **vedlejšího účastníka**. Pokud předcházejícím řízením bylo trestní řízení, jsou vedlejšími účastníky i strany (např. státní zástupce, poškozený či zúčastněná osoba apod.). Rovněž za vedlejší účastníky jsou považováni i jiné osoby, které prokázaly na výsledku řízení právní zájem, a postavení vedlejšího účastníka jim bylo Ústavním soudem přiznáno.

3.3.2.3. Náležitosti ústavní stížnosti a lhůty k její podání

Ústavní stížnost jako každý návrh na zahájení řízení před Ústavním soudem musí splňovat obecné i zvláštní náležitosti podání (resp. formální a obsahové náležitosti). Do obecných náležitostí lze zařadit písemné vyhotovení návrhu, poté musí být z návrhu patrné, kdo jej činí, jaké věci se týká a co sleduje, čeho se navrhovatel domáhá, označení důkazů a pravdivé vyličení rozhodných skutečností a v neposlední řadě musí být návrh datován, podepsán navrhovatelem a doručen na adresu Ústavního soudu ve stanoveném počtu stejnopisů. Do zvláštních náležitostí pak především patří navrhovatelem podložené tvrzení o tom, že skutečně pravomocným rozhodnutím řízení, v němž byl účastníkem, opatřením nebo zásahem jiného orgánu veřejné moci bylo porušeno jeho základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem. Další zvláštní náležitostí je splnění pořádkové lhůty k podání ústavní stížnosti (viz níže) a také přiložení kopie rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon k ochraně práva poskytuje, popř. kopie rozhodnutí o odmítnutí mimořádného opravného prostředku z důvodu záviselých na uvážení orgánu o něm rozhodujícím.⁹⁵

Již několikrát v mé práci zmiňovaná novela zákona o Ústavním soudu, jež nabyla účinnosti k 1. 1. 2013, se dotkla i ustanovení § 72 odst. 3, které se týká

⁹⁴ Podle uvedených typů ústavní stížnosti jím může být, u obecné ústavní stížnosti fyzická a právnická osoba, u komunální ústavní stížnosti zastupitelstvo obce či kraje, nebo u návrhu politické strany sama politická strana či politické hnutí.

⁹⁵ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 96. Srov. Ustanovení § 72, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

lhůty pro podání ústavní stížnosti. Změna je ovšem nepatrná, z dosavadních 60 dnů se mění lhůta pro podání ústavní stížnosti na dvouměsíční. Lhůta začíná běžet ode dne následujícího od doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje. V usnesení sp. zn. II. ÚS 4208/12 Ústavní soud uvedl, „že takovými prostředky zákon o Ústavním soudu rozumí vedle řádných opravných prostředků a mimořádných opravných prostředků také jiné procesní prostředky k ochraně práva, s jehož uplatněním je spojeno zahájení soudního, správního nebo jiného právního řízení (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu).“⁹⁶ Avšak z mimořádných opravných prostředků není nutné vyčerpat návrh na obnovu řízení.

V případě, že orgán rozhodující o mimořádném opravném prostředku (Nejvyšší soud) podaný opravný prostředek odmítne z důvodu záviselých na jeho uvážení, vzniká stěžovateli možnost podat ve lhůtě dvou měsíců od doručení takového rozhodnutí o opravném prostředku ústavní stížnost proti předchozímu rozhodnutí o procesním prostředku k ochraně práva, které bylo mimořádným opravným prostředkem odmítnuto.⁹⁷

Není-li takového procesního prostředku, pak lze ústavní stížnost podat ve lhůtě dvou měsíců ode dne, kdy nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti (zpravidla se jedná o okamžik, kdy se stěžovatel dozvěděl o zásahu orgánu veřejné moci do svých základních práv a svobod zaručené ústavním pořádkem ČR), nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy k takovému zásahu došlo.⁹⁸ Pravidla pro počítání lhůt, které se vztahují i na výše uvedené ustanovení, nalezneme v § 57, občanského soudního řádu.⁹⁹ Lhůtu pro podání ústavní stížnosti nelze prodlužovat a ani nelze prominout její promeškání. Pokud byl podán návrh opožděně, Ústavní soud jej odmítne dle ustanovení § 43 odst. 1, písm. b) zákona o Ústavním soudu. Ačkoliv jsou na to názory různé, lhůta pro podání ústavní stížnosti je podle interpretace Ústavního soudu procesněprávní. Jestliže je tedy ústavní stížnost v poslední den podána např. na poště, nemůže být Ústavním soudem odmítnuta pro její opožděnost.¹⁰⁰

⁹⁶Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4208/12 ze dne 6. 2. 2013.

⁹⁷Srov. ustanovení §72 odst. 4., zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸Srov. ustanovení § 75 odst. 5, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹Srov. ustanovení § 57, odst. 1,2 3, zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád.

¹⁰⁰ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 115 -116.

Jak je již všem jistě známo, řízení před Ústavním soudem počíná běžet dnem doručení ústavní stížnosti Ústavnímu soudu. Ústavní stížnost je doručována několika možnými způsoby např. poštou na adresu Ústavní soudu, elektronicky na adresu elektronické podatelny nebo do datové schránky Ústavního soudu, telefaxem či přímo osobně na podatelnu Ústavního soudu.¹⁰¹

Stěžovatel může již podanou ústavní stížnost vzít zpět, a to až do okamžiku, než se Ústavní soud odebere k závěrečné poradě. Pokud stěžovatel využil svého práva na zpětvzetí návrhu, pak je povinností Ústavního soudu řízení o ústavní stížnosti zastavit.¹⁰² Řízení o ústavní stížnosti může být i přerušeno, ale to lze učinit jen na základě důvodů stanovených v ustanovení § 78 odst. 1, 2 zákona o ústavním soudu (pokud byla podána „kumulativní“ ústavní stížnost či senát nebo samo plénum došlo k závěru, že právní předpis, na základě něhož nastala skutečnost, jež je předmětem ústavní stížnosti, se jeví jako protiústavní).

3.3.2.4. *Nepřípustnost ústavní stížnosti*

Podmínka **nepřípustnosti ústavní stížnosti** je stanovena v ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Kdy je dána povinnost stěžovateli vyčerpat všechny procesní prostředky (kromě návrhu na obnovu řízení), jež jsou mu k ochraně jeho práva právním řádem poskytovány.

Opět se musím vrátit k novele občanského soudního řádu, provedenou na základě zákona 404/2012 Sb., kterou jsem již několikrát v mé práci uvedla, a to z toho důvodu, že tato novela se dotýká i zmíněného ustanovení. Tzv. „dovolací novela“ byla především reakcí na nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 29/11, kterým byla za protiústavní označena stávající úprava tzv. nenárokového dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu. Ústavní soud tedy ve svém nálezu institut zásadního právního významu zrušil. V odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 29/11 pak uvedl, „že napadené ustanovení je do té míry neurčitou či vágní právní normou, že již nepředstavuje v reálném prostředí, tj. v možnostech obecné justice, předvídatelné právo, čímž se ocitá v rozporu s požadavky plynoucími z principu právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy), z něhož lze požadavek na předvídatelnost práva dovodit. V jednotlivých případech, v nichž stěžovatelé

¹⁰¹ Průvodce řízením o ústavní stížnosti. *Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic*[online]. Praha: Ústavní soud České republiky, 2008 [cit. 2013-01-20].

Dostupné z: <http://usoud.cz/clanek/786>.

¹⁰² ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 138.

podají ústavní stížnost, pak nalézá judikatura Ústavního soudu v rozhodnutích Nejvyššího soudu zpravidla porušení práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny), resp. výkon ústavně zakázané libovůle (čl. 2 odst. 2 Listiny, viz bod 38).“

¹⁰³Stručněji řečeno institut zásadního právního významu dle Ústavního soudu zakládá nepředvídatelnost a také možnost libovůle Nejvyššího soudu.

Dosavadní úprava tzv. nenárokového dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu byla tedy Ústavním soudem zrušena, což přineslo zásadní změnu v ustanovení § 75 odst. 1, zákona o Ústavním soudu. Na toto rozhodnutí pochopitelně zákonodárci reagovali již zmíněnou novelou občanského soudního řádu.

Doposud měl stěžovatel na výběr mezi podáním dovolání k Nejvyššímu soudu nebo podáním ústavní stížnosti u Ústavního soudu, ale to jen za situace, kdy měl v rukách rozsudek nebo usnesení odvolacího soudu, proti kterému šlo podat pouze dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu.¹⁰⁴ Nyní na základě uvedené novely, která je již účinná od 1. 1. 2013 je nutno vyčerpat i mimořádné opravné prostředky, které orgán, jenž o nich rozhoduje, může odmítnout jako nepřipustné z důvodů závisících na jeho uvážení (např. dovolání k Nejvyššímu soudu podle § 237 občanského soudního řádu).¹⁰⁵

Avšak v ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu je však změna velmi nepatrná. Ve zmíněném ustanovení se pouze změnila slova „to neplatí“ na slova „to platí i“ jinak zůstal další text ustanovení naprosto nezměněn. Dle názoru soudce Nejvyššího soudu T. Langáška je opticky drobná a dokonce se podle něho tváří jako elegantní, ovšem je celkem pravděpodobné, že důsledky či interpretační varianty sebou mohou přinést nemálo potíží, s čímž musím naprosto souhlasit. Necháme se tedy překvapit, jaká bude mít tato změna dopad.¹⁰⁶

Ustanovení § 75 odst. 2, zákona o Ústavním soudu zůstalo nedotčené a tak pokud stěžovatel nevyčerpá všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně práva poskytuje včetně tzv. nenárokového dovolání je ústavní stížnost

¹⁰³ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 29/11 ze dne 21. 2. 2012.

¹⁰⁴ WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 341.

¹⁰⁵ Průvodce řízením o ústavní stížnosti. *Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic*[online]. Praha: Ústavní soud České republiky, 2008 [cit. 2013-01-21].

Dostupné z: <http://usoud.cz/clanek/786>.

¹⁰⁶ Tomáš Langášek: Opravdu jen technická novela zákona o Ústavním soudu?. *JINÉ PRÁVO* [online]. 2012 [cit. 2013-01-21]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/10/tomas-langasek-opravdu-jen-technicka.html>.

zamítnuta, až na dvě výjimky, které zákon o Ústavním soudu v daném ustanovení připouští. Jedná se o případy kdy:

a) stížnost, svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele, její podání je učiněno do jednoho roku ode dne, kdy došlo ke skutečnosti, která je jejím předmětem

b) v řízení o podaném opravném prostředku dochází ke značným průtahům, ze kterých stěžovateli vzniká nebo může vzniknout vážná a neodvratitelná újma.

Pokud Ústavní soud zjistí, že je ústavní stížnost pro shora uvedeny důvod nepřipustná je povinen ústavní stížnost pro nepřipustnost odmítnout a to na základě ustanovení § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu.

Nelze však opominout i obecnou nepřipustnost návrhu podle ustanovení § 35, zákona o Ústavním soudu, kdy je Ústavní soud též povinen ústavní stížnost odmítnout jako nepřipustnou, tj. zjistili, že Ústavní soud v téže věci již jedná (překážka litispendence) nebo již v téže věci bylo Ústavním soudem rozhodnuto (překážka rei iudicatae).

3.3.2.5. Účinky podání ústavní stížnosti

Z dikce ustanovení § 79, zákona o Ústavním soudu vyplývá, že ústavní stížnost nemá suspenzivní účinek (tj. odklad právní moci a vykonatelnosti rozhodnutí). Pouze návrh politické strany proti rozhodnutí o jejím rozpuštění nebo pozastavení její činnosti podle § 73 odst. 1 zmiňovaný účinek má. Tím se také odlišuje od obecné a kumulativní ústavní stížnosti. Vykonatelnost napadeného rozhodnutí ovšem může být Ústavním soudem odložena, ale je k tomu vyžadováno současné splnění těchto podmínek:

- stěžovatel odklad vykonatelnosti sám navrhne,
- nesmí být odloženi vykonatelnosti v rozporu s důležitým veřejným zájmem,
- uskutečnění oprávnění přiznaného rozhodnutím třetí osobě by znamenal pro stěžovatele nepoměrně větší újmu, než jaká může vzniknout jiným osobám.¹⁰⁷

¹⁰⁷ DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 74.

Jestliže ústavní stížnost směřuje proti jinému zásahu orgánu veřejné moci než je rozhodnutí, kde je dána možnost odkladu vykonatelnosti z výše uvedených podmínek, může Ústavní soud nařídit orgánu veřejné moci, aby v zásahu nepokračoval (předběžné opatření dle ustanovení § 80, odst. 1 zákona o Ústavním soudu). Musí však hrozit způsobení vážné škody nebo lze vydáním předběžného opatření zabránit hrozícímu násilnému zásahu či hrozí jiný vážný veřejný zájem. Ústavní soud nařizuje předběžné opatření formou usnesení, dle odst. 2 uvedeného ustanovení o něm může rozhodnout bez ústního jednání, a pokud se jedná o naléhavý případ tak se nevyžaduje k návrhu vyjádření ostatních a vedlejších účastníků. Zrušit předběžné opatření Ústavní soud musí, pokud pominuly důvody, jež vedly k jeho nařízení. Jinak usnesení o předběžném opatření automaticky zaniká vyhlášením nálezu Ústavního soudu v dané věci.¹⁰⁸

3.3.2.6. Rozhodnutí o ústavní stížnosti a náklady řízení

Ústavní soud rozhoduje o ústavní stížnosti ve věci samé nálezem, a to tak, že ústavní stížnosti zcela nebo zčásti vyhoví, nebo ústavní stížnost zcela nebo zčásti zamítne.

V nálezu, kterým bylo vyhověno ústavní stížnosti fyzických a právnických osob dle čl. 87, odst. 1, písm. d), Ústavní soud vysloví:

- které ústavně zaručené právo nebo svoboda a jaké ustanovení ústavního zákona byly porušeny
- jakým zásahem orgánu veřejné moci k porušení došlo.

V tomto řízení Ústavní soud buď napadené rozhodnutí orgánu veřejné moci zruší, nebo **zakáže** orgánu veřejné moci, pokud porušení ústavně zaručených práv a svobod spočívalo v jiném zásahu než je rozhodnutí, aby v porušování práva a svobody pokračoval, a **přikáže mu**, aby pokud je to možné obnovil stav před porušením.

Pokud se jedná o ústavní stížnost orgánů samosprávy podle čl. 87, odst. 1, písm. c), Ústavní soud vysloví:

- v čem spočívá porušení zákonem zaručeného práva na samosprávu,
- jaké ústavní zákony či zákony byly porušeny,
- a jakým zásahem státu k tomuto porušení došlo.

¹⁰⁸ Tamtéž.

Ústavní soud v tomto případě učiní stejné opatření jako u výše zmíněného řízení. Tzn., že napadené rozhodnutí orgánu veřejné moci zruší, nebo zakáže příslušnému státnímu orgánu, aby v porušování práva a svobody pokračoval, a přikáže mu, aby obnovil stav před porušením, je-li to možné a spočívá-li porušení práv a svobod v jiném zásahu, než je rozhodnutí.

Jde-li o návrh politické strany nebo politického hnutí podle čl. 87, odst. 1, písm. j), Ústavní soud vysloví:

- v čem je rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí dotýkající se její činnosti v rozporu s ústavními nebo jinými zákony.

V tomto případě Ústavní soud napadené rozhodnutí zruší. Pokud se politická strana obrátí na Ústavní soud jako právnická osoba podle čl. 87. odst. 1. písm. d), Ústavní soud pak postupuje, tak jak je uvedeno výše.¹⁰⁹

Budeme-li hovořit o vztahu k předchozím řízením, je důležité zmínit, že podle ustanovení § 81, zákona o Ústavním soudu, není Ústavní soud ke skutkovým zjištěním učiněným v těchto řízeních vázán. Ústavní soud tak nakládá s plnou jurisdikcí a má možnost kdykoliv doplňovat dokazování obecných soudů. Ve své judikatuře již Ústavní soud několikrát konstatoval např. v nálezu sp. zn. III. ÚS 298/12, že mu „v zásadě nepřísluší právo přehodnocovat důkazy provedené obecnými soudy a to ani tehdy, kdyby se s takovým hodnocením sám neztotožňoval. Je pouze věcí obecného soudu, k jakému důkazu v rámci volného hodnocení důkazů přihlédne, a o jaké důkazy opře svoje rozhodnutí. Svůj myšlenkový postup při hodnocení důkazů však musí obecný soud ve svém rozhodnutí přesvědčivě odůvodnit. Ústavní soud se může zabývat správností hodnocení důkazů obecnými soudy jen tehdy, pokud zjistí, že v řízení před nimi byly porušeny ústavní procesní principy.“¹¹⁰

3.3.2.7. Stručně „komunální“ ústavní stížnost a návrh politické strany

Kdo je oprávněn podat ústavní stížnost orgánů územní samosprávy podle čl. 87 odst. 1 písm. c) Ústavy obecně tzv. komunální stížnost jsem již výše uvedla (viz sub. 3.3.2.2). Jedná se tedy o zastupitelstvo obce nebo vyššího územního samosprávného celku. K tomu, aby mohla být tato stížnost podána k Ústavnímu

¹⁰⁹ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 225.

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 298/12 ze dne 13. 12. 2012.

soudu je důležité tvrzení orgánů územně samosprávných celků, že nezákonným zásahem státu (jedná prostřednictvím orgánů státní moci) bylo porušeno jejich zaručené právo na samosprávu. Ustanovení čl. 101 odst. 4 Ústavy nám říká, kdy stát může zasahovat do činnosti územních samosprávných celků. Jedná se pouze o případ, kdy to vyžaduje ochrana zákona, a jen způsobem, který zákon stanoví. Komunální ústavní stížností lze tedy napadnout jak neústavní, tak i nezákonné zásahy orgánů státní moci do zaručených práv na samosprávu, které musí směřovat do oblasti samostatné působnosti obce nebo kraje, nemůže se tedy týkat výkonu přenesené působnosti. Zde se spatřuje hlavní rozdíl od ústavní stížnosti obecné. Je chráněno právo orgánů územních samosprávných celků na samosprávu ve smyslu čl. 8 a hl. sedmé Ústavy, nikoli ústavně zaručené základní práva a svobody jednotlivce, tak jak je tomu u obecné ústavní stížnosti. Zastupitelstvo obce nebo kraje je aktivně legitimovaným subjektem k podání této stížnosti, není však subjektem práva na samosprávu. Jedná se pouze o orgán územního samosprávného celku, který vystupuje jeho jménem a nemusí být v tomto řízení před Ústavním soudem právně zastoupen. Nevylučuje se ovšem, aby územně samosprávné celky jako právnické osoby podávaly i obecné ústavní stížnosti (např. pokud obec vystupuje jako vlastník obecního majetku¹¹¹). Co se týče lhůty k podání této stížnosti, je stejná jako u podání ústavní stížnosti obecné, tedy dvouměsíční, a platí pro ni vše, co jsem k lhůtám pro podání stížností již zmínila.¹¹²

Ústavní stížnost politické strany nebo politického hnutí je oprávněna podat politická strana či hnutí k Ústavnímu soudu, jestliže tvrdí, že rozhodnutí o jejich rozpuštění nebo jiná rozhodnutí týkající se jejich činnosti jsou v rozporu s ústavním zákonem nebo v nesouladu s obecnými zákony. Politická strana či hnutí jedná prostřednictvím svého statutárního orgánu podle stanov.¹¹³ Návrhem nelze napadnout jiný zásah než je uvedené rozhodnutí. V řízení tedy nelze uplatnit předběžné opatření podle ustanovení § 80, zákona o Ústavním soudu. Podání ústavní stížnosti podle ustanovení § 72 odst. 1 písm. a), zákona o Ústavním soudu

¹¹¹DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 80.

¹¹² Tamtéž, str. 79-80. Také: ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 83-85, SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 143-144.

¹¹³ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 725.

se nevyklučuje ani u politické strany či hnutí, vystupuje-li v postavení právnické osoby. Lhůta pro podání návrhu je zde 30denní. Počíná běžet ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o opravném prostředku, který zákon k ochraně práva poskytuje. Liší se od obecné i komunální stížnosti nejen délkou lhůty, ale i počátkem běhu lhůty. Pouze tento návrh má ze všech typů ústavní stížností odkladný účinek, který nastává automaticky ze zákona, to je další odlišnost od zbylých typů ústavních stížností. Na tento druh řízení o návrhu politických stran či hnutí, vyjma uvedených specifik, se jinak vztahuje stejná právní úprava jako na řízení o ústavní stížnosti obecné. O návrhu meritorně rozhoduje plénum Ústavního soudu.¹¹⁴

Na návrh vlády (resp. prezidenta republiky) rozhoduje o rozpuštění politické strany nebo pozastavení její činnosti Nejvyšší správní soud. Vláda tak činí, pokud politická strana porušuje Ústavu a zákony. Je rozhodováno jednoinstančně, tudíž bez možnosti odvolání. Tento návrh politické strany nebo hnutí lze tedy považovat jako jediný prostředek k ochraně práv politické strany či hnutí v případě jejich rozpuštění či pozastavení jejich činnosti.¹¹⁵

3.3.3. Řízení o souladu mezinárodních smluv podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy

V říjnu 2013 to bude třináct let, co byl přijat ústavní zákon č. 395/2001 Sb., často označován jako „Euronovela“, kterým se změnila Ústava České republiky. Její účinnost v červnu roku 2002 přinesla Ústavě mnoho novinek, které souvisely především s tehdejší vstupem ČR do Evropské Unie. Pro téma mé diplomové práce je ovšem nejpodstatnější změnou zmíněné novely vložení odst. 2 za odst. 1 čl. 87 Ústavy ČR.¹¹⁶ Ústavní soud tak získal novou kompetenci tj. rozhodování o souladu mezinárodních smluv podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy s ústavními zákony. Na základě „Euronovely“ byla učiněna podrobnější úprava zákona o Ústavním soudu, provedena novelou č. 48/2002 Sb. Do hlavy druhého zákona o Ústavním soudu tj. zvláštní ustanovení o řízení před Ústavním soudem, byl včleněn oddíl druhý, který podrobně upravuje problematiku řízení o souladu mezinárodních smluv podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy, a to v ustanoveních §§ 71a -

¹¹⁴ DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str.81 – 82.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Ústavní zákon č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

71e. Tento institut do našeho ústavního soudnictví zavedl preventivní kontrolu ústavnosti mezinárodních smluv, která již po dlouhou dobu patří ke standardním pravomocím specializovaného a koncentrovaného ústavního soudnictví.¹¹⁷

Jak již z názvu vyplývá, napadnutelné jsou jen mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy. Podle čl. 10a Ústavy se jedná o mezinárodní smlouvy, kterými lze přenést pravomoci orgánů ČR na mezinárodní organizaci či instituci a k jejichž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu. V druhém případě podle čl. 49 Ústavy se jedná o mezinárodní smlouvy, jež byly ratifikovány souhlasem obou komor Parlamentu. Jsou to smlouvy a) upravující práva a povinnosti osob, b) spojenecké, mírové a jiné politické, c) z nichž vzniká členství ČR v mezinárodní organizaci, d) hospodářské, jež jsou všeobecné povahy, e) o dalších věcech, jejichž úprava je vyhrazena zákonu.¹¹⁸

Pouze subjekty uvedené v ustanovení § 71a zákona o Ústavním soudu jsou oprávněny podat návrh na posouzení souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy s ústavním pořádkem. Společně s nimi je stanovena rozlišující lhůta, resp. okamžik, ve kterém je návrh podáván.¹¹⁹ Návrh tedy může podat:

a) komora Parlamentu od okamžiku, kdy jí byla mezinárodní smlouva předložena k vyslovení souhlasu k ratifikaci, do okamžiku, kdy se na vyslovení souhlasu usnesla,

b) skupina nejméně 41 poslanců nebo skupina nejméně 17 senátorů od okamžiku, kdy byl Parlamentem k ratifikaci mezinárodní smlouvy vysloven souhlas, do okamžiku, kdy prezident republiky smlouvu ratifikoval,

c) skupina nejméně 41 poslanců nebo skupina nejméně 17 senátorů od okamžiku, kdy byl vyhlášen výsledek referenda, kterým byl dán souhlas k ratifikaci mezinárodní smlouvy, do okamžiku, kdy prezident republiky smlouvu ratifikoval,

d) prezident republiky od okamžiku, kdy mu byla mezinárodní smlouva předložena k ratifikaci.¹²⁰

Na podání návrhu na posouzení souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem nejsou stanoveny žádné zvláštní náležitosti pro podání, vyjma

¹¹⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 115 – 117.

¹¹⁸ Tamtéž, str. 118.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Srov. ustanovení §71a , zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

podepsání návrhu skupiny poslanců nebo skupiny senátorů požadovaným počtem poslanců nebo senátorů. Následným splněním náležitostí podle obecných ustanovení uvedených v ustanovení § 34 zákona o Ústavním soudu se návrh stává přijatelným.

Vedle navrhovatele je vždy účastníkem řízení Parlament, prezident republiky a vláda (ta je účastníkem řízení za prvé z titulu své odpovědnosti za sjednání mezinárodní smlouvy a za druhé z důvodu spolupodpisu, který je Ústavou vyžadován k její ratifikaci¹²¹). S vedlejšími účastníky v tomto typu řízení zákon o Ústavním soudu nepočítá.¹²²

Podle ustanovení § 71d odst. 3 zákona o Ústavním soudu je při rozhodování posuzován Ústavním soudem obsah mezinárodních smluv z hlediska jejich souladu s ústavním pořádkem.

Dojde-li Ústavní soud po provedeném řízení k závěru, že je mezinárodní smlouva v rozporu s ústavním pořádkem, vysloví tento nesoulad nálezem. Ustanovení ústavního pořádku, které činí nesoulad mezinárodní smlouvy, musí být v nálezem uvedeno. Zmíněný nález existenci mezinárodní smlouvy nikterak neovlivňuje, avšak podle § 71e odst. 3, zákona o Ústavním soudu brání ratifikaci do doby, než bude nesoulad odstraněn. Další možností meritorního rozhodnutí je případ, ve kterém Ústavní soud po provedeném řízení shledá závěr, že mezinárodní smlouva, není v rozporu s ústavním pořádkem. Rozhodne tedy nálezem o přistoupení k ratifikaci mezinárodní smlouvy. Rozhodování o tomto typu řízení přísluší plénum Ústavního soudu.¹²³

V souvislosti s tímto druhem řízení před Ústavním soudem bych ráda zmínila skutečnost, kdy Ústavní soud poprvé rozhodoval o souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem v nálezem sp. zn. Pl. ÚS 19/08. Jednalo se o posouzení Lisabonské smlouvy pozměňující smlouvu o Evropské Unii a smlouvu o založení Evropského společenství. Pojdme tedy nahlédnout do období, kdy se Ústavní soud zabýval Lisabonskou smlouvou, tj. do roku 2008 a 2009.

Ústavní soud obdržel návrh, podaný Senátem Parlamentu ČR, dne 30. dubna 2008. Podle Senátu Parlamentu ČR bylo nezbytné, aby Ústavní soud ve smyslu čl. 87 odst. 2 Ústavy ČR a ustanovení § 72e zákona č. 182/1993 Sb.,

¹²¹ Tamtéž, str. 304.

¹²² SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 119.

¹²³ Tamtéž, str. 122.

o Ústavním soudě rozhodl o souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem České republiky a to z toho důvodů, že Lisabonská smlouva sebou přinesla zásadní změny (např. posiluje úlohu Evropského parlamentu i národních parlamentů, a to tím, že jim dává nové významné pravomoci, nebo umožňuje účinnější prosazování hodnot EU a další¹²⁴), které se podle názoru Senátu Parlamentu ČR dotýkaly substantivních prvků státnosti.¹²⁵ Výrok nálezu Ústavního soudu ohledně podaného návrhu na posouzení Lisabonské smlouvy s Ústavním pořádkem byl pozitivní. Hlavní význam nálezu, kterým Ústavní soud rozhodl o souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem tj. nález sp. zn. 19/18 Sb. spočívá v obsahovém přezkumu Lisabonské smlouvy. Avšak přináší sebou i podstatný význam pro další řízení o ústavnosti mezinárodních mluv.¹²⁶

Ústavní soud nepřezkoumával Lisabonskou smlouvu jako celek, jak bylo žádáno navrhovatelem, ale zaměřil se pouze na konkrétní ustanovení Lisabonské smlouvy, a to z toho důvodu, že z návrhu bylo zřejmé, že navrhovatel vznáší argumenty pouze vůči nim. V nálezu to odůvodnil tím, že nechtěl případné skupině poslanců a skupině senátorů, kteří mají samostatnou legitimaci k podání návrhu podle § 71a odst. 1 písm. b) zákona o Ústavním soudu vzít prostor pro jejich podání.¹²⁷

Z toho lze vyvozovat pro další řízení, že Ústavní soud bude do budoucna přezkoumávat jen ta ustanovení smlouvy, která byla navrhovatelem výslovně a argumentovaně zpochybněna. Navrhovatel by tedy měl v návrhu zpochybnovat pouze ústavnost jednotlivých ustanovení mezinárodní smlouvy a samozřejmě uvést argumenty, které vedly k danému zpochybnění. Nabízí se zde možnost vícečetného rozhodování Ústavního soudu o jedné a té samé mezinárodní smlouvě. Překážka věci rozhodnuté by se tedy podle uvedeného návrhu měla vztahovat pouze na nové projednání přezkoumaných ustanovení mezinárodní smlouvy.¹²⁸

¹²⁴ Smlouva v kostce. *EUROPA -Lisabonská smlouva, Smlouva pro Evropu 21. století* [online]. 2013 [cit. 2013-01-21]. Dostupné z: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm

¹²⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008.

¹²⁶ Wintr J.: První rozhodnutí Ústavního soudu o ústavnosti mezinárodní smlouvy. *JURISPRUDENCE specialista na komentování judikatury* [online]. [cit. 2013-01-21]. Dostupné z: http://www.jurisprudence.cz/abstrakty_200901.html.

¹²⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008.

¹²⁸ Wintr J.: První rozhodnutí Ústavního soudu o ústavnosti mezinárodní smlouvy. *JURISPRUDENCE specialista na komentování judikatury* [online]. [cit. 2013-01-22]. Dostupné z: http://www.jurisprudence.cz/abstrakty_200901.html.

Ústavní soud se ve výše uvedeném nálezu judikoval: „*Prima vista lze tedy usuzovat, že eventuální nový návrh na přezkum této identické Lisabonské smlouvy by zřejmě byl ve vztahu k dnes napadeným ustanovením blokován překážkou rei iudicatae. To však musí posoudit Ústavní soud teprve tehdy, jestliže bude nový návrh skutečně podán; lze předeslat, že otázku rei iudicatae je pro takový případ namísto interpretovat restriktivně. Bude-li však podán návrh na přezkum nového (jiného) smluvního dokumentu (byť obsahově zcela či zčásti totožného s Lisabonskou smlouvou), pak již nepůjde (či nemusí jít) o identitu věci, ale o identitu problému. Obsahově stejná ustanovení takového nového smluvního dokumentu se však mohou v novém textu ocitnout i v jiných funkčních vazbách apod., než je tomu nyní. Posouzení takové situace, zejména z hlediska možné překážky rei iudicatae - se zřetelem na nález Ústavního soudu přijatý v tomto řízení nyní - bude věcí Ústavního soudu v budoucnu, jestliže bude návrh na přezkoumání ústavnosti nového (jiného) smluvního dokumentu skutečně podán.*“¹²⁹

Jak je nám všem dobře známo, druhý návrh na posouzení souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o EU a Smlouvu o založení ES s ústavním pořádkem byl Ústavnímu soudu skutečně podán a to skupinou senátorů společně zastoupenou senátorem J. Oberfalzerem dne 29. září 2009. Petit návrhu obsahoval celkem 165 bodů rozdělených do čtyř oblastí. Stručně řečeno v prvním bodě petitu navrhovatel zpochybňoval soulad "Lisabonské smlouvy jako celku," "Maastrichtské smlouvy jako celku," a "Římské smlouvy jako celku" s čl. 1 odst. 1 Ústavy a čl. 2 odst. 1 Listiny, v druhém bodě zpochybňoval soulad vybraných ustanovení SEU s vybranými a v petitu vymezenými ustanoveními Ústavy, resp. Listiny, ve třetím bodě petitu návrhu zpochybňoval soulad vybraných ustanovení "Římské smlouvy" (tedy SFEU), konkrétně jejího čl. 78 odst. 3 a čl. 79 odst. 1 s ústavním pořádkem a v posledním bodě vyžaduje souhlas obou komor Parlamentu s doplněním některých ustanovení Lisabonské smlouvy. Návrh byl později rozšířen o doplnění, které předložil Ústavní soudu senátor Jiří Oberfalzer jako zástupce skupiny senátorů. V doplnění skupina senátorů navrhovala, aby Ústavní soud rovněž posoudil soulad článků Smlouvy o fungování Evropské unie, ve znění Lisabonské smlouvy tj. článků 2, 3 a 4, článku 83 a článku 216 s článkem 1 odst. 1 a s článkem 10a Ústavy. Přičemž některá ustanovení uvedených článků (jedná se o čl. 2, čl. 4, čl. 216 SFEU) byly

¹²⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008.

napadeny již v prvním návrhu na přezkum, který byl podán Senátem Parlamentu ČR, i jejich argumentace byla shodná s argumentací v prvním návrhu. Ústavní soud se s nimi tedy vypořádal již ve svém prvním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 19/28 Sb.¹³⁰

Ve svém druhém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 29/09 Ústavní soud rozhodl, že Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské Unie a Smlouvu o založení Evropského společenství jako celek i v člancích rozporovaných v návrhu skupiny senátorů a její ratifikace nejsou v rozporu s ústavním pořádkem ČR. Přičemž další související návrhy, které se týkaly přezkumu Maastrichtské smlouvy, Římské smlouvy a irských výjimek byly Ústavním soudem odmítnuty.¹³¹

Nález obsahuje značné množství zajímavých myšlenek Ústavního soudu, které mají význam pro další řízení o souladu mezinárodních smluv. Jako první bych uvedla stanovení lhůty pro podávání nových návrhů na zahájení řízení o souladu mezinárodních smluv ze strany skupiny senátorů, skupiny poslanců a prezidenta republiky. Návrhy mají zákonodárci podávat v tzv. lhůtě „bez zbytečného odkladu“. Ústavní soud dospěl k závěru, že lhůta je naprosto přiměřená. A to vzhledem k tomu, že všichni poslanci a všichni senátoři se s mezinárodní smlouvou mohou seznámit již v okamžiku jejího předložení Parlamentu k vyslovení souhlasu s ratifikací.¹³²

Jak již bylo výše citováno Ústavní soud v prvním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 19/28 uvedl, že pokud by byl podán nový návrh na posouzení ústavnosti Lisabonské smlouvy, otázku rei iudicatae (věci rozhodnuté) by řešil až v souvislosti s podáním daného návrhu a tím tedy ponechal posouzení překážky rei iudicatae otevřené. Možná z tohoto důvodu je v druhém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 29/09 větší část věnována právě otázce, zda je možné podruhé přezkoumávat to, o čem již bylo dříve rozhodnuto. Ústavní soud ve svém rozhodnutí dospěl k závěru, že není možné, aby byly znovu za stejných důvodů napadány ty části, které už dříve posoudil. Na základě tohoto tvrzení Ústavní soud odmítnul návrhy na posouzení čl. 2, 4, 216 SFEU s čl. 1 odst. 1 a čl. 10a Ústavy, jimž se věnoval již v prvním nálezu, jako nepřípustné na základě ustanovení § 35 odst. 2 zákona o Ústavním soudu. Ústavní soud dále v nálezu konstatoval, že článek 7 SEU,

¹³⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 29/09 ze dne 3. 11. 2009.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Tamtéž.

který byl předmětem přezkumu v rámci řízení sp. zn. Pl. 19/08 se v tomto řízení důvodem jeho možného rozporu s čl. 1 odst. 1 a čl. 2. odst. 3 Ústavy nezabýval. Proto se na něj v dalším přezkumu překážka rei iudicatae nevztahuje.

Ústavní soud v uvedeném nálezu též uvedl, že *„konečnost, nezměnitelnost a také závaznost pravomocného rozhodnutí Ústavního soudu, které vyplývají z čl. 89 Ústavy a navazujících ustanovení zákona o Ústavním soudu, naplňují významné funkce, které odrážejí postavení Ústavního soudu jako orgánu soudního typu, nikoliv připomínkového místa či místa pro diskuse primárně akademického či politického charakteru“*¹³³

Na základě toho Ústavní soud konstatoval, že *„překážka rei iudicatae se vztahuje i na vyjádření prezidenta republiky, ve kterém formuluje "pět otázek", přičemž uvádí, že na ně "v rámci řízení ani později nedostal úplné a přesvědčivé odpovědi. O pochybnostech, ke kterým se prezident republiky ve svém vyjádření vrací, již Ústavní soud pravomocně rozhodl ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 19/08 a nemůže než na něj odkázat.“*¹³⁴

3.3.4. Řízení týkající se vzniku nebo zániku mandátu poslance nebo senátora

Zvláštní typy řízení, které řeší otázky týkající se platného vzniku nebo zániku mandátu poslance nebo senátora uvádí, článek 87 odst. 1, písm. e) a f) Ústavy České republiky. Jedná se o řízení o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora a o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25 Ústavy.¹³⁵ Pro přiblížení slova mandát si lze pod tímto výrazem, který pochází z latiny, představit určité „zmocnění či pověření“. V souvislosti s mandátem poslance či senátora se jedná o zmocnění zastupovat volební obvod v příslušné komoře Parlamentu. Čl. 23 Ústavy ČR uvádí, že „poslanci či senátoři vykonávají svůj mandát osobně v souladu se svým slibem a nejsou přitom vázáni žádnými příkazy“. Mandát kandidátů vzniká jejich zvolením a zaniká odepřením slibu nebo slibem s výhradou, uplynutím volebního období, vzdáním se mandátu, ztrátou

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 225.

volitelnosti, u poslanců rozpuštěním Poslanecké sněmovny či vznikem neslučitelnosti funkcí podle čl. 22 Ústavy.¹³⁶

3.3.4.1. Řízení o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora

Na prvním místě, v tomto typu řízení, není chráněna ústavnost, vystupuje zde spíše až na místě druhém. Hlavním cílem je zde zajišťovat zejména objektivnost a věrohodnost průběhu voleb do Parlamentu ČR. Řízení o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora upravuje Ústava ve svém článku 87 odst. 1. písm. e) a podrobnější úpravu pak nalezneme v zákoně o Ústavním soudu v jeho ustanoveních §§ 85 až 91. Tzv. opravným prostředkem lze napadnout jak rozhodnutí, kterým je platnost voleb uznána (kladné rozhodnutí), tak i rozhodnutí, kterým se platnost voleb neuznává (záporné rozhodnutí). Z tohoto důvodu jsou i navrhovatelé stanoveny odlišně.¹³⁷

Oprávněnými subjekty k podání opravného prostředku proti rozhodnutí, kterým nebyla platnost volby poslance či senátora ověřena, jsou:

- poslanec,
- senátor,
- případně volební strana, za níž poslanec nebo senátor kandidoval,

a v opačném případě, kdy tedy opravný prostředek bude směřovat proti rozhodnutí, jimž byla platnost volby či poslance ověřena, je oprávněn podat:

- ten, jehož volební stížnosti podle volebního zákona bylo vyhověno, proti rozhodnutí příslušné komory Parlamentu nebo jejího orgánu o ověření platnosti volby.¹³⁸

Účastníkem řízení je, krom navrhovatele, také orgán, který učinil rozhodnutí o platnosti či neplatnosti zvolení poslance nebo senátora. Mezi vedlejší účastníky tohoto řízení řadíme na základě ustanovení § 88 odst. 2, 3, politickou stranu, za kterou kandidoval poslanec nebo senátor, který podal opravný prostředek. Dále je vedlejším účastníkem poslanec nebo senátor, a to v případě,

¹³⁶ MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 5. dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, 250 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4181-511, str. 65.

¹³⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 151.

¹³⁸ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 226.

kdy opravný prostředek podala politická strana. A v neposlední řadě je vedlejším účastníkem i poslanec/senátor, proti ověření jehož volby opravný prostředek směřuje.¹³⁹

Opravný prostředek, který v tomto typu řízení nemá odkladný účinek¹⁴⁰, lze u Ústavního soudu podat ve lhůtě 10 dnů, ode dne, kdy bylo osobě, která je oprávněna podat opravný prostředek, oznámeno rozhodnutí. O opravném prostředku Ústavní soud koná obligatorně ústní jednání. Řízení je zastaveno, pokud návrhvatel vezme opravný prostředek zpět či se příslušný poslanec nebo senátor vzdá svého mandátu. V případě smrti poslance/senátora Ústavní soud také řízení zastaví, to však neplatí, pokud do jednoho měsíce požádá manžel nebo příbuzný v přímé řadě o pokračování řízení.¹⁴¹

Ústavní soud po provedeném řízení rozhoduje nálezem, a to tak, že opravnému prostředku buď vyhoví, nebo jej zamítne. Pokud je návrhu vyhověno, vysloví Ústavní soud ve svém nálezu, že byl poslanec nebo senátor platně zvolen. Avšak pokud je v návrhu namítáno, že rozhodnutí o platnosti volby je nesprávné a Ústavní soud tomuto návrhu vyhoví, rozhodne pak nálezem, že poslanec či senátor nebyl platně zvolen. Je-li Ústavním soudem vyhověno opravnému prostředku, rozhodnutí jiných orgánů, která tomuto nálezu odporují, pak vyhlášením nálezu pozbývají své platnosti. O výroku nálezu je vystavěno osvědčení, které se předává přítomným účastníkům a vedlejším účastníkům.¹⁴²

3.3.4.2. Řízení v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25 Ústavy

Cílem toho druhu řízení je zjistit, zda mandát poslance či senátora nezanikl ze dvou důvodů vyplývajících z názvu tohoto řízení. Prvním z nich je tedy důvod ztráty volitelnosti, která nastává při zániku státního občanství nebo pokud je poslanec či senátor zbaven způsobilosti k právním úkonům. Druhým důvodem

¹³⁹DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 85.

¹⁴⁰ tudíž se poslanec či senátor do dne, kdy nález Ústavního soudu nabude vykonatelnosti, považuje/nepovažuje za poslance nebo senátora. Dále SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 152.

¹⁴¹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 152 – 153.

¹⁴² GERLOCH, Aleš. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. Vyd. 3., aktual. a dopl. Praha: Prospektrum, spol.s.r.o., 1999, 519 s. ISBN 80-717-5077-8, str. 252.

je neslučitelnost funkce poslance či senátora s jinou funkcí. Za jinou funkci lze dle čl. 22 odst. 1 Ústavy považovat výkon funkce úřadu prezidenta, výkon funkce soudce a další funkce, které stanoví zákon.¹⁴³ Ústavou je čl. 21 dán i zákaz souběžného členství v obou komorách parlamentu ČR.

Oprávnění k podání návrhu dává zákon o Ústavním soudu dle ustanovení § 92 odst. 1, 2 těmto osobám:

- a) poslanci nebo senátorovi, o jehož mandát jde,
- b) předsedovi Poslanecké sněmovny, jde-li o poslance, nebo předsedovi Senátu, jde-li o senátora,
- c) skupině nejméně 20 poslanců, jde-li o poslance, nebo skupina nejméně 10 senátorů, jde-li o senátora,
- d) soudu v souvislosti se svou rozhodovací činností podle čl. 95 odst. 2 Ústavy.¹⁴⁴

O tomto druhu řízení se koná též ústní jednání, jak je již tomu i u řízení o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance či senátora. Pro průběh řízení zde platí obecná ustanovení o řízení před Ústavním soudem. Účastníkem tohoto řízení jsou vyjma navrhovatele (poslance či senátora, o jehož mandát jde) také předseda příslušné komory Parlamentu ČR, pokud ovšem sám není navrhovatelem. Řízení v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonů funkcí poslance či senátora podle čl. 25 Ústavy ČR Ústavní soud zastaví na základě zcela totožných podmínek, které platí pro řízení o opravném prostředku ve věci ověření voleb a které jsem již výše uvedla.

Ústavní soud v tomto řízení rozhoduje též nálezem. V tomto nálezu pak vysloví, že mandát poslance nebo senátora zaniká z výše uvedených důvodů, nebo že tvrzené skutečnosti, které by byly důvodem zániku mandátu podle čl. 25 písm.

¹⁴³ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 155.

¹⁴⁴ ustanovení § 92 odst. 2 zní dle názoru Sládečka a i mého názoru dosti nesrozumitelně, je v něm uvedeno, že ustanovení § 64 odst. 4 platí obdobně. Podíváme – li se ovšem do tohoto ustanovení zjistíme, že nás toto ustanovení nesmyslně odkazuje na pravidlo, že řízení o zrušení zákona, jiného právního předpisu nebo jejich jednotlivých ustanovení může též zahájit plénum, jsou-li dány důvody podle § 78 odst. 2. Na základě tehdejší novely zákona o ÚS (zákon č. 320/2002 Sb.) totiž bylo změněno pořadí odstavců § 64. Do této novely bylo možné z § 64 odst. 4 vyvozovat, že pouze soud v souvislosti se svou rozhodovací činností je oprávněn podat návrh na zahájení řízení o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti funkcí. Dále: SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 155-156.

d) či f) Ústavy ČR, nebyly dány. Stejně jako u předchozího řízení je vystavěno o výroku nálezu osvědčení. Rozhodnutí má povahu deklaratorní s účinky *ex tunc*.¹⁴⁵

3.3.5. Řízení týkající se prezidenta republiky

Předtím, než podrobněji rozeberu druhy řízení týkající se prezidenta republiky, považuji za účelné zmínit novelu **ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky** z 8. února 2012 provedenou ústavním zákonem č. 71/2012 Sb. Jak je známo, Ústava ČR byla již několikrát za dobu své existence změněna. Ovšem změny byly povětšinou technického rázu. Současná novela sebou přinesla změnu zásadní. Zavedla přímou volbu prezidenta České republiky veškerým lidem. Do té doby byl uplatňován princip nepřímé volby zákonodárným sborem, a to již od roku 1918, tj. od roku, kdy se Československá republika osamostatnila. Tato novela přinesla změny i v řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky, a to především v procesních podmínkách pro zahájení řízení před Ústavním soudem (viz níže). Účinnosti nabyla novela již 1. října 2012, s tím, že některá její ustanovení nabudou účinnosti později¹⁴⁶, tj. 8 března 2013 (tento den pozbyl dosavadní prezident Václav Klaus své funkce a do výkonu funkce prezidenta, zvoleného na základě přímé volby veškerým lidem ČR, nastoupil Miloš Zeman).¹⁴⁷

Do kompetence Ústavního soudu spadá podle čl. 87 odst. 1 písm. g) rozhodování o ústavní žalobě proti prezidentu republiky (první typ řízení) a podle písm. h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66 Ústavy ČR (druhý typ řízení).

3.3.5.1. Řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky

Doposud podle čl. 65 odst. 2 Ústavy mohl být prezident republiky stíhán pro velezradu, a to před Ústavním soudem na základě žaloby Senátu, také doposud nebyla v Ústavě ČR definována skutková podstata protiústavního činu

¹⁴⁵ WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 496 – 497.

¹⁴⁶ jedná se o ustanovení čl. 65 odst. 2,3, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

¹⁴⁷ Ústavní pořádek České republiky. *Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic* [online]. Praha: Ústavní soud České republiky, 2008 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/tisk/2353>.

nazvaného velezradou.¹⁴⁸ Nyní na základě výše uvedené novely Ústavy ČR, čl. 65 odst. 2 Ústavy uvádí, že „velezradou se rozumí jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu“.¹⁴⁹ Dále se nově k podání ústavní žaloby Senátu proti prezidentu republiky k Ústavnímu soudu, a to pro velezradu nebo pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku, vyžaduje souhlas Poslanecké sněmovny. Novinkou je i odst. 3 uvedeného článku, který byl zmíněnou novelou vložen do Ústavy a stanovuje, že na podání ústavní žaloby se obě komory Parlamentu ČR musí usnést kvalifikovanou ústavní, tj. třípětinovou většinou. Pro případ, kdy Poslanecká sněmovna nevysloví do tří měsíců souhlas, ode dne, kdy o něj Senát požádal, platí, že souhlas nebyl dán. Dosavadní odst. 3 čl. 65 Ústavy, který uvádí nemožnost trestního stíhání pro trestné činy prezidenta republiky po dobu jeho výkonu funkce, se označuje jako odst. 4, čl. 65 Ústavy.¹⁵⁰

Postup řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky je oproti ostatním zvláštním řízením upraven zákonem o Ústavním soudu podrobněji. Dokonce ustanovení § 97 odst. 4 zmíněného zákona stanovuje vyloučení použití některých ustanovení.¹⁵¹ Zvláštnosti, které Ústavní soud stanovuje pro tento druh řízení, se týkají především řízení ústního, které Ústavní soud nařizuje vždy obligatorně. Podle § 108 zákona o Ústavním soudu se pro řízení o ústavní žalobě použijí přiměřeně též ustanovení trestního řádu pro řízení před soudem, avšak subsidiární platnost občanského soudního řádu, již v tomto případě neplatí.¹⁵²

Jak lze již vyvodit z Ústavy ČR, aktivní legitimaci v tomto druhu řízení má výlučně Senát Parlamentu ČR. Vlastní rozhodnutí je pak věcí Ústavního soudu, kdy rozhoduje o tom, zda se prezident republiky dopustil velezrady nebo hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Aby bylo rozhodnutí přijato, musí se pro něj vyslovit alespoň devět soudců.¹⁵³

¹⁴⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5. str. 729.

¹⁴⁹ Na základě této definice velezrady, uvedené v čl. 65 odst. 2, bylo ustanovení §96, zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších ústavních zákonů zrušeno.

¹⁵⁰ ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

¹⁵¹ Srov. ustanovení § 97 odst. 4, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů: *Obecná ustanovení hlavy první této části zákona pro řízení o ústavní žalobě neplatí s výjimkou ustanovení § 36 až 43, § 52 až 59 a § 61.*

¹⁵² FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 229.

¹⁵³ Tamtéž, 228.

Platí, že ústavní žaloba je projednávána Ústavním soudem přednostně před ostatními návrhy. Jakmile je ústavní žaloba proti prezidentu republiky doručena na Ústavní soud, zahajuje se řízení v dané věci. Ústavní žaloba musí obsahovat přené vyličení jednání, kterým se měl prezident republiky dopustit velezrady nebo hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku, a důkazy, o které se opírá.¹⁵⁴ O ústavní žalobě rozhoduje Ústavní soud v plénu. Prezident se může nechat v řízení zastoupit více obhájci, z nich alespoň jeden musí být advokátem. Za Senát v tomto řízení jedná buď jeho předseda, nebo osoba k tomu Senátem pověřena.¹⁵⁵

K zastavení řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky dochází zejména ze dvou důvodů. Prvním z nich je, že Senát vezme své podání zpět do okamžiku, než se Ústavní soud odebere k závěrečné poradě. Druhým je pak úmrtí prezidenta republiky po zahájení řízení, ovšem s výhradou pokračování řízení, jestliže o to do jednoho měsíce požádá manžel či příbuzný v řadě přímé.¹⁵⁶ Současná novela zákona o Ústavním soudu, provedená zákonem č. 404/2012 Sb. znovelizovala ustanovení § 98 odst. 3, tohoto zákona. Předešlá úprava vylučovala důvod k zastavení řízení vzdání se úřadu prezidenta republiky. Nyní toto ustanovení zakotvuje i pravidlo, že řízení o ústavní žalobě se nezastavuje ani z důvodu uplynutí volebního období prezidenta republiky. Nepřipadá tedy v úvahu, že by se prezident mohl vyhnout odpovědnosti za ústavní delikt velezrady.¹⁵⁷

Jestliže nebyla Ústavním soudem ústavní žaloba odmítnuta, soudce zpravodaj připraví ústní jednání. Ústavní soud je povinen nejméně deset dnů předem vyrozumět prezidenta republiky a zástupce Senátu o místu a době ústního jednání. Společně s vyrozuměním je povinen prezidentovi republiky ve stejné lhůtě doručit ústavní žalobu.¹⁵⁸

Jakmile skončí ústní jednání, Ústavní soud rozhodne nálezem, a to tak, že:

¹⁵⁴ Srov. ustanovení § 97, zákona č. 182/1993 Sb, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁵ SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, xiv, 935 p. ISBN 80-717-9869-X, str. 158 -159.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Srov. ustanovení § 98 odst. 3, zákona č. 182/1993 Sb, ve znění pozdějších předpisů, Také: WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 506.

¹⁵⁸ Srov. ustanovení § 102 odst. 3, zákona č. 182/1993 Sb, ve znění pozdějších předpisů.

- buď ústavní žalobě v nálezu vyhoví a rozhodne, že se prezident republiky dopustil velezrady nebo hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku,
- anebo vysloví ve svém nálezu, že je prezident ústavní žaloby zproštěn.

Nález, kterým Ústavní soud ústavní žalobě vyhověl, nabývá ihned právní moci, i když se musí vyhlásit ve Sbírce zákonů. Sankci pro prezidenta je pak ztráta prezidentského úřadu a způsobilost jej znovu nabýt, jako i další privilegia spojené s výkonem této funkce (např. nárok na prezidentský plat).¹⁵⁹

V tomto druhu řízení se připouští možnost obnovy řízení o ústavní žalobě, takže nález Ústavního soudu nemusí být vždy konečným. Oprávněn podat návrh na obnovu řízení má podle ustanovení § 105 odst. 1, zákona o Ústavním soudu ten, kdo se podle nálezu Ústavního soudu dopustil velezrady nebo hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku (tj. bývalý prezident, nebo po jeho smrti také manžel či příbuzný v řadě přímé). Tento návrh zmíněná osoba podává, jestliže:

- byl takový nález Ústavního soudu ovlivněn trestným činem jiné osoby,
- návrhovač uvede nové skutečnosti nebo důkazy, které bez své viny nemohl uplatnit v původním řízení a které samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými již dříve by mohly vést k tomu, že by byl ústavní žaloby zproštěn.¹⁶⁰

V těchto případech Ústavní soud nenařizuje ústní jednání, obnovené řízení se koná na základě původní ústavní žaloby. Pokud byl v obnoveném řízení prezident republiky ústavní žaloby zproštěn, neznamená to znovunabytí ztraceného prezidentského úřadu.¹⁶¹

3.3.5.2. Řízení o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66 Ústavy

V předchozím řízení byl hlavním iniciátorem zahájení řízení Senát, v tomto typu řízení je jím samotný prezident, jehož návrh směřuje proti

¹⁵⁹ SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, xiv, 935 p. ISBN 80-717-9869-X, str.159- 160.

¹⁶⁰ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 160. Srov.: Ustanovení § 105, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶¹ Srov. ustanovení § 106 -107, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

společnému usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66. V tomto usnesení se obě komory mohou usnést, že prezident republiky ze závažných důvodů nemůže vykonávat svůj úřad. Oprávnění k podání návrhu dává zákon o Ústavním soudu pouze prezidentovi republiky. Krom prezidenta republiky jsou také účastníky řízení Poslanecká sněmovna a Senát.¹⁶²

Jako každý druh řízení má nějaké zvláštnosti, tak i tento typ řízení nezůstává v pozadí. Takovým specifikem tohoto řízení jsou lhůty pro řízení, kdy je povinen Ústavní soud zahájit ústní jednání do pěti dnů od doručení návrhu a rozhodnout o něm do 15 dnů od jeho doručení. Také prezident republiky je v tomto řízení vázán lhůtou. Návrh musí podat do 10 dnů od přijetí usnesení sněmoven o tom, že svůj úřad již může vykonávat.¹⁶³

Podle ustanovení § 112, zákona o Ústavním soudu si Ústavní soud vyžádá od obou komor Parlamentu doklady, z nichž jejich usnesení vychází, popřípadě jim dá možnost navrhnout další důkazy. Tohoto ustanovení tedy lze logicky vyvodit, že důkazní břemeno zde neleží na navrhovateli, ale na obou komorách Parlamentu.

Řízení stojí na dispoziční zásadě, kterou lze spatřovat v možnosti prezidenta vzít návrh na zrušení usnesení zpět, a to až do okamžiku, než se Ústavní soud odebere k závěrečné poradě. Pokud by taková situace nastala, Ústavní soud je pak povinen řízení zastavit. Dále řízení Ústavní soud zastaví, pokud prezident zemřel.¹⁶⁴

Z čl. 66 Ústavy ČR vyplývá, že v době, kdy prezident ze závažných důvodů nemůže vykonávat svůj úřad podle usnesení obou komor Parlamentu, je oprávněn jeho funkce plnit předseda vlády (pravomoci podle čl. 63 odst. 1 písm. a) až e) a h) až k) a podle čl. 63 odst. 2) a také předsedovi Poslanecké sněmovny (pravomoci podle čl. 62 písm. a) až e) a k) a dále čl. 63 odst. 1 písm. f), jde-li o vyhlášení voleb do Senátu). V ustanovení § 114, zákona o Ústavním soudu je dána možnost prezidentovi republiky, aby podal návrh na předběžné opatření na pozastavení výkonu pravomocí prezidenta předsedou vlády a předsedou

¹⁶² DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 89.

¹⁶³ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 230.

¹⁶⁴ DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 89.

Poslanecké sněmovny podle čl. 66 Ústavy. Pokud tak učiní, pak je na plénum Ústavního soudu, zda formou usnesení toto předběžné opatření vydá. Stejně tak může Ústavní soud tímto způsobem pozastavit vyhlášení zákonů, které prezident republiky nemohl vetovat.¹⁶⁵

Ústavní soud zruší nálezem usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu zcela nebo pro odpovídající dobu, jestliže zjistí, že v době jeho přijetí nemohl prezident republiky svůj úřad ze závažných důvodů vykonávat, anebo závažné důvody v době trvání takového usnesení již pominuly. V opačném případě návrh prezidenta na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66 Ústavy zamítne.¹⁶⁶ Úkony, které namísto něj byly vykonávány příslušnými osobami (tj. předsedou vlády, nebo předsedou Poslanecké sněmovny podle čl. 66 Ústavy), nepozbývají své platnosti a to ani v případě, kdy je Ústavním soudem zjištěno, že nebyly dány žádné závažné důvody, pro které by prezident nemohl vykonávat svůj úřad.¹⁶⁷

3.3.6. Řízení o opatření nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu

Tento druh řízení je zákonem o Ústavním soudu upravován v oddílu osmém v ustanoveních §§ 117 až 119b. Výslovně ve svém ustanovení § 118 odst. 2 tento zákon předepisuje přiměřeně stejný postup jako v řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů. Přímo se tedy jedná o ustanovení §§ 64 až 71, zákona o Ústavním soudu.

Zákon o Ústavním soudu v první řadě ve svém ustanovení § 117 podává definici mezinárodního soudu, podle něhož je mezinárodní soud mezinárodním orgánem, který je oprávněn rozhodovat o stížnostech proti porušení lidských práv a základních svobod, jehož rozhodnutí jsou v ČR závazná podle vyhlášených mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána.¹⁶⁸

¹⁶⁵ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 230-231. Srov. ustanovení § 114, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁶ Srov. ustanovení § 115, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁷ FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-9, str. 231. Srov. ustanovení § 116, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁸ Takovým mezinárodním soudem je např. Evropský soud pro lidská práva podle Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách, sídlí ve francouzském Štrasburku, je zřízený Radou Evropy. Organizace soudnictví - Mezinárodní právo. *Evropská soudní síň pro občanské a*

V řízení o opatření nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu je účastníkem řízení vláda, která je oprávněna podat návrh na zahájení řízení za určitého předpokladu. Další účastníky řízení lze dovodit z ustanovení § 69, zákona o Ústavním soudu s ohledem na ustanovení § 118 odst. 2, uvedeného zákona. Výše zmíněným předpokladem pro podání návrhu na zahájení řízení se jeví rozhodnutí mezinárodního soudu na základě jemu podané stížnosti, že zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno ústavně zaručené právo nebo svoboda fyzické či právnické osoby, a jestliže takové porušení spočívá v platném právním předpisu. Návrh na zahájení řízení může být pouze návrh na zrušení právního předpisu nebo jeho jednotlivých ustanovení a vláda jeho zrušení či změnu nemůže zajistit jiným způsobem.¹⁶⁹

Zákon o Ústavním soudu počítá i s možností podání návrhu na obnovu řízení před Ústavním soudem. „Obnova řízení představuje druhý typ řízení, jímž lze zajistit vnitrostátní provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, v tomto případě na úrovni individuálně rozhodovací.“¹⁷⁰ Před novelou zákona o Ústavním soudu provedenou zákonem č. 404/2012 Sb. se návrh na obnovu řízení procesně vztahoval pouze na rozhodnutí Ústavního soudu ČR v trestních věcech, kdy poté mezinárodní soud ve smyslu ustanovení § 117 shledal, že bylo porušeno lidské právo a základní svoboda. Nyní v novém znění ustanovení § 119 odst. 1, zákona o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 404/2012 Sb., se slova „v trestní věci“ nahrazují slovy „ve věci“. Tudíž výše uvedené se nyní vztahuje nejen na věci trestní, ale i na věci občanskoprávní věci a správní.¹⁷¹

Oprávněn podat návrh na obnovu řízení je ten, kdo byl účastníkem předchozího řízení před Ústavním soudem a řízení před mezinárodním soudem, v jehož prospěch posléze mezinárodní soud rozhodl. Navrhovatel, jímž je fyzická či právnická osoba musí být v řízení vždy zastoupena advokátem, a to na základě zvláštní plné moci, v které bude přímo uvedeno zmocnění k zastupování účastníka v řízení o návrhu na obnovu řízení.¹⁷² Lhůta pro podání návrhu na obnovu řízení

obchodní věci [online]. 2007 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_int_cs.htm.

¹⁶⁹SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 164 -165.

¹⁷⁰WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 539.

¹⁷¹Tamtéž, str. 540. Srov. zákon č. 404/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, část druhá, bod 16.

¹⁷²WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 541-542.

činí 6 měsíců. Počíná běžet od okamžiku, kdy se rozhodnutí mezinárodního soudu podle příslušné mezinárodní smlouvy stalo konečným.

Vedle obecných náležitostí, které nám vypočítává ustanovení § 34, zákona o Ústavním soudu, návrh obsahuje:

- označení rozhodnutí Ústavního soudu, proti němuž směřuje,
- označení mezinárodního soudu, o které se opírá,
- vylíčení toho, v čem je spatřován rozpor rozhodnutí Ústavního soudu s rozhodnutím soudu mezinárodního.

I v tomto typu řízení může být podán kumulativní návrh, tj. společně s návrhem na obnovu řízení podat návrh na zrušení zákona či jiného právního předpisu.¹⁷³

Nepřípustnost návrhu na obnovu řízení připadá v úvahu podle ustanovení § 119a, zákona o Ústavním soudu tehdy, pokud následky porušení lidského práva nebo základní svobody již netrvaly a jsou dostatečně napraveny poskytnutím spravedlivého zadostiučinění podle rozhodnutí mezinárodního soudu nebo pokud bylo nápravy dosaženo jiným způsobem.

Ústavní soud rozhoduje o návrhu na obnovu řízení bez ústního jednání. V řízení pak posuzuje, zda jeho náleze je v souladu s rozhodnutím mezinárodního soudu. Pokud by shledal mezi nimi rozpor, náleze zruší a původní návrh znovu projedná, v opačném případě návrh zamítne. V novém náleze je Ústavní soud vázán právním názorem mezinárodního soudu.¹⁷⁴

3.3.7. Řízení ve sporech o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy

Podle čl. 87 odst. 1 písm. k) Ústavy rozhoduje Ústavní soud spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, a to pouze v případě, že není dána příslušnost k rozhodnutí v takovém kompetenčním sporu jinému orgánu. Cílem tohoto druhu řízení je zjistit, který orgán je příslušný k vydání rozhodnutí, či provedení opatření nebo jiného zásahu ve věci uvedené v návrhu na zahájení řízení.¹⁷⁵

¹⁷³KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 734.

¹⁷⁴Srov. ustanovení § 119b, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁵SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 166.

Kompetenční spory¹⁷⁶ jsou zákonem o Ústavním soudu předvídaný mezi státním orgánem a územním samosprávným celkem, či naopak, dále mezi státními orgány navzájem a mezi orgány územního samosprávného celku navzájem.¹⁷⁷

Navrhovatelem v kompetenčním sporu mezi státními orgány navzájem či státním orgánem a územním samosprávným celkem je státní orgán tj. kterýkoliv orgán státu v rámci systému dělby moci např. ministerstvo. V kompetenčním sporu mezi orgány územního samosprávného celku navzájem či ve sporu mezi státem a územním samosprávným celkem pak bude navrhovatelem zastupitelstvo územně samosprávného celku (obce, kraje či města).¹⁷⁸ Navrhovatel má právo vzít návrh na zahájení řízení podle ustanovení §123, zákona o Ústavním soudu zpět, avšak pouze tehdy, pokud s tím souhlasí Ústavní soud. V případě, že Ústavní soud vysloví souhlas se zpětvzetím návrhu, probíhající řízení soud zastaví.

Již výše jsem se zmínila, že Ústavnímu soudu přísluší rozhodovat o kompetenčních sporech, pouze pokud toto rozhodování nepřísluší jinému orgánu podle zvláštního zákona. Pokud by zmíněná situace nastala, stal by se návrh nepřipustný. Další případ nepřipustnosti návrhu nastává tehdy, pokud přísluší rozhodování o kompetenčním sporu orgánu společně nadřízenému orgánům, mezi nimiž kompetenční spor vznikl.¹⁷⁹

V tomto druhu řízení Ústavní soud rozhoduje nálezem, který orgán je příslušný vydat rozhodnutí ve věci, která je uvedena v návrhu na zahájení řízení. Dále jedná – li se o kompetenční spor mezi státem a územním samosprávným celkem, rozhodne, zda věc spadá do kompetence státu či územní samosprávy.¹⁸⁰ Jestliže se jedná o pozitivní kompetenční spor, což je spor, kde se dva nebo více orgánů cítí být ve vydání rozhodnutí příslušnými, a nastane situace, kdy rozhodnutí vydá orgán, který k tomu nebyl příslušný, Ústavní soud nálezem

¹⁷⁶ Kompetenční spory jsou podle § 120, odst. 1, zákona o Ústavním soudu spory mezi orgány veřejné moci o příslušnost vydat rozhodnutí, činit opatření nebo jiné zásahy ve věci uvedené v návrhu na zahájení řízení. Jedná se tedy o spory týkající se aplikace práva. Dále: WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 553.

¹⁷⁷ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 736.

¹⁷⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústavní soudnictví*. 2. podst. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xii, 252 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 80-717-9694-8, str. 166.

¹⁷⁹ DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 90 -91.

¹⁸⁰ Srov. ustanovení § 124, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

takové rozhodnutí zruší. Naopak pokud se v daném rozhodování necítí být příslušný žádný orgán, jedná se tedy o negativní kompetenční spor, kdy Ústavní soud rozhodne nález o zrušení takového rozhodnutí, v němž daný orgán popírá svoji kompetenci, i když je k vydání takového rozhodnutí příslušný.¹⁸¹

¹⁸¹ DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5, str. 90 -92.

4. FORMY ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR A JEJICH ZÁVAZNOST

4.1. Formy rozhodnutí Ústavního soudu

Základní druhy rozhodnutí Ústavního soudu se dělí na nálezy a usnesení.¹⁸² Zatímco Ústava druhy rozhodnutí neurčuje, zákon o Ústavním soudu stanoví, že ve věci samé rozhoduje Ústavní soud nálezem a usnesením pak v ostatních věcech, zejména procesních. Např. při odmítání návrhů podle ustanovení § 43 zákona o Ústavním soudu, nebo když rozhoduje o zastavení řízení nebo o nákladech řízení aj. Za třetí druh rozhodnutí Ústavního soudu můžeme považovat také stanovisko Ústavního soudu podle § 23, zákona o Ústavním soudu. Touto formou, na rozdíl od nálezů a usnesení, může rozhodovat pouze plénum. Plénum rozhoduje stanoviskem pouze v případech, jestliže senát dospěje k odchylnému právnímu názoru vyslovenému již dříve v nálezu. Povinností senátu je si stanovisko pléna vyžádat. Přijatým stanoviskem je pak senát v dalším řízení vázán.¹⁸³

4.1.1. Nález

„Nález je zvláštním typem justičního orgánu. Pojem vyjadřuje způsob, jímž Ústavní soud dospívá k objektivní pravdě i skutečnost, že předmětem rozhodování je správná interpretace ústavního textu, resp. formulace jejího obsahu.“¹⁸⁴ Rozhoduje se jím ve věci samé, je tedy meritorním rozhodnutím. Není však rozsudkem, a to z důvodu, že se jím neřeší na prvním místě spor mezi stranami nebo rozhodování o vině a trestu.

Náležitosti nálezu jsou stanoveny zákonem o Ústavním soudu. Rozlišujeme formální (musí obsahovat výrok, jeho odůvodnění a poučení o nemožnosti odvolání¹⁸⁵) a procesní (musí být veřejně vyhlášen, resp. publikován) náležitosti.

¹⁸² „Rozhodnutí ve věci samé není rozsudkem, neboť se jím na prvním místě neřeší spor mezi stranami, nebo otázka viny a trestu.“ Dále NOCAROVÁ, Zdeňka. *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu České republiky*. Praha: Doc. JUDr. Ing. Jan Večer, CSc., 2006. ISBN 80-86775-11-9, str. 19.

¹⁸³ WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 188.

¹⁸⁴ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 698-699.

¹⁸⁵ „Pojem „odvolání“ je nutno vykládat obsahově nikoli pouze gramaticky, neboť proti rozhodnutí Ústavního soudu nejsou přípustné žádné vnitrostátní právní prostředky, nikoliv pouze odvolání (dovolání, rozklad, stížnost, ústavní stížnost, návrh na obnovu řízení atd. Výjimku zde

Ústavní soud rozhoduje formou nálezu v jednotlivých typech řízení před Ústavním soudem, a to buď vyhověním nebo odmítnutím návrhu, resp. jeho částečným vyhověním nebo zamítnutím.¹⁸⁶ Podle jednotlivých typů řízení se rozlišuje i obsahová stránka nálezů. Zákonem o Ústavním soudu je pak vyžadována jiná specifikace u řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů, jiná v řízení ve věcech prezidenta, v řízení ve věcech mandátních, v řízení o ústavních stížnostech a i v dalších druzích řízení.¹⁸⁷

Nález se skládá z několika částí, kterými jsou záhlaví, výrok, odůvodnění a poučení o nepřípustnosti odvolání. V první části nálezu tj. v záhlaví se především specifikují formální náležitosti nálezu, např. forma rozhodnutí, označení účastníků řízení (navrhovatele), označení Ústavního soudu, složení soudu, i to, o co se v daném návrhu jednalo apod. V další části nálezu tj. výroku je pak uvedeno, zda Ústavní soud návrhu vyhověl, nebo zda jej zamítl či odmítl.¹⁸⁸ Vyhoví-li tedy Ústavní soud návrhu, bude výrok obsahovat například výčet napadených ustanovení právního předpisu, která se zrušují. Předposlední částí nálezu je odůvodnění, ve kterém Ústavní soud stručně vykládá skutkové okolnosti věci a podstatu návrhu, o kterém rozhodoval. V odůvodnění je dále Ústavní soud povinen zejména vyložit důvody, na základě nichž dospěl k svému rozhodnutí (tj. vyhovujícímu či zamítavému výsledku). Nález sp. zn. III. ÚS 271/96 ze dne 6. 3. 1997 uvádí: „Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé. V případě, kdy odůvodnění neobsahuje konkrétní důkazy, nýbrž pouhé odvolání na obsah spisu, jakož i v případě, že je posuzované rozhodnutí soudu pro nedostatek důkazů a pro nesrozumitelnost nepřezkoumatelné, jsou právní závěry soudu porušením ústavního principu zákazu libovůle v rozhodování, pročež nutno takovéto rozhodnutí považovat za stojící v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i s čl.

tvoří pouze podání individuální stížnosti podle čl. 34 ÚPS k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku.“Dále: FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X, str. 191

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 188.

¹⁸⁷ PROCHÁZKA, Antonín. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1998, č. 9. ISSN 1210-6348, str. 32.

¹⁸⁸ WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 188.

1 *Ústavy České republiky*.¹⁸⁹ Poslední částí nálezu je vždy poučení o nepřípustnosti odvolání, přičemž pod pojmem odvolání je nutno si představit všechny vnitrostátní právní prostředky, kterými jsou nejen odvolání, ale i dovolání, rozklad, stížnost, ústavní stížnost, návrh na obnovu řízení atd. Je zde jediná možnost, jak napadnout rozhodnutí Ústavního soudu, a to podání individuální stížnosti podle čl. 34 ÚPS k Evropskému soudu pro lidská práva, se sídlem ve francouzském Štrasburku.¹⁹⁰

4.1.2. Usnesení

Všechna rozhodnutí Ústavního soudu, která nejsou rozhodnutím ve věci samé, jsou usnesením. Ústavní soud především rozhoduje usnesením o odmítnutí návrhu (v současné době je přibližně odmítáno usnesením 95% ústavních stížností¹⁹¹) o přerušení či zastavení řízení, o pořádkových pokutách, o vyloučení soudce, o spojení věcí, o změně návrhu, dále také o nákladech řízení i předběžném opatření apod. Ústavní soud usnesením rozhoduje obecně řečeno o procedurálních otázkách.¹⁹²

Některá usnesení Ústavního soudu musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti, tj. výrok, odůvodnění a poučení o tom, že odvolání není přípustné. Podle § 43 odst. 3 zákona o Ústavním soudu jsou vyhotovovány v písemné formě. Na druhou stranu u některých usnesení však zákon některé náležitosti vypouští, tak např. v ustanovení § 83 odst. 2 je výslovně uvedeno, že usnesení nemusí být odůvodněno. Pravidlem však zůstává, že když zákon o Ústavním soudu výslovně nestanoví odůvodnění usnesení, tak jej Ústavní soud alespoň stručně odůvodní.¹⁹³

Struktura usnesení Ústavního soudu je klasická a usnesení je tedy složeno obdobně jako náleží Ústavního soudu (tj. záhlaví, výrok, odůvodnění a poučení o nepřípustnosti odvolání).¹⁹⁴

¹⁸⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 271/96 ze dne 6. 3. 1997.

¹⁹⁰ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X, str. 190 -191.

¹⁹¹ Průvodce řízením o ústavní stížnosti. *Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic*[online]. Praha: Ústavní soud České republiky, 2008 [cit. 2013-02-17].

Dostupné z: <http://www.usoud.cz/clanek/786>.

¹⁹² NOCAROVÁ, Zdeňka. *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu České republiky*. Praha: Doc. JUDr. Ing. Jan Večer, CSc., 2006. ISBN 80-86775-11-9, str. 25.

¹⁹³ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X, str. 191.

¹⁹⁴ WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 188.

V zákoně taxativně vymezených případech může soudce zpravodaj vydat usnesení sám. Zdeňka Nocarová uvádí, že „zároveň i v případech, kdy je podle zákona o Ústavním soudu, soudce zpravodaj oprávněn vydat usnesení sám, tak podle argumentu a *minori ad maius* nic nebrání tomu, aby namísto něj usnesení vydal senát nebo plénum“.¹⁹⁵

4.2. Vykonatelnost a závaznost forem rozhodnutí Ústavního soudu

4.2.1. Vykonatelnost rozhodnutí Ústavního soudu

Obecně vykonatelnost rozhodnutí upravuje Ústava ČR. V jejím čl. 89 je obsažena ústavněprávní zvyklost, která zní: „rozhodnutí Ústavního soudu je vykonatelné, jakmile bylo vyhlášeno způsobem stanoveným zákonem, pokud Ústavní soud o jeho vykonatelnosti nerozhodl jinak.“ Rozhodnutím Ústavního soudu je dle ustanovení §54 odst. 1, zákona o Ústavním soudu nález, kterým Ústavním soud rozhoduje ve věci samé a usnesení, kterým rozhoduje v ostatních věcech.

Ještě předtím, než stručně rozeberu vykonatelnost nálezů a usnesení, považuji za nezbytné zmínit výklad pojmu „vykonatelnost“. Obecně si totiž pod pojmem vykonatelnost každý z nás představí povinnost orgánů veřejné moci svými prostředky vynutit to, co bylo někomu přiznáno v daném rozhodnutí. Tak by tomu bylo, kdyby se jednalo o rozhodnutí např. obecných soudů. Avšak v případě vykonatelnosti rozhodnutí Ústavního soudu tomu je jinak, než obvykle. Vykonatelností nálezů a usnesení Ústavního soudu zde spíše rozumíme určení dne či právní skutečnosti, kdy nastávají účinky předvídané v rozhodnutí.¹⁹⁶ Podle Sládečka a Mikuleho pojem vykonatelnost splývá s obvyklou právní mocí. Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (proti usnesení soudce zpravodaje se tedy nelze odvolat k senátu a ani proti nálezu senátu se nelze odvolat k plénu)¹⁹⁷ a jeho rozhodnutí jsou konečná.

Vykonatelnost nálezů je podmíněna jejich publikací. Nálezy se vyhláší vždy veřejně jménem republiky. Předseda Ústavního soudu vyhláší ty nálezy, které učinilo plénum a jde-li o nálezy senátu, vyhláší je předseda senátu.

¹⁹⁵ NOCAROVÁ, Zdeňka. *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu České republiky*. Praha: Doc. JUDr. Ing. Jan Večer, CSc., 2006. ISBN 80-86775-11-9, str. 25.

¹⁹⁶ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5, str. 699.

¹⁹⁷ MIKULE, Vladimír a Vladimír SLÁDEČEK. O závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1998, č. 9. ISSN 1210-6348, str. 35.

Nálezy jsou publikovány ve Sbírce zákonů České republiky. Mimo jiné jsou všechny nálezy navíc uveřejňovány i ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, kterou vydává Ústavní soud pro veřejnou potřebu po skončení kalendářního roku.¹⁹⁸

Obligatorně je publikace ve Sbírce zákonů ČR podle ustanovení § 57 odst. 1, zákona o Ústavním soudu předepsána pro tyto nálezy:

- ve věci návrhu na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy,
- ve věci ústavní žaloby proti prezidentu republiky uvedené v čl. 65 odst. 2 Ústavy podle čl. 87 odst. 1 písm. g) Ústavy,
- ve věci návrhu prezidenta na zrušení usnesení PS a Senátu uvedeného v čl. 66 Ústavy podle čl. 87 odst. 1 písm. h) Ústavy,
- ve věci návrhu na posouzení souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem podle čl. 87 odst. 2 Ústavy.

Zákon o Ústavním soudu dle ustanovení § 57 odst. 2 nepředepisuje zveřejnění nálezu v plném znění. Zveřejněn je pouze výrok a taková část odůvodnění, ze které je zřejmý právní názor Ústavního soudu a důvody, které ho k tomu vedly. V případě nálezů, které se nevyhlašují a obsahují právní názor Ústavního soudu, který má všeobecný význam, je možné, aby Ústavní soud sám rozhodl o jeho uveřejnění ve Sbírce.¹⁹⁹

Pokud Ústavní soud nestanoví něco jiného, tak nálezy ve věci návrhu na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení podle 87 odst. 1 písm. a) a b) jsou vykonatelné dnem jejich publikování ve Sbírce nálezů. Dále zákon o Ústavním soudu uvádí nálezy vykonatelné dnem jejich vyhlášení, jsou jimi např. nálezy týkající se prezidenta

¹⁹⁸ Judikatura Ústavního soudu je přístupná veřejnosti, může být tedy občanskou i odbornou veřejností soustavně kontrolována a posuzována. Vyplývá to přímo z důvodové zprávy k zákonu o Ústavním soudu. Ovšem z pohledu veřejnosti není přístupnost až tak jednoduchá. Poměrně vysoká prodejní cena předmětné sbírky a značný časový odstup od vydání nálezu brání pak větší škále veřejnosti k reálné dostupnosti a aktuálnosti sbírky. Ovšem nelze opomínat skutečnost, že významné aktuální nálezy, jakož i usnesení jsou veřejnosti dostupné k nahlédnutí u Ústavního soudu nebo v jeho elektronické databázi NALUS. Dále: WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9, str. 216.

¹⁹⁹ Srov. ustanovení § 57, odst. 3, zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

republiky²⁰⁰ či vzniku nebo zániku mandátu poslance nebo senátora a další. U ostatních nálezů Ústavního soudu, jakož jsou například nálezy ve všech typech ústavních stížností, vykonatelnost nastává až v okamžiku jejich doručení účastníkům řízení v písemném vyhotovení.

Publikace druhého typu rozhodnutí Ústavního soudu, tj. usnesení, není obligatorně stanovena. Nutno zde připomenout, že ve Sbírce zákonů se publikují pouze některé nálezy Ústavního soudu (viz výše), nikoli usnesení. Usnesení nemusí být veřejně vyhlášeno a ani se tak v praxi neděje. Jako hlavní důvod jeho nevyhlášení se většinou uvádí, že se nejedná o rozhodnutí ve věci samé. Ovšem v případech odmítání ústavních stížností z důvodů zjevné neopodstatněnosti lze tento argument považovat za nepřesný.²⁰¹ Usnesení jsou pouze publikována ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, ovšem musí se na tom usnést plénum Ústavního soudu dle ustanovení § 59 odst. 4 zákona o Ústavním soudu. Není-li tedy stanovena publikace usnesení a v některých případech ani jejich veřejné vyhlášení, vykonatelnost logicky nastává dnem doručení jejich písemného vyhotovení účastníkům.

Dle mého názoru by společnost jistě přivítala, kdyby všechna usnesení ústavního soudu byla veřejně přístupná, a to ať už formou tisku nebo formou internetového přístupu. Usuzuji, že vzhledem k výši ročně vydaných odmítavých usnesení (cca 2000tis.) by druhá zmíněná forma byla méně finančně náročná. Společnost by zpřístupnění všech usnesení uvítala, už jen z důvodu, že by si na základě zveřejněných usnesení mohla sama udělat úsudek o tom, zda případné podání návrhu by mělo vůbec nějaké procento na úspěch.

4.2.2. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu

Ústava ČR ve svém čl. 89 odst. 2 stanoví, že **vykonatelná rozhodnutí ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby**²⁰². Ústava ČR se k tomuto ustanovení postavila velmi stručně a na základě toho se otevírá řada

²⁰⁰ „Prezidentské“ nálezy jsou publikovány ve Sbírce zákonů, ale jejich vykonatelnost je stanovena již jejich vyhlášením a to z důvodu okamžitého obnovení či zastavení výkonu příslušné funkce prezidenta republiky ihned po vydání rozhodnutí. Dále: WAGNEROVÁ, Eliška. *Zákon o Ústavním soudu, s komentářem*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, x, 624 p. ISBN 80-735-7305-9., str. 207

²⁰¹ FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X, str. 198.

²⁰² Důvodová zpráva upřesňuje, že závaznost se vztahuje na fyzické osoby a právnické osoby i státní orgány. Dále: SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, xiv, 935 p. ISBN 80-717-9869-X, str. 734.

otázek k problematice závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu.²⁰³ Především jsou vyvolávány otázky typu: Která rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná? Co z rozhodnutí je závazné - zda rozhodnutí zavazuje jako celek (tedy včetně odůvodnění) nebo jen jeho některé části, a které to tedy mají být? Pro jaké orgány a pro jaké osoby jsou rozhodnutí závazná apod.²⁰⁴ Odpovědi na tyto otázky nejsou všeobecné a ani jednoduché a už poměrně dlouhou dobu se o těchto otázkách vede napjatá a obsáhlá diskuze. Výsledkem těchto diskuzí bývá spousta různých protichůdných názorů. Nejčastěji se setkáváme s těmi, že jsou buď rozhodnutí Ústavního soudu obecně závazná včetně tzv. nosných důvodů, které jsou uvedeny v odůvodnění, nebo že rozhodnutí Ústavního soudu vyjma nálezů, kterými se zrušují zákony a právní předpisy a jejich jednotlivá ustanovení, nejsou obecně závazná.²⁰⁵ Dokonce i samotní ústavní soudci uvedené ustanovení vykládají každý jinak a i sám Ústavní soud ve svém nálezu III. ÚS 425/97 uvádí: "*Otázka závaznosti nálezů Ústavního soudu, která, navzdory tomu, že představuje conditio sine qua non ústavního soudnictví, přináší za současného právního stavu nemálo obtíží.*"²⁰⁶

Nejčastěji diskutovanou bývá otázka: Která rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná? Na jiném místě této práce byly jednotlivé typy rozhodnutí Ústavního soudu rozlišeny na usnesení a nálezy. Z názorů právních teoretiků lze odvodit, že usnesení, která neřeší meritum věci²⁰⁷, nejsou obecně závazná. Vztahují se tedy pouze na účastníky daného řízení. V tomto tvrzení v zásadě panuje shoda. Např. Šimíček uvádí, že usnesení skutečně nemůže být interpretováno jako obecně závazné, vyvozuje tak ze samostatné povahy usnesení, z procesních otázek, o kterých se usnesením rozhoduje (např. přerušování řízení, zastavení řízení) a z toho, že se jimi nezakládá překážka věci rozhodnuté. Upozorňuje i na nepublikování usnesení. Z hlediska právního státu a jeho základních principů je vyloučeno, aby byl někdo vázán určitým pramenem práva bez možnosti seznámení se s tímto pramenem, neboť právo nahlížet do spisu je

²⁰³ KYSELA, Jan. *Zákon o Ústavním soudu po třinácti letech: vznik, vývoj, problémy a úvahy de lege ferenda : sborník příspěvků*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 189 s. ISBN 80-868-6157-0, str. 78.

²⁰⁴ SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, xiv, 935 p. ISBN 80-717-9869-X, str. 734.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 425/97 ze dne 2. 4. 1998.

²⁰⁷ např. Ústavní soud meritorně rozhoduje formou usnesení v řízení o kontrole norem, zde se tedy na ně bude vztahovat přiměřeně výklad o závaznosti nálezů Ústavního soudu. ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 282.

dáno zásadně jen účastníkům řízení.²⁰⁸ S těchto důvodů tedy dospíváme k závěru, že čl. 89 odst. 2 se spíše týká závaznosti nálezů Ústavního soudu. To podporuje Doc. Bartoň, když říká, že nemá smysl se hlouběji zabývat přípustností usnesení Ústavního soudu v kontextu otázky její závaznosti, protože v odborné veřejnosti o nezávaznosti usnesení vesměs nepanují žádné pochybnosti.²⁰⁹ Také V. Mikule a V. Sládeček jsou zastánci názoru, že závazné jsou pouze nálezy, nikoliv usnesení Ústavního soudu.²¹⁰ Ovšem opačný názor sdílí V. Ševčík. Domnívá se, že pojem „závaznost rozhodnutí“ z hlediska čl. 89 odst. 2 by neměl být vztahován pouze na nálezy Ústavního soudu, ale i na jeho usnesení, jímž Ústavní soud ústavní stížnost odmítá. Jako hlavní argument uvádí, že odmítavý výrok v usnesení Ústavního soudu zakládá do budoucna překážku věci rozhodnuté.²¹¹ Podle jeho názoru by se tedy pojem „závaznost rozhodnutí“ ve smyslu zmíněného ustanovení měl vztahovat rozhodně i na odmítavý výrok usnesení.

Ovšem jde-li o otázku závaznosti nálezů Ústavního soudu, jejich výroků a odůvodnění, názory jsou již odlišné a diskuze poměrně rozsáhlejší. Dle Doc. Bartoně je klíčová především diskuze o tom, zda je rozhodnutí závazné jen inter partes nebo též erga omnes.²¹²

Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu inter partes znamená, že jsou rozhodnutím zavázány pouze strany sporu, a jen těmto stranám jsou rozhodnutí doručována a vyhlášována. Opakem je závaznost rozhodnutí erga omnes, kdy rozhodnutí zavazuje všechny subjekty, a tudíž všichni adresáti musí mít možnost se s daným rozhodnutím seznámit a podle pravidel v něm obsaženým potom postupovat.²¹³

Vrátíme – li se k otázce závaznosti nálezů a rozsáhlým diskuzím o nich, lze si všimnout, že většina výkladů této problematiky se vztahuje spíše k otázkám, zda je závazný pouze výrok nálezu, nebo též odůvodnění, a pokud je závazné i odůvodnění nálezu, tak jaká jeho část. Pochopení závaznosti výroku nečiní toliko potíží jako pochopení závaznosti odůvodnění. Hlavním předmětem diskuzí

²⁰⁸ Tamtéž, str. 281.

²⁰⁹ BARTOŇ, M., Otázka přípustnosti rozhodnutí Ústavního soudu v souvislosti s diskuzí jejich závaznosti: In. *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků : mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23.4.2004 Právníkou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1, str. 69.

²¹⁰ ŠTĚPÁN, Jan. Přezkoumávání soudních rozhodnutí Ústavním soudem. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1998, č. 9. ISSN 1210-6348. str. 21.

²¹¹ ŠEVČÍK, Vlastimil. *Právo a ústavnost v České republice*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 357 p. ISBN 80-864-3214-9, str. 153.

²¹² Tamtéž.

²¹³ Tamtéž.

se totiž stávají právní názory Ústavního soudu, které jsou vyslovené právě v odůvodnění nálezů. Do popředí se dostávají názory, že závazná může být pouze část odůvodnění, která se nazývá *ratio decidendi*, z níž vyplývá výrok, a která obsahuje tzv. „nosné důvody“²¹⁴ (*Tragende Gründe*²¹⁵). Tento názor podporuje např. Doc. Blahož, když uvádí, „že kdo zastává názor, že obecně závazným je pouze výrok Ústavního soudu nikoli nosné důvody, které k němu Ústavní soud vedly, popírá samu podstatu ústavního soudnictví.“²¹⁶ Zbývající část odůvodnění je označována jako *orbiter datum*²¹⁷ latinsky „řečeno mimochodem“ tj. podle Doc. Blahože vyjádření názorů, stanovisek či přesvědčení soudců, jak posuzovat danou otázku. Tato část odůvodnění v angloamerickém právu nemá závaznost precedentu.²¹⁸

K problematice vymezení významu právního názoru v nálezech Ústavního soudu se zabývá většina teoretiků, která v dané věci vyslovila již mnoho stanovisek. Například Klokočka uvádí, že sám holý výrok nemá obecnou závaznost, ta podle něj nastává až v souvislosti s určitou částí odůvodnění, ze které je jasně zřejmý právní názor Ústavního soudu. Naproti tomu např. Bárta konstatuje, že právní názor je v aktu vyslovená právní kvalifikace konkrétních

²¹⁴ JUDr. Iva Brožová např. uvedla, že nosnými důvody jsou takové důvody, bez nichž si výrok nelze odmyslet, aniž by se změnil výsledek obsažený ve výroku, Brožová, I. Závaznost rozhodování ústavních soudů. In. *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků : mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23.4.2004 Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1, str. 23.

²¹⁵ toto označení je užíváno německou doktrínou ústavního práva. Dále: HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8, str. 77.

²¹⁶ BLAHOŽ, J., Doktrinální pojetí obecné závaznosti rozhodnutí orgánů soudního přezkumu ústavnosti z hlediska právní komparatistiky a jeho významu pro interpretaci základních lidských práv. Závaznost rozhodování Ústavního soudu. In. *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků : mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23.4.2004 Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1, str. 34.

²¹⁷ Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 23/97 poukazuje, že právní názor uvedený v odůvodnění nálezu, není součástí právní věty a dovozuje, že jde o „*obiter dictum*“, jímž nemůže být v žádném případě obecný soud vázán. Dále: Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 23/97 ze dne 18. 2. 1998.

²¹⁸ BLAHOŽ, J., Doktrinální pojetí obecné závaznosti rozhodnutí orgánů soudního přezkumu ústavnosti z hlediska právní komparatistiky a jeho významu pro interpretaci základních lidských práv. Závaznost rozhodování Ústavního soudu. In. *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků : mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23.4.2004 Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1, str. 27. Srov.: Právní slovník, 3. vydání, 2009.

skutečností, právní názory podle něj nejsou vynutitelné ani aplikovatelné, a to z toho důvodu, že nemají normativní obsah a nejsou pravidlem chování.²¹⁹

A. Procházka je toho názoru, „že všechny nálezy Ústavního soudu, a to v obou jeho částech, mají **absolutní závaznost**, tj. jsou závazné pro každého“.²²⁰ Toto tvrzení lze také vyvodit i ze samotného ustanovení čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR. Dokonce i Ústavní soud ve své judikatuře podporuje podobný názor, např. když v nálezu sp. zn. III. ÚS 200/2000 uvádí, „že výklad ústavněprávních otázek podaný Ústavním soudem v odůvodnění nálezu, zpravidla v jeho právní větě, má-li obecnou povahu, je všeobecně závazný stejně jako samotný výrok nálezů (...)“.²²¹ Za hlavní důvody absolutní závaznosti výroku i odůvodnění nálezů A. Procházka považuje především publikaci nálezů ve Sbírce zákonů, nepřípustnost odvolání proti rozhodnutí Ústavního soudu a ustanovení § 82 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, z něhož je podle něj vyvozována závaznost odůvodnění.²²² Rovněž podobný názor sdílí i prof. P. Hollanděr, když se domnívá, že ve věcech kontroly norem má povahu pramene práva nejen výrok, ale i odůvodnění nálezu Ústavního soudu, avšak podotknul, že z odůvodnění by měla být závazná pouze jeho část označována jako „nosné důvody“.²²³

Názor prof. P. Hollanděra je mi neblíží, a to z toho důvodu, že pokud se podívám na nález Ústavního soudu očima prostého občana, zjistím, že by pro mne samotný výrok, který většinou zní např. „rozhodnutí XY se ruší“ nebo „návrh se zamítá“ neměl žádnou vypovídající hodnotu. Odůvodnění nálezu Ústavního soudu by tedy alespoň z té části, ve které jsou obsaženy „nosné důvody“ tj. právní názory Ústavního soudu týkající se významu základních práv a svobod a jejich také jejich uplatňování by všemi osoby a orgány, mělo beze sporu být považováno za obecně závazné. Vždyť teprve z odůvodnění je nám dána možnost se dozvědět, co k takovému výroku Ústavní soud vedlo, jaké myšlenkové postupy Ústavní

²¹⁹ SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, xiv, 935 p. ISBN 80-717-9869-X, str. 735.

²²⁰ PROCHÁZKA, Antonín. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1995, č. 8. ISSN 1210-6348, str. 32.

²²¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 200/2000 ze dne 14. 10. 2000.

²²² a to tím, že pokud Ústavní soud ústavní stížnosti vyhoví, musí rovněž na základě uvedeného ustanovení v nálezech vyslovit, které ústavně zaručené právo nebo svoboda a jaké ustanovení ústavního zákona nebo mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy bylo porušeno a jakým zásahem orgánu veřejné moci k tomuto porušení došlo. Dále: PROCHÁZKA, Antonín. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1995, č. 8. ISSN 1210-6348, str. 32. Srov.: ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9., str. 282.

²²³ HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8, str. 77.

soud učinil a v neposlední řadě proč došel vůbec k takovému závěru. Podle zmíněného autora je soudní praxí i převažující částí právní teorie obecná závaznost nálezů Ústavního soudu zužována na závaznost výroků. Taková interpretace by však podle něj, v případě nálezů, kterými Ústavní soud zamítá návrhy na zrušení zákona či právního předpisu, činila rozhodnutí zbytečnými. Rozhodnutí by prakticky nemělo žádný normativní obsah, vyjma autoritativního potvrzení ústavnosti napadeného právního předpisu. I s tímto jeho tvrzením naprosto souhlasím.

Jak již jsem shora naznačila, oproti tomuto názoru stojí i tací, kteří uznávají pouze závaznost výroku nálezů Ústavního soudu. Např. V. Sládeček a V. Mikule a tvrdí, že jen výrok nabývá právní moci, nikoli jeho odůvodnění a tudíž i závaznost nálezů Ústavního soudu může být spojována pouze s výroky nálezů nikoliv s jejich odůvodněním.²²⁴ Absolutní závaznost spatřují tedy pouze ve výroku nálezů a právní názory, jsou pak závazné pouze pro Ústavní soud. Pro jiné subjekty jsou podle citovaných autorů právní názory závazné pouze silou argumentů, myšlenkovou přesvědčivostí a souladem s obecně uznávanými hodnotami. Kdyby byly obecně závazné i odůvodnění nálezů Ústavního soudu, pak by Ústavní soud podle nich musel odmítnout jako „zjevně neopodstatněný“ každý návrh, který by byl založen na odlišném právním názoru, a to i v případě, že by návrh nebyl podle ustanovení § 35 odst., zákona o Ústavním soudu nepřijatelný.²²⁵

Ustanovení čl. 89 odst. 2 Ústavy, které stanovuje závaznost rozhodnutí Ústavního soudu pro všechny osoby a orgány, snadno svádí k přesvědčení, že všechna vykonatelná rozhodnutí mají bez dalšího závaznost všeobecnou, tedy erga omnes.²²⁶ Avšak vzhledem k pravomocím Ústavního soudu, které mu Ústava přiznává ve svém ustanovení čl. 87 odst. 1, 2, 3 tomu tak ani být nemůže. Ústavní soud tak bude muset postupně ve svých nálezech zaujímat určitá stanoviska k věci, jak uvádí Eliška Wagnerová ve své knize Ústavní soudnictví.²²⁷ Pro otázku závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu považují tedy za důležité

²²⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 283.

²²⁵ MIKULE, Vladimír a Vladimír SLÁDEČEK. O závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1995, č. 8. ISSN 1210-6348, str. 35.

²²⁶ WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavní soudnictví: vznik, význam a některé organizační a procesní aspekty v komparativním pohledu*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 1996, 93 p. ISBN 80-720-1035-2, str. 84.

²²⁷ Tamtéž.

rozlišit alespoň závaznost nálezů ve věcech kontroly norem a závaznost ve věcech ústavních stížností.

4.2.2.1. Závaznost nálezů v řízení o kontrole norem

V ustanovení čl. 87 odst. 1 Ústavy ČR jsou stanoveny pravomoci Ústavního soudu. V tomto ustanovení podle písmenka a), b) uvedeného ustanovení je Ústavní soud oprávněn rušit zákony, ostatní právní předpisy i jejich jednotlivá ustanovení, jsou – li v rozporu s ústavním pořádkem ČR. Publikace zmíněných nálezů se provádí prostřednictvím Sbírky zákonů. Ústavní soud má pravomoc určit den, na základě kterého zákon či právní předpis, resp. jejich jednotlivá ustanovení, pozbudou platnosti. Budeme-li hovořit o samostatné závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu v případě konkrétní normy, nelze opomenout, že Ústavní soud upřednostňuje princip priority ústavně komfortního výkladu před derogací zákona či právního předpisu. Toto tvrzení lze podložit řadou jeho rozhodnutí, v nichž několikrát tento princip vyslovil např. v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 48/95 judikoval: „*V situaci, kdy určité ustanovení právního předpisu umožňuje dvě různé interpretace, přičemž jedna je v souladu s ústavními zákony a mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy České republiky a druhá je s nimi v rozporu, není dán důvod zrušení tohoto ustanovení. Při jeho aplikaci je úkolem soudů interpretovat dané ustanovení ústavně konformním způsobem.*“²²⁸ V první řadě je třeba zmínit, že ohledně závaznosti erga omnes rozhodnutí ve věcech abstraktní kontroly (týkají se tedy všech subjektů, nikoliv jen orgánů, jež daný právní předpis vydaly) panuje v právní vědě i praxi většinová shoda. Je tomu tak proto, že se jimi zasahuje do právního řádu ČR.²²⁹

V. Ševčík se ve své knize Právo a ústavnost v České republice domnívá, pokud jde o abstraktní kontrolu právních norem, nejsou ohledně závaznosti těchto nálezů žádné problémy.²³⁰ Celkově právní rámec závaznosti nálezů ve věci kontroly norem se může zdát, že nebudí žádné pochybnosti, avšak skutečnost je nejen podle prof. P. Hollanděra, ale i dalších autorů, jiná.

²²⁸Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 48/95 ze dne 26. 3. 1996.

²²⁹ GERLOCH, A. Závaznost nálezů Ústavního soudu ČR pro Parlament České republiky. In *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků : mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23.4.2004 Právníkou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1, str. 51.

²³⁰ ŠEVČÍK, Vlastimil. *Právo a ústavnost v České republice*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 357 p. ISBN 80-864-3214-9., str. 152.

Jak již jsem výše naznačila, podle prof. P. Hollanděra má povahu pramene práva ve věcech kontroly norem jak výrok, tak i odůvodnění nálezů Ústavního soudu, nikoliv však celé odůvodnění, nýbrž pouze ty části, jež jsou označovány jako „nosné důvody“ (Tragédie Grrunde). Citovaný autor tvrdí, že by „zejména u nálezů zamítajících návrhy na zrušení právních předpisů z důvodu priority ústavně konformní interpretace, činila rozhodnutí Ústavního soudu zbytečnými. Nutila by zároveň Ústavní soud k postupu, jež se jeví ve svých důsledcích absurdní a neudržitelný: nespolehat na možnost ústavně konformní interpretace, opustit princip judicial self restraint a v případě sebemenší možnosti ústavně rozporné interpretace napadeného předpisu jej zrušit.“²³¹

Stejný názor na věc má i Iva Brožová, která rovněž prosazuje názor, že u rozhodnutí Ústavního soudu nejde jen o závaznost výroků, ale i jeho odůvodnění. Přičemž závaznost odůvodnění spočívá pouze v těch částech, které obsahují tzv. nosné důvody, tj. ty důvody, které jsou v příčinné souvislosti k výroku.²³²

I Doc. Blahož striktně zastává obecnou závaznost ratio decidendi²³³, tedy oněch nosných důvodů výroku ať již o neústavnosti zákona, či v případě jeho zrušení. Podle něho, ten kdo je zastáncem opačného názoru, tedy ten, kdo popírá obecnou závaznost odůvodnění (resp. nosných důvodů) popírá, tak i samotnou podstatu soudní kontroly ústavnosti.²³⁴

Naopak mezi příznivce závaznosti výroku ve věci zrušení zákonů a jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení patří A. Gerloch. Prosazuje názor, že nálezy vydávané v řízení o zrušení zákonů či jiných právních předpisů mají povahu quasi normativních právních aktů. A to z toho důvodu, že je jimi zasahováno do právního řádu České republiky, a také protože působí erga omnes. Výrok nálezů, jenž je tvořen vlastní normativní větou, tj. větou derogační povahy

²³¹ Tamtéž.

²³² BROŽOVÁ, I., Závaznost rozhodování Ústavních soudů In: *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků : mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23.4.2004 Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1, str. 23.

²³³ anglický pojem, jeho kořeny tkví v právu kontinentálním a součastně je tento pojem soudobými autory na kontinentu používán.

²³⁴ BLAHOŽ, J., Doktrinální pojetí obecné závaznosti rozhodnutí orgánů soudního přezkumu ústavnosti z hlediska právní komparatistiky a jeho významu pro interpretaci základních lidských práv. Závaznost rozhodování Ústavního soudu. In: *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků : mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23.4.2004 Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1, str. 34.

např. výrok zní: „zákon se ruší“ nebo „návrh na zrušení zákona se zamítá“, považuje A. Gerloch za závazný. Usuzuje tak na základě zásady, která říká, že normativní právní akty lze měnit či rušit pouze prameny práva stejné nebo vyšší právní síly. Tudíž nálezy, které vydal Ústavní soud v rámci abstraktní kontroly, mají sílu zákona. Avšak odůvodnění nálezu Ústavního soudu, nebo spíše právní názor v něm vyslovený, podle něj závazné není a vlastně ani být nemůže, vzhledem k demokratickému charakteru státu vyplývajícího z čl. 1 Ústavy ČR a také z čl. 2 odst. 1 Ústavy ČR, který zakotvuje principy dělby moci. Domnívá se, že pokud by se v budoucnosti uznala formální závaznost odůvodnění, respektive jeho právních názorů, musel by zákonodárny sbor tvořit zákony pouze dle závazných pokynů Ústavního soudu. Citovaný autor je zastáncem limitace Ústavního soudu v pozici „negativního zákonodárce“²³⁵.²³⁶

Jak je již na jiném místě mé diplomové práce uvedeno, V. Sládeček a V. Mikule patří též k těm, co zastávají pouze závaznost výroku nálezů Ústavního soudu, nikoliv odůvodnění, resp. pouze jeho části. Obecnou závaznost výroků nálezů ve věci zrušení zákonů a jiných právních předpisů (jejich jednotlivých ustanovení) vzhledem k obecné závaznosti právních předpisů, považují tito autoři za logickou a správnou. Podle jejich názoru však obecná závaznost výroků nálezů, jimiž se zákon či jiný právní předpis zrušuje, nemůže směřovat až k závěru, že se na zmíněné nálezy bude pohlížet jako na pramen práva a že Ústavní soud ve věcech kontroly norem bude v pozici „negativního zákonodárce“.²³⁷

Pokud bychom si položili otázku, jak se k této problematice staví sám Ústavní soud, odpověď bychom našli v řadě jeho rozhodnutí např. v usnesení sp. zn. II. ÚS 355/02, Ústavní soud judikoval: „*pokud je rozhodováno Ústavním soudem o zrušení zákonů nebo jiných obecně závazných právních předpisů či jejich jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy,*

²³⁵ Ústavní soud ruší či mění zákon nebo podzákoný právní předpis, nemůže tzv. tvořit právo či oživovat zrušenou právní úpravu. Dále: Předseda Ústavního soudu přijal slovenské poslance. *Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic* [online]. Praha: Ústavní soud České republiky, 2008 [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/5895>.

²³⁶ GERLOCH, A. Závaznost nálezů Ústavního soudu ČR pro Parlament České republiky. In *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků : mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23.4.2004 Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1, s. 51-52.

²³⁷ Citovaní autoři oporu pro tento názor spatřují v čl. 83 Ústavy, kdy je podle Ústavy Ústavní soud soudním orgánem ochrany ústavnosti, který nevytváří nové právo, nýbrž zajišťuje soulad s ústavním pořádkem ČR. Dále: MIKULE, Vladimír a Vladimír SLÁDEČEK. O závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1995, č. 8. ISSN 1210-6348.

vystupuje Ústavní soud v pozici tzv. negativního zákonodárce, a jeho rozhodnutí mají všeobecnou závaznost: když právní předpis zruší, přestane být tento závazný pro všechny subjekty; pokud jej nezruší, jsou všechny subjekty povinny jej i nadále dodržovat, přičemž závazná je samozřejmě jen výroková část nálezu o tom, že se návrh na zrušení právního předpisu zamítá nebo naopak, že se právní předpis ruší. Předmětem diskusí při tomto pohledu zůstává nadále otázka závaznosti odůvodnění takového nálezu, přesněji otázka závaznosti nosných důvodů odůvodnění. Nepochybné však je, že odůvodnění nálezu je neoddělitelně spjato s jeho výrokem a právě (jen) v jeho rámci musí být vykládáno“.²³⁸

4.2.2.2. Závaznost nálezů v řízení o ústavních stížnostech

Jak jsem uvedla, pod řízením o ústavních stížnostech jej třeba si představit tři různá řízení.²³⁹ Mé zaměření ohledně závaznosti nálezů v řízení o ústavních stížnostech bude směřovat pouze k jednomu z nich, a to k řízení o ústavních stížnostech proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených práv a svobod. Podle prof. P. Hollanděra u závaznosti rozhodnutí ve věcech ústavních stížností je zapotřebí nejdříve stanovovat závaznost kasačního rozhodnutí Ústavního soudu pro další rozhodování ve věci samé a precedenční působení nálezů Ústavního soudu pro rozhodování obecných soudů v obdobných případech.²⁴⁰ Také V. Šimíček se shoduje s prof. Hollanděrem a rozlišuje možné účinky nálezů Ústavního soudu ve smyslu kasačním a precedenčním.²⁴¹ Nelze opomenout ani samotnou judikaturu Ústavního soudu, která též rozeznává závaznost rozhodnutí na závaznost kasační (instanční, v konkrétní věci) a precedenční.²⁴² Pojdme tedy závaznost nálezů ve věcech ústavních stížností takto diferencovat.

Závaznost kasačních nálezů (inter partes)

Kasační účinky nálezu Ústavního soudu jsou spatřovány ve zrušení napadeného rozhodnutí. Aby mohlo být napadené rozhodnutí zrušeno, musí

²³⁸ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 355/02 ze dne 14. 10. 2002.

²³⁹ Jedná se o řízení o ústavních stížnostech proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod, řízení o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu a řízení o návrhu politické strany.

²⁴⁰ HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8. str. 77.

²⁴¹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 290.

²⁴² Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1642/11 ze dne 8. 11. 2011.

Ústavní soud podanému návrhu vyhovět tzv. kasačním nálezem (ve výroku kasačního nálezu je např. uvedeno: Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 12. 1996, sp. zn. 13 Co 636/96, ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 24. 5. 1996, čj. 37 C 214/95-22, se **z r u š u j e**.²⁴³) Jakmile Ústavní soud zruší napadené rozhodnutí, vrátí věc k projednání příslušnému orgánu veřejné moci, jež napadené rozhodnutí vydal. V odůvodnění kasačního nálezu pak Ústavní soud většinou vyjádří názor, jak by měl orgán veřejné moci v dané věci postupovat a jaké by mělo být jeho rozhodnutí. Přestože by orgán veřejné moci měl právní názor vyslovený v odůvodnění kasačního nálezu respektovat, což vypovídá i ze samotného pojmu kasace²⁴⁴, v praxi se vyskytuje problém, kdy orgány veřejné moci (obecné soudy) pokaždé kasační nález zcela nerespektují. Jako hlavní argument pak uvádějí, že žádný právní předpis (např. zákon o Ústavním soudu, občanský soudní řád, správní řád) nestanovuje obecným soudům určitá pravidla, kterými by se měly řídit při projednávání téže věci po kasačním nálezem Ústavního soudu, jedinou výjimkou je trestní řád²⁴⁵.²⁴⁶ Nutno, ale dodat, že většina právních názorů vyslovených v odůvodnění kasačních nálezů Ústavního soudu, jsou orgány veřejné moci plně respektovány, a tak výše zmíněný rozpor je spíše výjimkou než pravidlem.²⁴⁷

V. Šimíček se domnívá, že názor, který preferují některé obecné soudy, tj. názor, že nález Ústavního soudu je závazný jen ve své výrokové části a jeho odůvodnění respektováno být nemusí, je neudržitelným. Na základě toho pak nastávají situace, kdy je rozsudek obecného soudu Ústavním soudem zrušen, a obecný soud, který je zastáncem nerespektování právních názorů Ústavního

²⁴³ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 23/97 ze dne 24. 9. 1997.

²⁴⁴ Jak uvádí prof. P. Hollader: kasační postavení vyšších soudů (resp. v daném případě soudů ústavních) by nemělo rozumný smysl a muselo by být nahrazeno postavením apelačním, a to vše za situace, kdyby orgány veřejné moci nerespektovali právní názor Ústavního soudu obsažený v odůvodnění kasačního nálezu. Dále: HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8, str. 79. S tímto názorem projevil souhlas i Z. Kühn. Dále: KÜHN, Zdeněk. K otázce závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2001, č. 9. ISSN 0231-6625, str. 868.

²⁴⁵ Ustanovení § 314h -314k stanoví: „Po doručení nálezu Ústavního soudu, kterým bylo zrušeno rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení nebo jeho části, pokračuje tento orgán v tom stadiu řízení, které bezprostředně předcházelo vydání zrušeného rozhodnutí, nestanoví-li zákon nebo nález Ústavního soudu jinak. Přitom je vázán právním názorem, který vyslovil ve věci Ústavní soud, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení Ústavní soud nařídil.“ Dále: §314h -314k, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁶ HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8, str. 77.

²⁴⁷ Tamtéž, str. 78.

soudu uvedených v jeho odůvodnění kasačního nálezu vydá v dané věci znovu vadné rozhodnutí. Je zde pak velká pravděpodobnost, že je věc stěžovatelem opět předložena k projednání Ústavnímu soudu. Ústavní soud poté vysloví stejné rozhodnutí, jako v předešlém řízení.²⁴⁸ Prof. Pavel Hollanděr přirovnal tuto situaci k „ping-pongu“ mezi Ústavním soudem a soudy obecnými.²⁴⁹ Jako podklad pro toto tvrzení uvádí Prof. Hollanděr, V. Šimíčkem i Z. Nocarová případ, jenž byl rozhodován Nejvyšším soudem pod sp. zn. 2 Tzn 10/96. Nejvyšší soud v něm opětovaně posuzoval trestnost opakovaného odepření výkonu vojenské služby, a to po vydání kasačního nálezu Ústavním soudem, kterým Ústavní soud zrušil rozhodnutí Nejvyššího soudu s tím, že jeho rozhodnutí porušovalo ústavní princip „ne bis in idem“ (ne dvakrát o tomtéž). Nejvyšší soud ty, jež odpírali výkon vojenské služby v téže konkrétní věci, opakovaně odsoudil, aniž by bral ohled na kasační nález Ústavního soudu. Nejvyšší soud se tedy odmítl řídit právním názorem Ústavního soudu.²⁵⁰ Ovšem jeho postup byl nesprávný, neboť nebyla respektována samotná podstata kasačního rozhodnutí, kdy je obecný soud povinen ve věci rozhodnout znovu, ale při svém rozhodování je již vázán právním názorem orgánu, který zrušil jejich předchozí rozhodnutí (v našem případě tedy Ústavním soudem).²⁵¹ Proto postup Nejvyššího soudu, kterým se odmítal řídit právním názorem Ústavního soudu, jenž byl vysloven v odůvodnění nálezu, Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 425/97 označil za porušení čl. 89 odst. 2 Ústavy.²⁵² Nerozhodl takto jen na základě vlastního přesvědčení o své neomylnosti, nýbrž proto, aby předešel nekonečnému soudnímu „ping-pongu“ mezi jím a Nejvyšším soudem a ukončil tak daný spor. Pokud by totiž Ústavní soud daný spor neukončil, účastníci řízení by se pak mohli u Ústavního soudu dovolávat porušení práva na spravedlivý proces, protože tzv. nekonečný ping-pong mezi soudy by neúměrně prodlužoval řízení.

Ústavní soud v souvislosti se závazností odůvodnění nálezů vydávaných v řízení o ústavních stížnostech judikoval, že: *„Rozhodnutí Ústavního soudu je podle ustanovení čl. 89 odst. 2 Ústavy závazné pro všechny orgány i osoby, s tím,*

²⁴⁸ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 291.

²⁴⁹ HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8, str. 78.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 292.

²⁵² Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 425/97 ze dne 2. 4. 1998.

že za situace, kdy je Ústavní soud nejvyšším orgánem ochrany ústavnosti (srov. hlava čtvrtá, čl. 83, čl. 87 Ústavy), jsou obecné soudy *per analogiam* vázány právním názorem Ústavního soudu taktéž dle § 226²⁵³ občanského soudního řádu.²⁵⁴

Ke kasační závaznosti nálezů se Ústavní soud ve své rozhodovací praxi vyjádřil již mnohokrát²⁵⁵. Podle Z. Kühna se Ústavní soud k této otázce nejkompaktněji vyjádřil v nálezu sp. III. ÚS 425/97 (zmíněném již výše).²⁵⁶ Ústavní soud v něm judikoval, že „*vykonatelný náleží Ústavního soudu je závazný pro všechny orgány i osoby (čl. 89 odst. 2 úst. zák. č.1/1993Sb.), a tedy- jak se ostatně rozumí samo sebou - je závazný i pro samotný Ústavní soud a v důsledku toho pro jakékoli další řízení před ním, v němž by mělo být (byť odchýlným způsobem) rozhodováno znovu, představuje nepominutelnou procesní překážku v tomto smyslu rei iudicatae (§ 35 odst. 1 zák. č. 182/1993Sb.), která přirozeně brání jakémukoli dalšímu meritornímu přezkumu věci.*“²⁵⁷

Z toho lze vyvodit, že instančně vyšší soud je svým právním názorem, který vyjádří v kasačním rozhodnutí sám vázán, tudíž nemůže své rozhodnutí změnit. Ovšem nabízí se zde jedna výjimka a to v případě, že by se změnil skutkový stav dané věci, pak jsou nižší soudy oprávněny (spíše povinny) posuzovat nový skutkový materiál samostatně.²⁵⁸

Závěrem bych podotkla, že o pojetí závaznosti inter parter nálezů Ústavního soudu, resp. kasačních rozhodnutí, není v právní vědě a praxi většího sporu, z toho vyplývá, že rozhodnutí Ústavního nálezu v kasačním smyslu jsou nepochybně závazné.²⁵⁹

²⁵³ Doslovné znění tohoto ustanovení je: „Bylo-li rozhodnutí zrušeno a byla-li věc vrácena k dalšímu řízení, je soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu.“ § 226 odst. 1, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

²⁵⁴ Náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 156/95 ze dne 14. 2. 1996.

²⁵⁵ Např. Náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/06 ze dne 20. 3. 2007, Náleží Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1642/11 ze dne 8. 11. 2011.

²⁵⁶ KÜHN, Zdeněk. K otázce závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2001, č. 9. ISSN 0231-6625, str. 869.

²⁵⁷ Náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 425/97 ze dne 2. 4. 1998.

²⁵⁸ KÜHN, Zdeněk, BOBEK, POLČÁK, Radim. *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, xxii, 234 s. ISBN 80-903-7860-9., str. 38.

²⁵⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 292.

Závaznost precedenční (erga omnes)

V našem právním systému hovoříme nejen o závaznosti kasační, ale i o závaznosti precedenční, i když se teorie práva v kontinentálním systému práva brání používání pojmu „precedent“²⁶⁰, který vznikl spíše pro potřebu angloamerické právní kultury. V našem kontinentálním právním systému se spíše hovoří o tzv. „ustálené judikatuře“, zatímco anglická verze rozhodnutí hovoří o „předchozích rozhodnutích“.²⁶¹

Precedenční účinky rozhodnutí Ústavního soudu jsou vázány na jejich formu. Plenární nálezy mají vždy větší váhu než nálezy senátů a nálezy mají vždy větší váhu než usnesení, jak uvádí Ústavní soud ve své judikatuře.²⁶²

Prof. Pavel Hollandër usuzuje, že precedenční povaha nálezů Ústavního soudu ve věci ústavních stížností může být občasně odmítána obecnými soudy. Jako hlavní důvody odmítání precedenční závaznosti uvádí např. otázku „kdo ohlídá hlídače?“, zodpovězení této otázky spatřuje pak v argumentech: legitimacy demokratických mocenských institucí i soudů, dělby moci, akceptovatelnosti výjimečných postupů v extrémních situacích. Další důvod spatřuje rovněž v narušení nezávislosti soudcovského rozhodování, či v restriktivní interpretaci čl. 89 odst. 2 Ústavy ztotožňující pojem „vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu“ pouze s jeho výrokovou částí.²⁶³

V kapitole o kasační závaznosti jsem uvedla nález Ústavního soudu, který stanovil vázanost obecných soudů právními názory Ústavního soudu, obsažených v jeho odůvodněních. Tu samou vázanost však Ústavní soud dovodil i prostřednictvím principu rovnosti, ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 206/98 judikoval: „Rovnost v právech ve vztahu k obecným soudům, kromě jiného, zakládá tudíž právo na stejné rozhodování ve stejných případech a zároveň

²⁶⁰ „Precedent je judikát, který je prvním řešením daného případu, dosud právem neupraveného. Soudní precedent je uznáván jako formálně závazný pramen práva v angloamerickém typu právní kultury a v mezinárodním právu. V kontinentálním typu právní kultury rozhodnutí vyšších soudů nejsou formálně obecně závazná a vymahatelná, ale klíčové judikáty vytvořené podle zákonů a normativních právních smluv mají kvaziprecedenční význam.“ Dále: *Precedens. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie* [online]. 2012 [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Precedens>.

²⁶¹ KÜHN, Z: Proč si kontinentální právníci myslí, že jejich judikatura není závazná aneb patero důvodů pro odlišnou kontinentální koncepci precedentu: In: *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků: mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23. 4. 2004 Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1., str. 39.

²⁶² Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1341/08 ze dne 29. 4. 2010.

²⁶³ HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8, str. 79.

vylučuje libovůli při aplikaci práva. Za porušení principu rovnosti v právech nutno zejména považovat ty případy, kdy obecný soud neposkytne účastníkům ochranu v jejich základních právech a svobodách, ač již tato ve skutkově obdobných případech byla Ústavním soudem přiznána.“ Toto tvrzení však úplně nevylučuje možnost odchýlení se obecných soudů od ustálené judikatury. Tak například Ústavní soud se k precedenční závaznosti nálezů Ústavního soudu, jejich respektování (či nerespektování) obecným soudem či možnosti jim konkurovat svými úvahami vyjádřil v nálezu sp. zn. IV. ÚS 301/05, v němž konstatoval, že „ačkoliv mají nálezy Ústavního soudu precedenční účinky, není porušením čl. 89 odst. 2 Ústavy takový výjimečný postup obecného soudu, jenž právní názor v nálezu vyjádřený odmítne respektovat, pakliže je z opodstatněných a důkladně vysvětlených důvodů přesvědčen o tom, že je nutno právní závěry prezentované Ústavním soudem revidovat. Důvodem ospravedlňujícím takový postup však nejsou pouhá tvrzení obecného soudu, že právní názory Ústavního soudu jsou argumentačně nezpochybnitelné, že judikatura Ústavního soudu je v připodobitelných věcech nekonzistentní a že je respektuhodná, jen naznačuje-li podrobně další rozhodovací praxi.“²⁶⁴ Také v nálezu sp. zn. IV. ÚS 1642/11 konstatoval, že v případě precedenční závaznosti nálezů Ústavního soudu existuje možnost, aby obecný soud (ne)refletoval právní názory Ústavního soudu tím, že v dobré víře předestře konkurující úvahy a započne s Ústavním soudem ústavněprávní dialog.²⁶⁵

Podle V. Šimíčka je odchylka od právních názorů Ústavního soudu možná jen ve výjimečných případech. Těmi podle něj může být např. změna právní úpravy nebo nesourodá judikatura, která by nepředstavovala ustálenou judikaturu. Obecný soud je povinen své rozhodnutí, které se odlišuje od rozhodnutí Ústavního soudu náležitě odůvodnit a uvést, co jej vedlo k odlišnému závěru.²⁶⁶

Prof. Hollanděra se domnívá, že aby mohla být uznána precedenční závaznost nálezů Ústavních soudů, musela by být nejdříve změněna interpretace čl. 89 odst. 2 Ústavy. Označuje tuto interpretaci jako vnitřně konzistentní, která vnímá rozhodnutí Ústavního soudu jen z hlediska individuálních právních aktů, které subjektům zakládají práva a povinnosti v rozhodované věci. Pak je snadno pojem rozhodnutí ztotožňován pouze s jeho výrokem. Změna interpretace Ústavy

²⁶⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007.

²⁶⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1642/11, ze dne 08. 11. 2011.

²⁶⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9, str. 294-295.

by tedy v první řadě měla spočívat v neztotožňování pojmu rozhodnutí s výrokem, a jelikož je z dikce Ústavy umožněna i jiná interpretace, jejímž předpokladem je odlišné chápání ústavního soudnictví, tak by další změna měla být spatřována v nutnosti překonat tradiční pojetí systému pramenů práva v evropsko - kontinentálním typu právní kultury.²⁶⁷

Prof. Pavel Hollanděr také hovoří ve své knize o překonání tradiční koncepce pramenů práva v systému práva psaného, podle kterého rozhodnutí Ústavního soudu z povahy věci nemůžou být pramenem práva, a to zejména s ohledem na argument suverenity lidu.²⁶⁸

K tomuto tvrzení jej vedou tři argumenty. Prvním argumentem podle citovaného autora je konflikt mezi právem a morálkou. Citovaný autor se domnívá, že i přes správné fungování systému v demokratickém státě se tento rozpor objeví. Na tyto problémy pak reaguje jak legislativní tak judičiální praxe i právní věda. V SRN jsou například východiska tohoto problému spatřována v Základním zákoně čl. 20 odst. 3. Toto východisko se tedy logicky promítlo i do judikatury Spolkového ústavního soudu, kde mezi nejznámější řadíme například rozhodnutí Soraya. Z tohoto rozhodnutí lze dovodit názor, že není nutné, aby se právo a zákon vždy naprosto kryly. V některých případech se vůči pozitivním ustanovením státní moci právo rozrůstá o právo, jež má původ v ústavněkomformním právním řádu. Přírůstek pak vůči psanému právu má schopnost působit jako nápravný prostředek. Jeho objevení a realizace je pak úkolem soudní aplikace práva. Druhý argument pro překonání tradiční koncepce pramenů práva uvádí také dynamiku, na základě které dochází ke společenským změnám. Podle něj na tyto změny není schopna legislativa reagovat ani nadměrným růstem právních předpisů. Za této situace se bude muset přistoupit k vyplnění pomyslné mezery soudním dovozením řešení posuzované věci a to především na základě obecných právních principů. Třetím a zároveň posledním je podle citovaného autora anglosaská zkušenost, jež v žádném případě neodůvodňuje závěr o možné omezování suverenity lidu.²⁶⁹

²⁶⁷ HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8, str. 80.

²⁶⁸ Tamtéž, str. 81.

²⁶⁹ Tamtéž, str. 81-82.

5. ZÁVĚR

Ústavní soud ČR má v naší zemi nenahraditelné postavení. Je nezávislým orgánem zvláštního typu, jehož hlavním úkolem je chránit ústavně zaručená základní práva a svobody, je tedy tzv. ochráncem ústavnosti právního řádu ČR. Tohoto postavení dociluje především na základě podaných stížností, jež je oprávněna podat každá osoba a také tím, že mezi jeho kompetence patří následná kontrola ústavnosti zákonů a jiných právních předpisů. Je tedy oprávněn zrušit zákon či jiný právní předpis a jeho ustanovení. Avšak zde již jsou aktivně legitimováni pouze kvalifikovaní navrhovatelé. Ústavní soud je mnohdy občanskou veřejností nesprávně chápán jako soud poslední instance, o tom svědčí také velký počet podaných ústavních stížností, které pak následně Ústavní soud musí usnesením odmítnout. Přičemž nejčastějším důvodem odmítnutí bývá zjevná neopodstatněnost návrhu.

Ústavní soud se skládá z 15 soudců, které jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu. Jelikož je funkce ústavních soudců jedinečná a nepřenositelná díky vázanosti výhradně na jeden orgán, domnívám se, že jejich jmenování by mělo být svěřeno více ústavním orgánům, než pouze prezidentovi ČR. Já osobně bych jmenování takto důležité funkce svěřila do rukou třech ústavních orgánů. Prvních pět soudců by tedy jmenoval prezident republiky, dalších pět soudců Parlament ČR a posledních pět Nejvyšší soud ČR. Složení by bylo dle mého názoru pestřejší.

Na základě taxativního výčtu pravomocí Ústavního soudu, které nám podává Ústava ČR lze dovodit významné postavení Ústavního soudu v našem právním řádě. Z pravomocí vyplývá i zvláštní charakter řízení před Ústavním soudem a jeho specifika pro jednotlivé druhy řízení. Mezi nejvýznamnější specifika řadíme např. návrh na zahájení řízení, který mohou podat jen subjekty, jimž to umožňuje zákon o Ústavním soudu, také to, že řízení před Ústavním soudem nepodléhá soudním poplatkům, avšak náklady vzniklé účastníkům, resp. vedlejším účastníkům si hradí zmiňovaní sami, nestanovili zákon o Ústavním soudu jinak. Což veřejnost většinou ani netuší a spoléhá nato, že právní zastoupení, jež je pro fyzické a právnické osoby zákonem předepsáno, jim bude též Ústavním soudem proplaceno. Dalším specifikem řízení je i lhůta u konkrétní kontroly ústavnosti, která počíná běžet ode dne doručení rozhodnutí o posledním opravném prostředku, který zákon účastníkům přiznává. Lhůta nesmí být prodlužována a ani Ústavním soudem prominuta. Na základě současné novely

zákona Ústavního soudu se mění z 60denní lhůta na dvouměsíční standard. Rozhodnutí jsou konečná a nelze se proti nim odvolat. Řízení před Ústavním soudem je tedy řízením jednoinstančním.

Ústavní soud rozhoduje prostřednictvím nálezů a usnesení. Rozhodnutí jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy závazná pro všechny orgány a osoby. Ústava je tedy z procesního pohledu velmi stručná a díky její stručnosti se vedou o závaznosti rozhodnutí spory a velmi rozsáhle diskuze. Na závaznost rozhodnutí existuje tedy řada právních názorů, které jsou diametrálně odlišné. Při studiu dostupných materiálů k tématu jsem vydedukovala, že nejčastěji se diskutuje o tom, která rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná, tedy zda je závazný nález nebo i usnesení a také co z rozhodnutí je závazné – tedy zda zavazuje jako celek, nebo zda zavazují jen některé jeho části, tj. výrok a odůvodnění? Na tyto otázky odpovídá řada právních teoretiků, které dopívají k odlišným názorům. Většinová shoda panuje u první otázky, kdy větší část z nich říká, že usnesení, která neřeší meritum věci, nejsou obecně závazná a vztahují se tedy pouze na účastníky daného řízení. Podle nich se tedy zmíněný článek Ústavy týká závaznosti nálezů Ústavního soudu. Odpovědi na druhou otázku jsou již rozličné, např. V. Sládeček, V. Mikule, A. Gerloch tvrdí, že závaznost nálezů může být spojována pouze s výroky nálezů, nikoliv jejich odůvodnění, oproti nim samozřejmě stojí i tací, kteří uznávají závaznost rozhodnutí jak ve výroku, tak v jeho odůvodnění, jsou jimi např. A. Procházka, P. Hollanděr, I. Brožová, J. Blahož a další. Já osobně jsem se ztotožnila s názorem, který uvádí profesor Hollanděr, že povahu pramene práva má nejen výrok, ale i odůvodnění nálezu. Ovšem závazná podle něho je pouze ta část odůvodnění, která obsahuje tzv. nosné důvody. Stejný názor s ním sdílím z toho důvodu, že samotný výrok pro mne nemá žádnou vypovídající hodnotu, k tomu abych pochopila proč tak Ústavní soud rozhodl, vždy budu potřebovat i jeho odůvodnění, ve kterém jsou obsaženy jeho právní názory.

Zdrojem informací mé diplomové práce, které jsem se pokusila shrnout, mi byly zejména publikace právnických teoretiků a samotná judikatura Ústavního soudu, která vesměs postupně dotváří proces řízení před Ústavním soudem. Nejúčelnější informace k dané problematice zpracovali dle mého názoru Doc. Klíma, JUDr. Dostál, Doc. Sládeček.

Svoji práci jsem ukončila s pocitem, že existuje několik dalších zajímavostí, které by mohly toto téma rozvinout. Jedná se třeba o roli Ústavního soudu, který je vnímán jako „negativní zákonodárce“, i když se mnohdy jeho

pozice prolíná do role „pozitivního zákonodárce“ na základě jím vydaných rozhodnutí. Bylo by tedy jistě přínosné toto téma dále rozvinout.

Po dopsání mé diplomové práce, nastala skutečnost, kdy Ústavní soud obdržel první ústavní žalobu proti prezidentu republiky pro velezradu v historii České republiky. Považuji tedy za důležité, alespoň v závěru mé práce tuto kauzu zmínit.

Ústavní žaloba proti prezidentu republiky Václavu Klausovi byla schválena Senátem Parlamentu ČR dne 4. 3. 2013 a následně podána u Ústavního soudu ČR, jemuž Ústava ČR ve svém ustanovení čl. 87 odst. 1 písm. g) svěřuje pravomoc rozhodovat o ústavní žalobě proti prezidentu republiky. Senátoři v ústavní žalobě vytýkají prezidentu 5 bodů. Prvním z nich je chybějící podpis prezidenta na doplňku Lisabonské smlouvy o novém záchranném fondu eurozóny, druhým bodem je, že prezident doposud nejmenoval ani jednoho soudce Ústavního soudu a ze stávajících soudců jeho místopředsedu v návaznosti na to, že v tomto období se uvolnila celkem tři místa soudců Ústavního soudu. Třetím bodem je udělení novoroční amnestie, kterou výrazně zasáhl do fungování trestní justice a oslabil důvěru veřejnosti ve vymahatelnost práva. Jako čtvrtou výtku vůči prezidentovi senátoři uvádí, že prezident nerozhodl ve věci jmenování jednoho z čekatelů na soudce, i přestože mu to rozsudkem nařídil Městský soud v Praze. V posledním bodě ústavní žaloby je prezidentu vytýkáno otálení s podpisem ratifikace Dodatkového protokolu k Evropské sociální chartě zakládajícího systém kolektivních stížností. Senátoři se domnívají, že se prezident dopouští jednání, které odporuje Ústavě ČR a jejím zákonům. V některých případech, které senátoři uvedli v návrhu, přímo spatřují zásadní ohrožení ústavnosti a zákonnosti. Dle Senátu se tedy prezident republiky opakovaně dopustil jednání, které směřuje proti svrchovanosti republiky a proti jejímu demokratickému řádu. Toto jednání tedy dostatečně odůvodňuje závěr, že jsou naplněny znaky velezrady dle čl. 65 odst. 2 Ústavy ČR a podle zákona o Ústavním soudu.²⁷⁰

²⁷⁰ Ústavní žaloba proti prezidentu republiky. *Česká strana sociálně demokratická* [online]. 2013 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/text-ustavni-zaloby-na-prezidenta-cr/>.

Ústavní soudci se poprvé o ústavní žalobě radili v neveřejném zasedání 12. března 2013, ovšem veřejné zasedání, které je Ústavní soud povinen svolat deset dnů předem²⁷¹, nesvolali a ani nijak nerozhodli. Diskutovali o přípustnosti ústavní žaloby, tedy zda jsou splněny všechny podmínky pro věcné jednání. Především pak řešili, zda v řízení o ústavní žalobě pokračovat i po vypršení Klausova funkčního období.²⁷² V předešlé právní úpravě (tudíž v době podání ústavní žaloby) zákon o Ústavním soudu tuto situaci neřešil. Avšak nové znění ustanovení § 98 odst. 3, zákona o Ústavním soudu, jež nabylo účinnosti dne 8. března 2013, tj. den po zániku funkce prezidenta V. Klause, umožňuje Ústavnímu soudu zabývat se po zahájení řízení žalobou i po zániku funkce prezidenta uplynutím doby.²⁷³

Já osobně si myslím, že Senátoři s touto žalobou proti prezidentu republiky pro velezradu u Ústavního soudu neuspějí, i když též sama v některých bodech, které jsou prezidentu republiky senátem vytýkány, vidím znaky ohrožení demokratických základů státu. Zhruba tak před rokem, kdy prezident nezavršil svým podpisem ratifikaci Rozhodnutí Evropské rady, nebo nejmenoval ani jednoho soudce Ústavního soudu, a tak porušil své povinnosti, měl dle mého názoru Senát šanci na úspěch. Na základě toho se domnívám a vlastně i doufám, že Ústavní soud tuto ústavní žalobu odmítne a nebude se jí dále zabývat.

²⁷¹ Srov. ustanovení § 102, zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu, ve znění pozdějších právních předpisů.

²⁷² Ústavní soud poprvé rokoval o žalobě na Klause. S jakým výsledkem?. *Eurozprávy: informační bulletin pro členy a sympatizanty České strany sociálně demokratické vydávaný delegací poslanců za ČSSD v Evropském parlamentu* [online]. Brusel: Skupina sociálních demokratů v Evropském parlamentu, 2010 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/66844-ustavni-soud-poprve-rokoval-o-zalobe-na-klause-s-jakym-vysledkem/>.

²⁷³ Srov. ustanovení § 98, odst. 3, zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu, ve znění pozdějších právních předpisů.

RESUMÉ

The thesis theme - Proceedings before the Constitutional Court of the CZECH REPUBLIC was chosen from the constitutional law. The aim of this work is to define issues of the proceedings before the Constitutional Court of the Czech Republic in terms of the General provisions. It also outlines the ways of its decisions and their enforcement and liability. In particular, it analyses different types of proceedings before the Constitutional Court and the resulting characteristics of the proceedings before it.

I divided the work into five chapters, including the introduction and the conclusion. There are three thematic chapters and they are further divided into individual subchapters.

In the first part of the work I deal with general characteristics of the Constitutional Court. Furthermore, I focus on its competences, which are determined by the Constitution of the Czech Republic and the law. This section of the work also sets out importance of the position of judge of the Constitutional Court and it is also focused on its organization.

The second part of the thesis I focus on the general and specific provisions relating to proceedings before the Constitutional Court. First, this part is devoted to the General provisions of which there are modified basic institutes proceedings before the Constitutional Court, this is the initiation of the proceeding, the parties, the preparation of meetings, the progress of the negotiations--the oral proceedings, the taking of evidence, the costs of the proceedings. Then I deal with the specific provisions of the proceedings before the Constitutional Court. In this section, the basic concepts are closely specified for every kind of proceedings before the Constitutional Court, some of them are also excluded for that type.

The last section I include forms of decisions of the Constitutional Court and their binding effect and enforcement. First, it devotes brief characteristics of forms; it means resolution and discovery, through which the Constitutional Court decides. Then it focuses on their enforcement. There are placed greater emphases on the binding nature of the decision, since it has been a very discussed topic the last time. There are a number of questions on this issue, on which the work focuses. It outlines few of the ideas and opinions of legal theorists who are privy to the binding nature of the decision. Finally, I distinguish the authenticity of the

findings of the review of the standards and the binding nature of the findings in proceedings on constitutional complaints.

In general, it can be concluded that the Constitutional Court is an important institution for our country of a special type, whose main task is to protect the constitutionality of the law of the Czech Republic. Its independence, the appointment of its judges, the powers of the NRAs and the decisions of the ordinary courts should ensure its important position in the legal order of the Czech Republic. An exhaustive list of its powers is established by the Constitution of the Czech Republic and from the perspective of these powers to the proceedings before the Constitutional Court, the special character. I hope the work could nearer the mentioned issues and help to understand the particular importance of the position of the Constitutional Court in the Czech Republic.

Seznam použité literatury

Odborná literatura:

- BLAHOŽ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti: srovnávací pohled*. Vyd. 1. Praha: Codex, 2001, 489 s. ISBN 80-863-9509-X.
- DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, 157 s. ISBN 80-720-1462-5.
- FILIP, Jan. *Ústavní právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 293 s. ISBN 80-210-0920-8.
- FILIP, Jan, Pavel HOLLÄNDER a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001, xxi, 518 p. ISBN 80-717-9340-X.
- GERLOCH, A. *Řízení před Ústavním soudem*. Praha: Prospektrum, 1996, 127 p. ISBN 80-717-5033-6.
- GERLOCH, Aleš. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. Vyd. 3., aktual. a dopln. Praha: Prospektrum, spol.s.r.o., 1999, 519 s. ISBN 80-717-5077-8.
- HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Dělba soudní moci v České republice*. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2004, 287 s. Sborníky, Sv. č. 19. ISBN 80-210-3318-5.
- HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, 103 s. ISBN 80-861-3137-8.
- KLÍMA, K. *Ústavní právo*. 4. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 786 s. ISBN 978-80-7380-261-5.
- KÜHN, Zdeněk, BOBEK, Michal, POLČÁK, Radim. *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2006, xxii, 234 s. ISBN 80-903-7860-9.
- KYSELA, Jan. *Zákon o Ústavním soudu po třinácti letech: vznik, vývoj, problémy a úvahy de lege ferenda : sborník příspěvků*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 189 s. ISBN 80-868-6157-0.

- JIRÁSKOVÁ, Věra a Radovan SUCHÁNEK. *Ústavní právo v judikatuře Ústavního soudu: výběr z nálezů a usnesení*. Praha: Linde, 2007, 528 p. ISBN 80-720-1663-6.
- MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 5. dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, 250 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4181-511.
- NOCAROVÁ, Z. *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu České republiky*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2006. 118 s. ISBN 8086775119.
- PAVLÍČEK, Václav a KOLEKTIV. *Ústavní právo a státověda*. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání. Praha 1: Linde Praha, a. s., 2008. ISBN 978-80-7201-694-5.
- POSPÍŠIL, Boleslav a Pavel VRCHA. *Judikatura Ústavního soudu České republiky týkající se Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod*. Praha: Linde, 1998, 238 p. ISBN 80-720-1092-1.
- SLÁDEČEK, V. *Ústavní soudnictví*. Praha: C. H. Beck, 1999. 142 s. ISBN 8071792896.
- SLÁDEČEK, V.; MIKULE, V.; SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. 935 s. ISBN 9788071798699.
- ŠEVČÍK, Vlastimil. *Právo a ústavnost v České republice*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 357 p. ISBN 80-864-3214-9.
- ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 80-720-1569-9.
- WAGNEROVÁ, E.; DOSTÁL, M.; LANGÁŠEK, T. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. Praha: ASPI, 2007. 624 s. ISBN 9788073573058.
- WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavní soudnictví: vznik, význam a některé organizační a procesní aspekty v komparativním pohledu*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 1996, 93 p. ISBN 80-720-1035-2.
- *Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků: mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23. 4. 2004 Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004, 169 s. ISBN 80-704-3305-1.

Odborné články

- BLAHOŽ, J. Rozhodnutí ústavních soudů v otázkách ústavnosti: srovnávací pohled. *Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2001, č. 9. ISSN 0231-6625.
- KÜHN, Zdeněk. K otázce závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2001, č. 9. ISSN 0231-6625.
- MIKULE, Vladimír a Vladimír SLÁDEČEK. O závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1998, č. 9. ISSN 1210-6348.
- PROCHÁZKA, Antonín. Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1998, č. 9. ISSN 1210-6348.
- ŠTĚPÁN, Jan. Přezkoumávání soudních rozhodnutí Ústavním soudem. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 1998, č. 9. ISSN 1210-6348.

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavních zákonů.
- Zákon č. 183/1992 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

Judikatura Ústavního soudu ČR – Dostupné na <<http://nalus.usoud.cz>>

- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 48/95 ze dne 26. 3. 1996.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 156/95 ze dne 14. 2. 1996.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 271/96 ze dne 6. 3. 1997.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 23/97 ze dne 24. 9. 1997.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 425/97 ze dne 2. 4. 1998.

- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 425/97 ze dne 2. 4. 1998.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 23/97 ze dne 18. 2. 1998.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 425/97 ze dne 2. 4. 1998.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 200/2000 ze dne 14. 10. 2000.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 29/09 ze dne 3. 11. 2009.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1341/08 ze dne 29. 4. 2010.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 29/11 ze dne 21. 2. 2012.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 298/12 ze dne 13. 12. 2012.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1930/12 ze dne 30. 1. 2013.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1930/12 ze dne 30. 1. 2013.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 27/12 ze dne 7. 1. 2013.
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 355/02 ze dne 14. 10. 2002.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1642/11, ze dne 08. 11. 2011.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1642/11 ze dne 8. 11. 2011.
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2671/12 ze dne 29. 11. 2012.
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3515/12 ze dne 6. 11. 2012.
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4208/12 ze dne 6. 2. 2013.

Elektronické zdroje

- Internetové stránky Ústavního soudu České republiky. [online].
Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/internetcs>
- NALUS [online databáze]. Ústavní soud České republiky, 2012.
Dostupné z: <http://nalis.usoud.cz/Search/Search.aspx>
- Organizace soudnictví - Mezinárodní právo. *Evropská soudní síň pro občanské a obchodní věci* [online]. 2007.
Dostupné z:
http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_int_cs.htm
- Precedens. *WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie* [online].
Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Precedens>
- Smlouva v kostce. *EUROPA -Lisabonská smlouva, Smlouva pro Evropu 21. století* [online].

Dostupné z: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm

- Tomáš Langášek: Opravdu jen technická novela zákona o Ústavním soudu?. *JINÉ PRÁVO* [online].

Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/10/tomas-langasek-opravdu-jen-technicka.html>

- Wintr J.: První rozhodnutí Ústavního soudu o ústavnosti mezinárodní smlouvy. *JURISPRUDENCE specialista na komentování judikatury* [online].

Dostupné z: http://www.jurisprudence.cz/abstrakty_200901.html